Dayanışma

MART 1986 — SAYI: 44 — 2.5.- DM

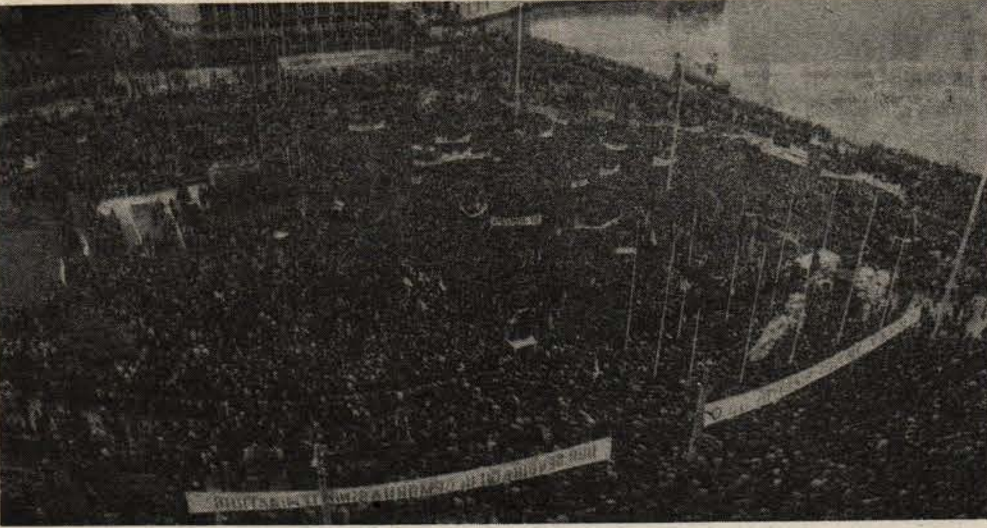
araştırma — çeviri — **Dayanışma** — inceleme — yorum

Yeni bir aşamaya doğru

● SBKP Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov l'Humanite'nin sorularını yanıtladı.

(Yazısı Ek-II'de)

İşçi sınıfı yolunu açıyor

● Türk-İş'in İzmir mitingine on binlerce işçi katıldı. Bir o kadar işçi de yollardan çevrildi.

● İşçiler Şevket Yılmaz'ın istifasını istediler. Polis 70 kişiyi gözaltına aldı.

Türk-İş'in İzmir mitingine on binlerce işçi katıldı. Şehre giriş yollarını tutan polis on binlerce işçiyi şehre sokmadı. Mitinge gelenler baştan aşağı arandılar.

İzmir valiliği ve polis teşkilatı, mitinge katılımı düşürmek için canla başla çalıştı. Bunun başarılamayacağı anlaşılınca provokasyon ve tehditlere başvuruldu. Güya bir gizli örgüt bir gün önceden yakalandı. Bütün şehre "bu miting 1 Mayıs 1977'ye dönüşecek" haberleri yayıldı. Halk terörize edildi. Amerika'da "anti-terör" konusunda eğitilen İzmir Emniyet Müdürü "öğrenimini" yarıda bırakıp görevinin başına döndü.

Polis mitingi de terörize etmeye çalıştı. 5 bin metre menzilli tüfekle donatılan polis bütün alanı kuşattı. Şevket Yılmaz 2 bin polise Türk-İş gömleği giydirip mitingin içine saldı. Bu polisler Şevket Yılmaz aleyhine slogan atan işçileri tespit edip yakalamakla görevliydiler. Mitinge olağanüstü polis gücü yığıldı.

(Devamı 7. sayfada)

Mitingden izlenimler

Gerçek gazetesi İzmir muhabiri bildiriyor

● *Mitingin cumartesi günü yapılması, önceden tasarlanmış bir olumsuzluktu. Şevket Yılmaz'ın "biz mitingi, üretimi aksatmadan yapacağız" sözü gerçekleşti. Katılımın "makul" olması Türk-İş yönetiminin dileğiydi*

● *Mitinge katılanların "makul olanı" aşacağının anlaşılması üzerine polis önlemleri genişletildi. Mitinge katılanlar "bilgi işlem kontrolünden" geçirildi, kompüterler kullanıldı.*

● *Yönetimin önceden belirlediği sloganlar mikrofonda, işçilerin kendi sloganı mitingden yükseldi. "İşkenceye Son", "DİSK'e Özgürlük", "Genel Grev" en çok duyulan, mitinge damgasını vuran sloganlar oldu.*

(Devamı 7. sayfada)

DİSK 19 yaşında

(Yazısı 2. sayfamızda)

ASK'ın boykot çağrısı

● "Türkiye'de demokrasiye, insan haklarına, sendikal haklara dönüş konusunda hiçbir önemli değişme görmüyoruz."

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) Batı Avrupa'daki tüm sosyal demokrat ve sosyalist partilere bir çağrı yaparak, Haziran 1986'da İstanbul'da yapılması düşünülen Avrupa Konseyi kısa oturumunu boykot etmelerini istedi. ETUC Genel Sekreteri Mathias Hintersheid imzasıyla 15 Ocak 1986'da yapılan çağrının metni şöyledir:

"Bilindiği üzere, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi geçen yıl yaptığı oturumda, 1986 yılı Haziran'ında bir kısa oturum yapma kararı almıştı.

Avrupa Sendikalar Konfederasyonu (ETUC) açısından, Avrupa Konseyi gibi, insan ve sendika haklarını, Avrupa'da demokrasiyi savunmak üzere kurulmuş demokratik bir Av-

(Devamı 7. sayfada)

Dayanışma

Özal'ın «suç» duyurusu

ÖZAL, Aydın G.Gürkan ve Ülkü Söylemezoğlu hakkında suç duyurusunda bulundu. Bu iki parti başkanının "suçu" Türk-İş İzmir mitingine katılmaları.

Aydın G.Gürkan'ın, işveren sendikaları, Tüsiad vb. kuruluşların toplantılarına Özal'ın defalarca katıldığını hatırlatması üzerine, Özal'ın kendini savunması demagojiye bile sığmayacak ölçüde kaba bir yutturmacaydı: o tür toplantılara parti başkanı olarak değil, başbakan olarak katılıyormuş! Özal konuyu bu kertede işportaya düşürdükten sonra Gürkan'ın yerinde biz olsak "Ben de İzmir mitingine parti başkanı sıfatıyla değil, *ana muhalefet lideri* olarak katıldım" demekte bir mahzur görmezdik.

"Nükte" bir yana, Özal'ın bu sözleri, hem Türkiye başbakanının demokratlıktan ne kadar nasiplendiğine, hem de Türkiye'deki rejimin gerçek karakterine ayna tutması bakımından son derece ibret verici.

Evet, Cunta'nın Türkiye'de yerleştirmeye çalıştığı rejimin "hukuki" çerçevesi içine bir parti başkanının işçi mitinginde bulunması sığmayabilmektedir. 5 generalin buyruğu sonucu çıkan bir "kanun"a göre Türkiye'de sendikaların —partiler dışında kalan tüm kuruluşların— siyasetle uğraşmaları yasaklanmıştır. Bu durumda bir parti yetkilisi, bir sendika toplantısına katıldığı takdirde, sendikal faaliyete siyaset karışmış olmaktadır. Sonuçta hem toplantıda bulunan siyasetçi, hem de onu oraya davet edenler mevcut kanunlar tahtında "suçlu" sayılabilmektedirler. Bir parti başkanı, bir işçi toplantısına, hem de müseccel sarı sendikacıların, sabırları tükenmekte olan işçileri teskin etmek amacıyla düzenledikleri, izinli, "düzenli" bir toplantıya katıldığı için ülkenin başbakanı mevcut kanuni mevzuata dayanarak "suç" duyurusunda bulunacak ve bu ülkedeki rejimin adı "demokrasi" olacak?!

Şevket Yılmaz, Halit Narin'in canciğer dostudur, Gürkan ve Söylemezoğlu parlamentodaki "muhalefet" partilerinin başkanlarıdır, Türk-İş arada bir bu tür toplantılar da düzenlemese işçiler patlayabilirler vb. saiklerle, ilgili savcı "suç duyurusu"na itibar etmeyebilir. Ama bu, söz konusu mevzuatın gerekli görüldüğü anda işletilemeyeceği anlamına gelmez. Çünkü acımasız bir şekilde işletiliyor. İdam cezalarına karşı çıktıkları için Türk Tabibler Birliği yöneticilerinin, ya da kültür çalışmaları yapmak amacıyla çaresiz kalıp şirket kuran Aziz Nesin ve arkadaşlarının başına gelenler ortada...

Tabii bu tür uygulamalardan muaf tutulanlar da var. Örneğin Tüsiad yöneticileri, sanayi ve ticaret odalarının, borsaların yetkilileri, işverenler sendikalarının sözcüleri ve saire... Bunlar her ağızlarını açtıklarında siyasetin dikâlâsını yapıyorlar. Onlara karışan yok. Çünkü siyaset yapmak böylelerinin "doğal" hakkı. Ve çünkü onların siyaseti *"DOĞRU VE MAKBUL"*. Yani onların siyaseti ile rejimin mantığı birbirini tamamlıyor.

"Türkiye'de demokrasi var mı, yok mu? Varsa ne kadar var?" Bu konuları tartışmıyoruz, çünkü defalarca yazdık, görüşümüz belli. Ama kimileri, üstelik demokratlıkta nam salmış bazıları Türkiye'de demokrasi bâbında olumlu gelişmeler gerçekleştiği zehabına kapılıp, demokrasinin ırzına geçtikleri yetmiyormuş gibi hâlâ daha dizginleri ellerinde tutan Evren ve şürekâsının ağızlarını kulaklarına vardıran basiretsizlikler yapıyorlar. Örneğin Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komisyonu'na Türkiye hakkında yaptıkları şikayeti geri alan "Beşler"!

Diyelim demokrasinin de "bonne pour l'orient"ı var bu ülkelerin yöneticilerine göre. Ama herşeyin bir de asgarisi vardır. Yaptıkları vicdanlarını sızlatmıyorsa bari Özal'ın "suç" duyurusu kulaklarını çınlatsın!

Demokrasi şenlikleri sürüyor

● Ekin-Bilar Şirketi'nin kültür çalışması yaptığı salonları valiler kapatıyorlar.

● Aziz Nesin, "Sıkıyönetim kalktı mı?" diye soruyor.

Çeşitli kültür faaliyetleri düzenlemek üzere ülkemizin tanınmış yazar ve aydınları tarafından kurulan Ekin-Bilar Anonim Şirketi, faaliyetlerini sürdüremiyor. Kuruluş hikayesi zaten "arap saçına" dönen, yürürlükteki kanunlar dahi yürütülmeyerek kuruluşu aylarca engellenen bu şirketin, şimdi de çalışması, yani "ticaretini sürdürmesi" engelleniyor.

Şirketin Ankara'da "kültür şenliği" düzenlediği Çankaya Sineması ve AST tiyatrosu salonu valilikçe kapatıldı. Yine şirketin İstanbul'da kiraladığı Şan Sineması ve Ali Poyrazoğlu tiyatrosu salonlarının eğer şenlikler yapılırsa kapatılacakları, valilik tarafından salon sahiplerine yazılı olarak bildirildi. Kısaca, kültür şenliklerine izin yok!

Halbuki başka "kültür"ler Türkiye'de serbesttir ve üzerinde hiçbir yasak bulunmamaktadır. Evren, kadınlarımızın kaç çocuk yapıp hangi marka çizme giyeceklerinin kültürünü; Özal ve hükümeti, köşenin nasıl dönüleceğinin kültürünü, bilumum devlet silahlı gücü ve polis, işkencenin,

(Devamı 7. sayfada)

Seçilmiş cumhurbaşkanı yoktur

● DSP kurucularından Haluk Özdalga'nın "seçilmiş bir Cumhurbaşkanı bulunmadığını" söylemesi tartışmalara yolaçtı.

DSP kurucularından Haluk Özdalga, İstanbul'da yapılan "demokrasi paneli" adlı toplantıda "Cumhurbaşkanlığı makamı boştur" dedi. Halen Türkiye'nin "seçilmiş bir Cumhurbaşkanı bulunmadığını" da söyleyen Özdalga'nın sözleri, salonda bulunan ve bazılarının da "demokratlar" olduğu anlaşılan bir kesim tarafından yuhalanması, basına yansıdı ve genişçe tartışıldı.

Basına yansıdı da, acaba K.Evren'e yansımadı mı? Ona da Erzurum'da yansıdı. K.Evren: "hakkımda ne derlerse desinler, yeterki hakaret etmesinler" diye tepki gösterdi. Bes-

(Devamı 7. sayfada)

Özgürlüğü engellemek için «af» çıkarılıyor

● Gündemde olan, siyasi mahkum ve tutukluların özgürleştirilmesidir, serbest kalmalarıdır.

Af isteği toplumun tamamını sardı. Çünkü sorun toplumun tamamını ilgilendiriyor. Herkesin bir tanıdığı veya yakını, mutlaka hapiste bulunuyor. İçişleri Bakanı bile "50 milyona 70 bin siyasi tutuklu çok mu?" diye sorduğuna göre, gerisini anlamak kolaydır.

Elbette ki işin özü "af" değil. Gündemde olan, siyasi mahkum ve tutukluların özgürleştirilmesidir, serbest kalmalarıdır. Af Türkiye'nin

(Devamı 7. sayfada)

Roma'daki mizansen çöktü

Roma'da görülmekte olan "Papa suikasti davası"nda savcı Antonio Marini, M.Ali Ağca'yla Papa'yı öldürmek üzere gizli örgüt oluşturdukları gerekçesiyle suçlanan üç Bulgar yurttaşı Sergey Antonov, Todor Ayvazov ve Yelio Vasilyev için "delil yetersizliği"nden beraat istedi. Tüm tezgah ve komplolara rağmen Bulgar yurttaşları hakkında istedikleri kanıtı —böyle bir kanıt hiçbir şekilde var olmadığı için— bulup çıkartamayan İtalyan adli makamları,

(Devamı 7. sayfada)

«Dilekçe Davası» beraatle bitti

1256 aydının, verdikleri ortak dilekçe üzerine 56'sı hakkında açılan dava beraatla sonuçlandı. İki yıla yakın süredir devam eden dava, bilindiği üzere bizzat Evren'in isteği üzerine açılmış,

(Devamı 7. sayfada)

Orhan Apaydın öldü

Barış Derneği yöneticilerinden, Dünya Barolar Birliği Başkan Yardımcısı ve İstanbul Barosu eski başkanı avukat Orhan Apaydın öldü. Apaydın'ın Barış Derneği davasından tutuklu olarak hapiste geçirdiği sürede kötüleşen sağlığı, Ocak ayında geçirdiği trafik kazasının ardından ağırlaşmıştı.

(Devamı 7. sayfada)

TSİP Kayseri davasında muhalefet oyu ve gerekçesi

Kayseri Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde görülmekte olan "TSİP davası" sonuçlandı. TSİP'li oldukları gerekçesiyle yargılanan 4 sanığın 6 sene 8 ay, 8 sanığın da 4 sene 2 ay ceza aldığı davada sanıklara ayrıca uzun sürgün cezaları da verildi.

DGM'nin kararı bir üyenin karşı oyuyla ve oy çokluğu ile alındı. Karara muhalif kalan Hakim Albay Mehmet Bostancı'nın karşıoy gerekçesini ilginç bir belge olarak yayınlıyoruz:

Yapılan duruşmalar ve toplanan kanıtlar karşısında yargılanan sanıkların sol görüşlü oldukları, 12 Eylül 1980 harekatından önce yasal olarak kurulu olan ve faaliyette bulunan TSİP adlı siyasal partiye üye oldukları veya bu partinin sempatizanı oldukları sübuta ermiştir. Esasen sanıklar huzurdaki sorgu ve savunmalarında bu yönlerini açıkça belirtmişlerdir.

Sanıkların kimlik ve nüfus kayıtlarının incelenmesinden anlaşılacağı gibi hepsi aynı kentte oturan veya iş yapan kişiler olup bazılarının aralarında ise ayrıca akrabalık bağı bulunmaktadır. Bu itibarla aynı görüşü paylaşan ve aynı kentte oturan kişilerin bir araya gelmeleri, buluşmaları ve görüşmeleri olağandır. Sanıkların yaş ve tahsil durumları da gözönüne alınırsa bu buluşma ve görüşmelerinde konunun siyasi içerikli olması 12 Eylül 1980 harekatından sonra kapatılan mensubu oldukları eski partinin durumu ve geleceği hakkında görüş ileri sürmeleri, siyasal faaliyetler serbest bırakıldıktan sonra eski partinin yerine yeni bir parti kurma çalışmaları yapmaları ve bunun hazırlığı içinde olmaları yine olağandır.

Nitekim şu anda faaliyette bulunan siyasal partiler dahi yine böyle aşamalardan geçerek kurulmuşlar ve bugünkü yerlerini almışlardır. Hatta şu anda siyasal yaşamı anayasayla yasaklanmış olan bazı eski parti mensuplarının dahi zaman zaman yasaklara aykırı biçimde konuşmalar ve geziler yaptıkları basın organlarında izlenmekte ve gözlenmektedir.

Konuya bu açıdan bakınca, olayımızdaki sanıkların da kendi aralarında buluşup görüşmeleri ve siyasal içerikli konuşmalar yapmalarında suç kastı olmayacağı görüşündeyim. Dosya kapsamında da anlaşılacağı gibi sanıkların saptanan herhangi bir eylemi olmamış, yapılan aramalarda elde edilen suç eşyası ise örgüt kurduklarını kanıtlayacak nitelikte değildir.

Bir görüş sahibi olmak ise anayasamıza göre suç teşkil etmemektedir. Bu itibarla sanıkların ortaya çıkan hareketlerinin olsa olsa yetkili makamların buyruklarına karşı gelmek suçunu oluşturması gerekeceği kanısındayım.

Öte yandan sanıklar polis tarafından alınan ifadelerinde ayrıntılı biçimde olayları ikrar etmişler, ancak huzurda bütün sanıklar kendilerine yapılan baskı ve zorlama sonucu o şekilde ifade verdiklerini söyleyerek suçlarını inkar etmişlerdir. Bu durumda mahkeme huzurunda bir ikrar olmadığı gibi olsa bile bu ikrarın öteki kanıtlarla desteklenmesi halinde mahkumiyet yoluna gidilecektir.

Olayımızda ise bu koşullar hiçbir şekilde gerçekleşmemiş, polis ifadesinde neden o şekilde söylediklerini sanıklar huzurda uzun uzun anlatmışlardır. Yargıtayın ve özellikle Askeri Yargıtay'ın 12 Eylül 1980 tarihinden sonra yayınlanan pekçok içtihatlarında sadece polis ifadesi ikrarı ile yetinilmeyeceği bunun hakim huzurunda aynen tekrarlanması ve öteki yan kanıtlarıyla da doğrulanması ve desteklenmesi koşulu mahkumiyet için aranmaktadır.

SONUÇ:

Açıkladığım bu nedenlerden dolayı gerek suç kanıtlarının olmadığı gerekse toplanan kanıtların örgüt suçu için yeterli olmadığı inancını taşıdığım için sanıkların mahkumiyetine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyorum.

10/12/1985

DİSK 19 yaşında

13 Şubat 1967'de sınıf sendikacılığı ilkelerini hayata geçirmek üzere bir avuç sendikacı ve 30 bin işçiyle kurulan DİSK, 12 Eylül 1980 darbesine gelindiğinde patronların korkulu rüyası durumunda 600.000 işçiyi çatısı altında barındıran bir konfederasyon konumuna gelmişti. Ve bu noktaya gelirken DİSK Kavel, Demirdöküm, Uzel, Rabak, Aliağa grevlerinden, 15-16 Haziran direnişlerinden, 1 Mayıs'lardan, alanları zaptettiği büyük mücadelelerin içinden geçmişti.

İşte bundan dolayıdır ki, 12 Eylül sabahı silah zoruyla iktidarı gaspedenlerin saldırdıkları ilk hedeflerden birisi DİSK olmuştu.

DİSK 13 Şubat'ta 19 yaşına girdi. Faşist diktatörlük her ne kadar DİSK'in yöneticilerini ve aktivistlerini idamla, uzun yıllara varan hapis istemiyle yargılıyorsa da, DİSK'in her türlü taşınır-taşınmaz mal varlığına el koymuş olsa da, binlerce DİSK üyesi işçi işlerinden atılmış olsa da DİSK'in 19 yıl önce temellerini attığı sınıf sendikacılığı ilkeleri hayatın değişik alanlarında yaşıyor.

DİSK'in 19. kuruluş yıldönümü üzerine genel başkan Abdullah Baştürk başta olmak üzere çeşitli kuruluşlar ve kişiler DİSK üzerindeki baskıların kaldırılması doğrultusunda demeçler verdiler.

Gerçek Avrupa Komitesi Batı Avrupa ülkelerinde binlerce dağıtılan bir bildiri yayınladı. Bildiride özetle şöyle deniyordu: "İşçi sınıfımız DİSK'i yaşatıyor, DİSK'le beraber yaşıyor. DİSK çatısı altında 19 yıldır kazandığı deneyim ve karakterle DİSK'li işçiler sınıf mücadelesini sürdürüyor... İşçi sınıfımız faşizme teslim olmayacak, Türk-İş yönetiminin DİSK'i unutturmaya, onun mirasını yutmaya yönelik oyunlarını bozarak, kendi içinde ve dışında dayanışma bilincini yaşatarak, ilkelerini Türk-İş sendikalarına taşıyarak, beş yıl boyunca en ağır baskılar altında mücadeleyi bırakmayarak kendi eserini koruyacağını kanıtlamıştır. İşçi sınıfımız kendi eserlerini bundan sonra da koruyacaktır, bu gücü vardır... Türk-İş yönetimi işçi sınıfına yenik düştü, zorlandı, İzmir'de miting yapıyor. Mitingi, DİSK'i yaratan, onun ilkelerini, amaçlarını yaşatan işçi sınıfı yapıyor. Yarın bir başka miting, öbürgün direniş, daha sonra GREV! İşçi sınıfımız nasıl savaşacağını biliyor, çünkü dünden, 15-16 Haziranlardan, 1 Mayıs'lardan geliyor... 19 yıl sonra, ve mahkemede, ve fabrikada, ve bütün toplumun siyasi ve manevi yenilgisinde teslim alınmak istenen DİSK'e sahip çıkmak faşizme karşı olan herkesin görevidir. DİSK'le dayanışma bugün her zamankinden daha bağlayıcıdır. DİSK'le dayanışmanın, ona sahip çıkmanın bilinen tek bir yöntemi vardır: MÜCADELE!.. Şan olsun Türkiye İşçi Sınıfına!"

BAKIŞ
E.Mahmut Soner

Bozacının şahidi

"ATATÜRK ve İnsan Sevgisi" konulu, "fikir kurgu" olduğu adından da anlaşılan bir konferansı izledikten sonra Kenan Evren, konuşmacıların "fantaziyi" fazla ileri götürdüklerini görmüş olacak ki, müdahale edip "gerçeği" açıklama lüzumunu hissetti ve şunları söyledi:

"Ulu önder, kendisine karşı işlenen suçları affederdi. Fakat devlete karşı işlenen suçları asla affetmedi. Menemen olayı olduğu zaman komutanlarına 'neden şehri topa tutmadınız' diye kızdı. Sonuçta hepinizin bildiği gibi 33 kişi asıldı."

Kenan Evren Atatürk'ün "insan sevgisi" gibi, kendisinde olmayan bir sıfatla yanyana getirilmesini ve bunda "ölçünün kaçırılmasını", kendi durumunun açığa çıkması bakımından hazmedemezdi. 12 Eylül'den bu yana 37 idam infaz kararı imzalamıştı, daha 600 kadar da imza beklemekteydi. "Bunları asmayıp da hapislerde bakalım mı?" demişti. Devri saltanatında işkencede, operasyonlarda, dağlarda sürek avlarında öldürülen insanların sayısı bilinemiyordu... ve bunlar Atatürk'ün günümüzdeki yansıması olarak gerçekleşiyordu. Bu tablonun içine "insan sevgisi" unsurunu sokup keskin bir çelişkiyi göze batırmanın anlamı ne?.. Bugün Atatürk'ü "insan sevgisi" ile yanyana koyup fantazi yapanların, yarın aynı şeyi Evren için de yaparak herşeyi berbat etmeleri pekâlâ mümkündür.

Gelelim Atatürk gerçeğine,

Aynı Evren'in dediği gibidir. "Neden şehri topa tutmadınız" diyerek komutanları azarlamıştır. Birkaç "suçlu" nedeniyle "Menemen'in yokedilip haritadan silinmesini" istemiştir. 33 kişiyi, ayaküstü yargılatıp astırmıştır. Bu, onun "insana" bakışıdır.

Şeyh Sait isyanında da Atatürk "devlete karşı işlenmiş" suçu affetmemiş, yakaladığı bütün Kürt liderlerini "düzine hesabı" astırmıştır. Koçgiri ve Dersim ayaklanmalarında tek bir yaklaşımı olmuştur. "Tenkil"! Yani toptan imha... "İnsan sevgisi" budur.

"Ulu önder"in "komünizmle mücadele"si de aynıdır. Mustafa Suphi ve arkadaşlarını "toptan icabına bakın" diyerek Trabzon Müdafai Hukuk Cemiyeti'ne "emanet" eden, bizzat kendisidir. "İzi"ni silmek için, öldürenleri öldürten, öldürenlerin öldürenlerini öldürten odur. Kaç "meçhul" cinayetin "asli faili" olduğunu hesaplamak bugün bile mümkün olmamıştır.

Evren'in yanıldığı "tek" nokta, olsa olsa "kendisine karşı" işlenmiş "suçlarda" Atatürk'ün "affedici" olduğunu söylemesidir. İzmir Suikastı bahanesiyle astırdığı siyasi rakiplerinin cesetleri, belki buna kanıt diye ileri sürülebilir. Ama bize göre bu dahi tutarlı bir yaklaşım değildir. Atatürk'ün "şahsına" karşı işlenmiş suçlar, "devlete karşı" işlenmiş suçlardır, çünkü devlet Atatürk'ün şahsından ibarettir. Nitekim "Evren seçilmiş değildir" diyenlerin, Evren'e "hakaret" edenlerin ifadeleri "devlete karşı olmaktan" alınmaktadır. Evren Atatürk ve devlettir.

"İnsan sevgisi" gibi, soyutta kalsa bile, yine de çekici olabilen bir kavramı aşındırmayı, hatta yoketmeyi bile bile göze alıp Atatürk'le yanyana koyanlar, eğer bunu, gerçeği "siyah-beyaz çelişkisi" ile daha iyi göze batırmak amacıyla yapmıyorlarsa, insana karşı en büyük saygısızlığı yapmaktadırlar. Despotizmi, keyfiliği, entrikacılığı, irtikapçılığı (Atatürk'ün mal varlığı acaba ne kadardır?) ahlâksızlığı, bunların en belirgin sembolünü aklamaya çalışmakla meşrulaştırmaktadırlar. Aynı yaklaşımla ve K.Evren'in de korktuğu üzere yarın bunlar 12 Eylül'ün değerlerini de temize çıkarabilirler.

Bereket K.Evren gerçeği önlerine sürerek fantazinin yolunu kesmeyi şimdilik başarmıştır: 33 İdam ve Menemen!

TİP 25. kuruluş yılını kutladı

Türkiye İşçi Partisi 8 Şubat günü Düsseldorf'ta yaptığı bir kapalı salon toplantısıyla 25. kuruluş yıldönümünü kutladı.

Çeşitli kültür etkinliklerinin sunulduğu, film ve slayt gösterileriyle TİP'in 25 yıllık tarihinin anlatıldığı gecenin açış konuşmasını TİP Genel Başkanı Behice Boran yaptı. Geceye Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Merkez Komitesi adına Genel Başkan Ahmet Kaçmaz da bir kutlama mesajı gönderdi. Mesajda özetle şöyle deniyordu:

"Türkiye İşçi Partisi'nin 25. kuruluş yıldönümünde sizleri kutlar, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin en içten selamlarını iletirim.

....

Dizginleri ellerinde tutmakta direnen askerler, Evren başta olmak üzere her geçen gün daha da tecrit oluyorlar... Bu süreçte bizlere, SOL BİRLİK partilerine, solda yeralan güçlere düşen tarihi sorumluluk daha da bir önem kazanıyor... Faşizme karşı mücadelede sosyalistlere düşen öncülük misyonunun hakkını verdiğimiz, bunun için sosyalistlerin birliğini ön plana aldığımız, solun tümü içinde sosyalistlerin cazibe merkezi konumunu pekiştirdiğimiz, tüm demokrasi güçlerinin ortak cephesi için çabalarımızı yoğunlaştırdığımız, kitleleri Evren-Özal ikilisine karşı yürütebildiğimiz ölçüde faşizmin sayılı günleri daha da azalacak, sosyalist mücadelemiz daha güç kazanacaktır.

Partilerimiz arasındaki dostça ilişkilerin ortak mücadele içinde daha da güç kazanacağı inancıyla, hepinizi yürekten kutlarız."

GERÇEK gazetesinden fabrika haberleri

EDİRNE AKRİTEKS'TE JANDARMA SÖKMEYECEK

Yaklaşık 180 işçinin çalıştığı, sentetik iplik üreten fabrikamızda geçtiğimiz aylarda yaşanan bir olayı anlatıyoruz:

Saat 4—12 arası çalışan A postası işbaşı yaptıktan kısa bir süre sonra fabrikayı her çarşamba olduğu gibi o çarşamba günü de denetlemeye gelen fabrikanın ortaklarından, aynı zamanda genel müdür olan işçi düşmanı Hüseyin Şen, bir arkadaşımızı mola sırasında otururken gördü. Ona "kalk ulan, işinin başına git" diye bağırdı. Arkadaşımız ise yeni mola verdiğini, molanın hakkı olduğunu belirtince, "velinimetimiz" çileden çıktı, ağzının salyalarını akıta akıta, kudurmuş köpek gibi "hak yok ulan hayvan herif, ne hakkıymış, burada hak da benim, kanun da benim, defol git" diye bağırıp arkadaşımıza saldırdı, tartaklamak istedi. Ama arkadaşımızdan karşılığını alınca hem şaşırdı, hem de korktu.

Arkadaşımız, "bir kendine bak, bir de bana, hangimiz hayvana benziyoruz. Mola benim hakkım, sürem dolmadan içeri girmem" diye diretince genel müdür bir süre daha itişip-kakıştıktan sonra gitti. Ertesi gün gelip, işverene hakaret ettiği gerekçesiyle arkadaşımızın işine son verdiğini söyledi. Arkadaşımız asıl hakaret edenin işveren olduğunu söyleyip, işyerini terketmemekte direndi. Bunun üzerine genel müdürün çağırdığı jandarma ve fabrika bekçileri arkadaşımızı zorla işyerinden çıkardılar.

Burada da yaşadığımız gibi, köleler yalnızca "Kunta Kinte"nin memleketinde yaşamıyor. Faşist cunta fabrikaları işverenler için dikensiz gül bahçesine çevirdiğini sanmaktadır. Bunun aksini ispatlamak ise bize düşüyor. Ellerimizdeki "dikenleri" onların gözlerine sokalım.

Edirne Akriteks'ten
Bir Gerçek Okuru

MERSİN SODA SANAYİİ'İNDE FAŞİST YÖNETİMİN UYGULAMALARI

1984—1985 yılı toplusözleşme dönemi sonunda işverenin azgınlığı bir kat daha arttı. Sözleşme sonucunda 933 kişilik Soda personelinin 11 aylık beklemeden doğan mesai farkları bir kalemde siliniverdi.

Fabrikadaki arkadaşlarımızın üçte biri midesinden rahatsız ve doktordan rapor almış bulunuyorlar. Bunun baş nedeni yemek için işverenin anlaştığı müteahhitin getirdiği döküntü yemekler, üç-dört defa arka arkaya aynı yağla yapılan yemekler. Kahvaltıda verilen tereyağdan kurt çıkması üzerine vardiya mühendisinin tuttuğu rapor ise işverenin azar ve tehdidi ile karşılandı.

1985 yılında dağıtılan iş elbiseleri ve ayakkabılarının kalitesiz ve rahatsız olmasından dolayı baş temsilci arkadaşımız dağıtımı durdurmuştu. Ve anında işveren tarafından ifade vermeye çağrıldı. Temsilci arkadaşımıza işveren şöyle dedi: "Sen ortalığı çok karıştırıyorsun, herşeye burnunu sokma, seni sıkıyönetime teslim ederim, orada ananı bellerler". Zaten sendikamız Petrol-İş'in toplantı, seminer ve duyuruları için gelen yöneticileri fabrikaya sokmuyorlar.

Son olarak şunu belirtmek istiyoruz. 1985 yılı başından bu yana tüm arkadaşlarımızın fazla mesai çalışmaları kaldırıldı, mesaiye işçi bırakmamak için bu defa da sekiz saatlik işgünü içindeki çalışma tempomuz bir kat daha arttırıldı.

Ama faşist genel müdür İlhan Savucu ve onun azgın köpeği personel müdürü Bars Kocatürk ve diğer faşist yöneticiler şunu iyi bilsinler ki, biz Sodalılar bu tür yöntem ve uygulamalara pabuç bırakacak değiliz. Ve şunu da çok iyi biliyoruz, bu kudurmuş köpekler bilinçli, örgütlü ve tek vücut halinde mücadele etmediğimiz sürece baskılarını devam ettireceklerdir.

Soda Sanayii'inden Bir Grup
Gerçek Okuru.

AKEL: Hedefimiz bağımsız, bağlantısız, egemen, askerden arınmış, toprağı bütün bir Kıbrıs'tır

AKEL Merkez Komitesi ile Merkez Denetim Komitesi 31 Ocak 1986 günü yaptığı toplantıdan sonra Kıbrıs sorununun çözümüne ilişkin görüşünü bir kez daha tekrarladı. Yapılan açıklamada:

"Kıbrıs sorununa adil bir çözüm bulunmasını sağlamaya çalışıyor ve bunun için mücadele ediyoruz. Uğraşımızın ve mücadelemizin hedefi bağımsız, egemen, toprağı bütün, bağlantısız ve askerden arındırılmış bir Kıbrıs'tır. Bulunacak çözüm, karşılıklı kabul edilebilir ve kalıcı olmalıdır. Böyle olabilmesi için her iki toplumun da çıkarlarını dikkate alması gerekir. Bulunacak çözüm, anayasa bakımından iki toplumlu, toprak bakımından iki kesimli (bi-zonal) bir federasyon oluşturmalıdır. Bir çözüm arayışının zemini, BM kararları, iki doruk anlaşması ve BM Genel Sekreteri'nin anlaşma taslağı olmalıdır.

Taktiğimiz ise şöyle özetlenebilir: Yeni bir askeri çatışmadan ve kan dökülmesinden kaçınılmasını sağlamaya çalışıyoruz. Kıbrıs sorununun iç yönünün çözümlenmesi için iki toplum arasında barışçı, özlü ve yapıcı bir diyalog kurulmasından yanayız. Sorunun dış yönünü görüşmek, çözümlemek içinse, Kıbrıs konusunda uluslararası bir konferansın toplanmasından yanayız. Gerek iki toplum arasındaki diyalog, gerek uluslararası konferans, gerekse herhangi bir başka girişim BM çerçevesinde olmalıdır." denildi.

ABD'nin Delta kuvvetleri Kıbrıs'ı üs olarak kullanıyor

Kıbrıs'ta Rumca olarak yayımlanan sol eğilimli akşam gazetesi *Apoyevmatini* 27 Ocak 1986 günkü sayısının manşetinde Birleşik Amerika'nın "Delta" kuvvetlerinin Kıbrıs'ı askeri üs olarak kullanmakta olduğunu bildiriyor ve Pentagon'un planlarının Kıbrıs için şu iki rolü öngördüğünü belirtiyor:

1- Ortadoğu meselelerine derhal müdahale etmek için bir askeri basamak,

2- Basra Körfezi ile Hint Okyanusu bölgelerinde faaliyet gösterecek çevik kuvvet için transit merkezi.

Gazete bunun Amerikan kaynakları tarafından doğrulandığını bildiriyor. Gazete ayrıca Yunan asıllı ABD yetkilileri Athens ve Livanos'un ABD'nin, "Kıbrıs hükümeti son terör saldırılarında Amerikan Çevik Kuvvetleri'nin Kıbrıs topraklarını kullanmasına müsaade etmediği için Kıbrıs'a yapılan yardımları kesmeyi düşündüğünü" söylediklerini yazıyor.

«Grev hakkından ellerinizi çekin»

- F.Almanya'da Kohl hükümetinin Çalışma Yasası'nın 116. maddesini değiştirme yoluyla grev hakkına yönelttiği saldırı karşısında işçiler yoğun eylemlerini sürdürüyorlar.
- DGB'ye bağlı sendikalara üye yüzbinlerce işçinin çeşitli işkollarında grev ve uyarı grevleri sürüyor.

F.Alman hükümetinin Çalışma Teşvik Yasası'nın 116. maddesinde işverenlerden yana yapmak istediği değişikliğe DGB'ye bağlı sendikalar ve üye işçiler kararlı eylemlerle karşı çıkıyorlar. Şubat ayı başında F.Almanya işçi sınıfının büyük bir bölümü, gerçekleştirdikleri protesto gösterileriyle güçlerini Federal hükümete karşı bir kere daha gösterdiler.

Çalışmayı Teşvik Yasası'nın 116. maddesine göre, işçilerin aylıklarından kesilen belli miktardaki meblağlar İşçi Bulma Kurumu kasalarında biriktiriliyor ve bu biriken paralar, kısa çalışma ya da işsiz kalınması durumunda tekrar işçilere ödeniyor.

F.Alman hükümeti "dünyanın hiçbir yerinde grev yapan işçilere hükümetler yardım etmez" diyerek 116. maddedeki değişikliği biran önce gerçekleştirmek istemektedir. İşçi sınıfının ve diğer çalışanların alın terinden biriktirilen ve zor günlere ayrılan bu paralara da el koymak isteyen gerici koalisyon hükümeti, diğer yandan da işçi sınıfının zor mücadeleler sonucu kazandığı bir demokratik hakkı ortadan kaldırarak sendikaları en önemli silahlarından, grev silahından yoksun bırakmak istemektedir. Bunun daha açık anlamı, sendikaların çalışma süresinin kısaltılması, ücret zammı, işyerlerinin korunması, keyfi işten çıkarma vb. konularda grev yapamaması demektir. Diğer bir anlamı da, "devletin tarafsızlığı" kisvesi altında işverenlere dikensiz bir gülbahçesi ikram etmekten başka birşey değildir.

F.Almanya birlik sendikası DGB 116. maddede yapılmak istenen değişikliği önlemek üzere yeni bir eylemler dizisi çağrısında bulundu. 6 Mart'ta yine yüzbinlerce işçi ve diğer çalışanlar çok sayıda bölgede protesto mitingleri ve benzer gösterilerle Federal hükümetin 116. madde konusundaki girişimini durdurmak için eyleme geçeceklerdir.

Kohl hükümetinin grev hakkına saldırısına karşı DGB eylemleri sürüyor.

Belçika-Anvers'te seminer

8 Şubat günü, Belçika'nın Anvers şehrinde Gerçek Belçika Komitesi ve BTİB tarafından "Türkiye'de sendikal mücadelenin dünü, bugünü ve demokrasi" konularını içeren bir seminer düzenlendi. Anverns yöresinde oturan Türkiyelilerin yoğun olarak katıldığı seminere konuşmacı olarak DİSK 7. Bölge Temsilcisi Aydın Yeşilyurt ve Belçika Özgür Üniversitesi'nde eğitim görevlisi olarak çalışan Ali Bayar katıldılar.

Türkiye'de sendikal mücadelenin tarihini anlatan A. Yeşilyurt, ilk işçi örgütlenmesinin 1871 yılında Osmanlı Perver Cemiyeti ile gerçekleştiğini, ayrıca bu dönemin yabancı sermayenin de ülkeye giriş dönemi olduğunu ve ilk grev yasasının (tatili işgal) yine bu dönemde çıkartıldığını belirtti.

1952'de Amerikan sendikacılığı türünde örgütlerin dayatıldığını belirten konuşmacı 1967 yılında sınıf sendikacılığı temelinde örgütlenme yapmak üzere Türk-İş'ten ayrılan bir grup sendikacının DİSK'i kurduğunu anlattı. Daha sonra DİSK'in mücadele tarihini özetleyerek 12 Eylül darbesiyle DİSK yönetici ve aktivistlerinin ağır cezalarla yargılanmaya başladığını, DİSK'in yasaklandığını, mallarına elkonulduğunu hatırlatarak, tutuklu DİSK yöneticileriyle dayanışmanın ertelenmez bir demokrasi görevi olduğunu belirtti.

Aydın Yeşilyurt konuşmasının daha sonraki bölümünde, burjuva demokrasisinin halk güçlerine gerektiği gibi tanıtılmasının önemini belirterek, burjuva demokrasisinin sınırlarının nereye kadar gidip, nereye kadar gidemeyeceğinin iyice açığa çıkartılması için ve demokrasi mücadelesinin burjuva demokrasi sınırları içine hapsedilmesi girişimlerine karşı gerekli duyarlılığın gösterilmesi gerektiğini de vurguladı.

Bremerhaven'da miting

Federal Alman İşveren Sendikaları yöneticilerinden Helmut Kruse'nin 4 Şubat'ta, "Kim ki, çalışma saatleri içinde 116. madde ile ilgi gösteriye katılırsa, onun iş akdi feshedilerek görevinden kovulacaktır ve bu durumun sonucu olarak doğacak işsizlik için de hiçbir ödeme yapılmayacaktır." diye yaptığı açıklamasına rağmen, bir gün sonra Bremerhaven'de 8000 kişinin katılımıyla, savaş sonrası gerçekleşen en büyük protesto mitingi yapıldı. Mitinge ana konuşmacı olarak katılan ÖTV bölge başkanı Holger Wohleben konuşmasının bir yerinde şöyle dedi: "Bangemann, Blüm ve Lambsdorf 116. maddede yapmak istedikleri değişiklikle, haftalık çalışma süresinin 35 saate indirilmesi için verilen mücadele ve kazanımları karşısında, metal ve basın işkolundaki endüstri patronlarına verdikleri sözleri yerine getirmek istiyorlar."

DİSK'le dayanışma bildirisi

DİSK'in 19. kuruluş yıldönümünde Gerçek Avrupa Komitesi tarafından çıkartılan bildiri binlerce dağıtıldı, çeşitli toplantılarda DİSK'in geçmiş dönemdeki mücadelelerinden örnekler verildi, bilgiler aktarıldı. Türkiye'den ve diğer ülkelerden işçilere ve demokratlara faşist diktatörlüğün DİSK ve diğer kuruluşlar, kişiler üzerindeki baskıları bir kez daha anlatıldı.

F.Almanya'nın Bremerhaven şehrinde Gerçek ADK'nin DİSK bildirisi dağıtılırken, bildiriye ilgi duyup alan bir emekçi daha sonra da, demokrasiden yana tüm güçleri ilgilendiren, bir anlamda da ders verici şu sözleri söyledi: "Faşist diktatörlüğün üzerinden 6 yıl gibi bir süre geçmiş olmasına rağmen, daha ne kadar sürecek? DİSK yöneticileri hâlâ ağır cezalarla suçlanıyorlar. Bu bildirileri buralarda daha ne kadar dağıtmaya devam edeceksiniz? Türkiye'ye ne zaman dönülecek?" sorularının cevabını yine "En kısa zamanda, DİSK'lilerin ve tüm siyasi tutukluların biran önce salıverilmesi ve faşist diktatörlüğün biran önce defedilmesi" gerekliliğini belirterek, kendisi verdi.

Avusturya kadınlar konferansı yapıldı

Avusturya Kadınlar Konferansı'nın 13.'sü Avusturya'da, sayıları yaklaşık olarak 100.000 olan yabancı kadınların sorunlarına yönelik olarak düzenlendi. "Gurbette Kadın" ana teması altında toplanan konferansa Avusturya'nın çeşitli bölgelerinden Türkiye'li, Şili'li, Yugoslavya'lı ve İran'lı kadınlar katıldılar.

400'ün üzerinde kadının katıldığı Konferans Avusturya Parlamentosundan kadınlarla ilgili devlet sekreteri Johanna Donhal'ın açış konuşmasıyla başladı. Donhal konuşmasında, bu konferansın Avusturya'lı ve yabancı kadınların ilk karşılaşma ve dayanışma deneyi olacağını, bu tür toplantıların bundan sonra da sürdürülmesi gerektiğini ve ayrıca sadece bu konferansla varolan sorunların çözülemeyeceğini, ama konferanstan elde edilecek sonuçların sorunlara olumlu çözümler getirmek için bir temel oluşturacağını söyledi.

Donhal'ın açış konuşmasından sonra; yaşam ve konut, sağlık, kültürel kişilik ve kadınlarla ilgili projeler, eğitim çalışma ve meslek, yaban-

(Devamı 7. sayfada)

SÖYLEŞİ

Mustafa Bekir

Kendini merak

ALTMIŞLI yıllardan beri F.Almanya'da belli sayıda bir yabancı işçi kesimi var. İlk önceleri "işgücü" olarak çağrılan ve kendilerine bu yüzden *Gastarbeiter* adı verilen bu insanlar, yıllar geçtikçe ortaya çıktı ki içinde yaşadıkları toplumun şu veya bu anlamda bir parçası olmuşlar.

Bu gerçek daha ayrıntılı görüldüğü ölçüde de hükümet politikaları değişmiş, "integrasyon" modelleri, "asimilasyon" önerileri ortaya atılmıştır. Örneğin devrin sosyal demokrat başbakanı Helmut Schmidt, "Yabancılara da yerel seçimlerde aktif ve pasif seçme hakkı tanınsın deniyor, siz bu konuda hükümet ve şahsi olarak ne düşünüyorsunuz?" sorusuna "Yabancılar madem hak istiyorlar, o halde Alman vatandaşlığına girsinler" diye cevap vermişti.

Yapılan tartışmalarda hep şu ölçüt önemli olmuştur: Almanlar yabancıları *nasıl* değil de *ne olarak* değerlendiriyor. Yani caddedeki Hans fabrikadaki Osman'a ne gözle bakıyor? Eğer Hans işsiz ise Osman'ı Almanları işsiz bırakan biri *olarak* değerlendirmekte ve "Yabancılar dışarı!" sloganına meyleder bir tutuma girmektedir. Eğer Hans'ın işi varsa, hem de iyi bir işi varsa, o zaman Osman'ı şöyle değerlendirmektedir:

"Canım, Osman giderse, bizim çöpleri kim boşaltacak, balıkhanelerde kim çalışacak? Ben çalışmam; o halde yabancıları geri göndermeyelim..."

Yani tam bir küçük burjuva tutumu. Değerlendirme tamamen işlevsel.....

Hans Osman'ı *nasıl* değerlendirir diye soracak olursak ortaya şöyle bir görünüm çıkıyor:

– Soruya verilecek cevap işlevsel değil nesnelliğe yönelik, bu bir.

— İkincisi, günlük politikadan uzak.

— Üçüncüsü de; cevap, caddedeki Hans'ın verebileceği bir cevap değil, Türkiye insanını gerçekten tanıyan, Türkiye'yi bilen birisinin verebileceği cevap.

İşte geçenlerde böyle bir Alman arkadaşla görüşme, yukarıda sözünü ettiğim konuda konuşma imkânı bulmuştum. Kendimizi merak ettiğimden sordum ona:

— Manfred, sen bir Türkiye insanı olarak beni *nasıl* değerlendiriyorsun? Hangi yanlarımızı olumsuz görüyorsun?

Şöyle sıraladı:

1. Randevunuza güvenilmiyor. Üçte buluşalım deniyor, üç buçukta, dörtte geliyor veya hiç gelmiyorsunuz.

2. Randevuya bağlı olarak sözünüze de güvenilmiyor. Oturup program yapılıyor. Gel bizim seminerimizde bir konuşma yap deniyor. Bir iki ay önceden planlanıyor. Olur diyorsunuz ve seminere iki gün kala "E, benim işim çıktı, gelmesem olmaz mı?" diye bütün programı alt üst etme cesaretini gösterebiliyorsunuz.

3. Eleştiri kaldıramıyorsunuz. Türkiyeli birçok dostumu eleştirmeden önce onlara ilkin övgü düzüp ondan sonra eleştirmek zorunda kaldığım anlar çok olmuştur meselâ.

4. Çoğu zaman olmasa bile yaptığınız bazı işlere tam inanmayıp, iş olsun diye yapıyorsunuz. Yaptığınız işi ekonomi süzgecinden geçirmiyorsunuz. Örneğin bir keresinde üç hafta Ankara'da kaldım. Mahallede bir bakkal vardı. Saat gece ikiye kadar açıktı hep. Bir gece saat 12'de gastritim tuttu, yoğurt almak için o bakkala gittim. Ortalıkta kimsecikler yoktu. Bakkal, bir arkadaşıyla sigara içip tavla oynuyordu. Dedim "yahu bu dükkanı niye bu kadar geç açık tutuyorsun, tavla oynamak için mi?". "Yok" dedi, "iş olsun diye". Peki, dedim bak elektrik yakıyorsun, dükkanı ısıtıyorsun bunlar hep para, yaptığın alışveriş bari bu masrafı karşılıyor mu? "Vallahi bilmem, hiç düşünmedim". İşte bakkalın bana verdiği bu cevap türünden yaptığı işe inanmama, onu iş olsun diye uygulama ve ekonomiyi düşünmeme... Bu size özgü.

Manfred'in sıraladığı bu dört özelliği irdeleyince kendisine hak verdim. (Okuyucu ne der bilemem.)

Sıra Manfred'teydi, o da bana,

"Peki sen, bir Alman insanı olarak beni nasıl değerlendiriyorsun?" diye sorunca verdiğim cevabı da Türkiyelice buldu:

— Vallahi, hiç düşünmedim ki?

Challenger faciasının ardında yatan

Yaklaşık 30 yıldır tartışmalarla sürdürülen ABD uzay programı, uzay mekiği Challenger'in 7 astronotun ölümüyle sonuçlanan infilâkıyla en güç dönemini yaşıyor.

NASA teknisyenleri hatayı ve sorumlularını araştırır ve muhtemel aksaklıklar üzerine raporlar hazırlanırken ABD' nin uzay stratejisi doğru mudur sorusu bir kez daha gündeme geldi.

Challenger faciasının ardından bu soruyu soran ABD kamuoyu ve basını ABD uzay uçuşlarının, gösteriş için, tümüyle oy ve propaganda kaygısının ağır bastığı politik kararlarla yürütülen ve sivil kullanıma yönelik araştırmaların son derece sınırlı tutulmasına karşılık, uzayın militarizasyonuna hizmet eden niteliğini tartışıyor.

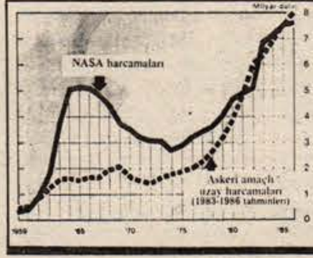
Konunun Challenger açısından talihsiz yönüne gelince; güvenlik konusunda ne kadar özensiz ve aceleci davranıldığı bizzat Batı basınında görülebilir. Acele edilmesinin önemli bir nedeni NASA'nın Avrupa Uzay Ajansı'yla olan uydu yerleştirme rekabeti. Her iki kuruluş da 1980'den beri haberleşme uyduları yerleştiriyor ve NASA bu işi Pentagon görevlerinden sonra yapmak zorunda kaldığı için yarışı ancak daha fazla uçuşla kazanabilirdi. Diğer yandan Challenger'in en son bilgisayar teknolojisiyle donandığı varsayılmaktadır. Ancak acı gerçek şu ki, dış yakıt tankını alev dilimleri sardığında dahi mekik bilgisayarları uçuş kontrol merkezi ekranlarına uçuşun normal seyir izlediği yolunda saniyede 3.1 milyon birim bilgi aktarıyorlardı. Ve patlamayla tahrip oluncaya kadar da her şeyin öngörülen plana göre yürüdüğünü bildirdi bilgisayarlar.

Kalkıştan önceki birkaç günde uçuş defalarca durdurularak ertelendi. Ertelemenin nedeni olan uygunsuz hava koşulları facia günü de vardı. Uçuş izni verenlerin tüm uçuş mühendislerinin kalkışa itirazlarını neden gözardı ettikleri sorusunun cevabı ise açık. Tıpkı öğretmen Christa Mc Auliffe'nin (Reagan'ın seçim kampanyasında oy kaygısıyla meslek grupları arasından öğretmenlere öncelik tanınmıştı) uçuşa dahil edilmesinden, kalkıştaki aksaklıkların gözardı edilmesine dek etken olan teknik öncelikler değil politik kararlardır.

Nitekim Challenger faciasından daha birkaç saat sonra "Yıldız Savaşları" projesinin baş yürütücülerinden general James Abrahmson'un ABD Kongre üyelerini arayarak felaketin uzay programlarını, özellikle SDI ile ilgili planları engellememesi gerektiğini söylemesi de bunu göstermektedir.

Bütün dünyanın gözleri önünde cereyan eden bu olay uzay çalışmaları konusunda ne kadar hassas davranılması gerektiğini ortaya koydu. Ve "Yıldız Savaşları" konusunda birtakım "korunma" teorileri üreten Amerikan saldırganlığının ne denli tehlikeli bir hazırlık içinde olduğu anlaşıldı. Atom Bilimcileri Dergisi'nin Şubat sayısında füzesavar korunma sistemleri gözden geçirildiğinde, bu işten hemen vazgeçilmesini gerektiren önemde 5000 ciddi aksaklık tespit edildiği açıklanıyor. Üstelik araştırma derinleştikçe, aksayan yönlerin çoğalarak sistemin baştan hatalı olduğunu gösteriyor. 7 astronotun ölümüne varan ve tüm insanlığı tehdit eden nükleer silahlanmanın bir parçasını oluşturan ABD uzay programını, uzayın bilimsel-teknik gelişme için, barış için kullanılmasını isteyen kamuoyu sorguluyor.

Challenger faciasının gözlerden gizlenmek istenen yanı sivil amaçların dışına çıkılarak sırtına ağır bir Pentagon yükünün eklenmiş olmasıdır. Dünya atmosferinin dışında bilimsel araştırma yapmak ve yeryüzünden 22.000 mil yukarıya haberleşme uyduları

yerleştirmenin dışında, mekiğe, Pentagon'un casus uydularını alçak yörüngelere yerleştirme görevi verilmişti.

Yine, SDI projesinin bu tür uzay uçuşlarında denenip araştırıldığı da saklanmıyor. Bizzat ABD uzay programı kurucularından Amerikalı bilimadamı James van Allen, savunma bakanlığının NASA'ya müdahalesinden yakınarak, "Bunun askeri bir program olduğu neden dürüstçe söylenmiyor?" diyor. Planlara göre 1987'de NASA'nın üç mekik uçuşu tümüyle "Yıldız Savaşları" projesinde kullanılacak, 1988'den başlayarak da 1/3'ü tümüyle Pentagon'a ayrılacak.

Öte yandan uzayın barışçı amaçlarla kullanımını ilke edinen Sovyetler Birliği erişilebilir hedefler koyduğu bu yolda sağlam adımlarla ilerledi. Aya 6 kez inişi gerçekleştiren ABD'nin Apollo programlarına karşılık, SSCB aya insansız uzay aracı gönderirken, ilk uzay istasyonu Salyut'u 1971'de yörüngeye oturttu. ABD'nin gösteriş ve "ulusal itibar" adına adeta reklam furyasına dönüştürülen uzay programları yoğun eleştiriye hedef olurken, Sovyet uzay programının somut ürünleri tüm insanlığın hizmetine sunuluyor. İntercosmos uçuşlarıyla yalnızca sosyalist ülkelerden değil, Hindistan ve Fransa'dan da uzay adamları Sovyet meslektaşlarıyla uzaya gönderildi. Sovyet uzay adamlarının ABD'li astronotlarla 1975'te uzayda gerçekleştirdikleri ortak çalışmanın sürmesi isteği ise Reagan yönetiminin soğuk savaş politikası nedeniyle gerçekleşemiyor.

«Facia bir uyarıdır»

Sovyetler Birliği KP Genel Sekreteri Mikhail Gorbaçov Reagan'a gönderdiği mesajında bilimin yeni açılan cephelerinde insanlığın gelişimine hizmet etmenin nasıl bir cesaret ve özveri gerektirdiğini bizzat çok iyi anlayan Sovyet halkının Amerikan halkının acısını paylaştığını dile getirirken, Sovyetler Birliği yayın organları ABD'nin uzay mekiği Challenger'in infilak etmesinin yıldız savaşları projesindeki tüm insanlığı tehlikeye atacak muhtemel teknik aksaklıklar için bir uyarı olması gerektiği konusunda birleşiyorlar.

SBKP'nin merkez yayın organı Pravda'da ise faciada ölen yedi astronotun anısına saygı için ABD'nin SDI araştırmalarını bırakması çağrısında bulunuldu.

Pravda yazarı Nikolai Prozhogin'in makalesinde şöyle deniyor: *"Amerikan uzay mekiği Challenger'in trajedisi, uzay araştırmalarında insan hayatının girdiği riskin ve zorlukların bir uyarısı olmuştur. Bu dram Amerikalıları uzay savaşları planı üzerinde bir kez daha düşünmeye sevketmelidir. Sovyet halkı Amerikan halkının kederini paylaştığı kadar, Challenger faciasında ölenlerin anısına saygı duymanın en iyi yolunun günümüz gerçeklerine daha duyarlı yaklaşımın ve uzayın silahlandırılması projelerinden kesinlikle vazgeçilmesi olduğunun bilincindedir."*

Prozhogin ayrıca SDI olarak bilinen uzayın silahlandırılması programının, Mikhail Gorbaçov'un 2000 yılının sonuna kadar aşamalı olarak yeryüzünün nükleer silahlardan arındırılması hususundaki 15 Ocak önerisine verilecek olumlu cevabın önünde önemli bir engel teşkil ettiğini bildirdi.

S.Birliği faciada ölen Christa Mc Auliffe ve mühendis Judith A.Resnik'in anılarına, isimleri Venüs gezegenindeki iki kratere verdi. Bilindiği gibi Venüs gezegeni yüzeyinin ilk haritalarını Sovyet bilimadamları çıkarmışlardı. Ve Yunan mitolojisine göre güzellik tanrıçası olan Venüs'ün adını taşıyan bu gezegen'in elemanlarına kadın isimleri verilmesi yine Sovyet bilimadamları tarafından 1975 yılında kararlaştırılmıştı.

MIR uzayda

Sovyetler Birliği'nin uzayın barışçı ve bilimsel amaçlarla kullanılması projesinin en son ve gelişkin ürünü olan yeni uzay istasyonu MIR(Barış) geçen hafta uzaya gönderildi. Tüm araç ve gereçlerinin normal çalıştığı ve uçuşun öngörülen plan düzeni içinde gerçekleştiği bildirilen ve "uzayda hızlı vardiya değişimi"ni sağlayacak MIR, uzay istasyonlarının en yeni türü.

Sovyet kozmonotlarının eğitimle görevli üst düzey yetkililerinden Alexey Leonov yaptığı açıklamada: "İstasyona MIR adını özellikle verdik. Böylece, Sovyet uzay programıyla sadece barışçı hedefleri amaçladığımızı bir kere daha vurgulamak istedik. Çünkü halkların yüreğinde yatan en güçlü duygu barıştır" dedi.

MIR istasyonu 6 uzay aracının birleşebileceği bir iskele sistemi ve içinde kozmonotların sürekli kalıp, çalışabilecekleri çok yönlü kullanımı olan temel blok kompleksinden oluşuyor. Bağlantı sisteminden aynı anda her birinin işlevi ayrı olan modül ve uzay gemileri yararlanabilecek. Örneğin fonksiyonunu tamamlayan modül istasyondan ayrılırken, yerine başka fonksiyonlu bir diğeri yanaşabilecek.

MIR'da bir bölüm atölye olarak üretim için kullanılırken, bir başkasının biyoloji laboratuarı, bir diğerini de başka araştırmalar için kullanmak mümkün olacak.

İspanya: «NATO'ya hayır»

1982'deki seçim kampanyasında İspanya'nın NATO'ya üyeliğine karşı çıkan ve iktidara gelirse bu konuda referandum yapacağını söyleyen Felipe Gonzalez hükümeti, uzun süre erteledikten sonra kamuoyunun baskısıyla nihayet oylama gününü belirledi. Ancak 12 Mart günü yapılacak referandumla ilgili olarak bu kez de kaçamağa saptı. Referandum sorusunun "NATO'ya Evet mi, Hayır mı?" şeklinde sorulması halinde kesinlikle "Hayır" cevabının çıkacağının anlaşılması üzerine Gonzalez hükümeti kafa bulandırıcı bir metin hazırladı. Oylamada soru şöyle sorulacak:

"Hükümet, ulusal çıkarlar açısından, İspanya'nın Atlantik İttifakı'nda kalmasını şu koşullarla uygun görmektedir:

1- İspanya'nın Atlantik İttifakı'na katılması askeri kanada katılmasını içermeyecektir.

2- İspanya topraklarına nükleer silahların yerleştirilmesi, depolanması ve sokulması üzerindeki yasak sürecektir.

3- İspanya'daki ABD askeri varlığının azaltılmasına devam edilecektir.

Ulusal hükümetin uygun bulduğu bu koşullarda İspanya'nın Atlantik İttifakı'nda kalması sizce uygun mudur?"

Bu sorunun sunuluşu gerçekten bir aldatmacadır. Çünkü İspanya zaten şu anda NATO'nun askeri kanadında yeralmıyor. Reagan yönetimi ile dört ay kadar önce başlatılan ve İspanya'daki 12.500 kişilik ABD askeri varlığının azaltılması görüşmelerinde ise Cadiz'deki Rota hava-deniz üssü gibi Washington açısından stratejik öneme sahip üsler kapsam dışında bulunuyor. Ve yine İspanya, NATO ülkeleri arasında nükleer silah bulundurmayan tek ülke.

Büyük tepkilere yolaçan soru metnini açıklayan hükümet yetkilileri bu arada referandum sonucunun hükümet açısından yenilgi sayılmayacağını kaydettiler. Dahası referandumun "Hayır"la sonuçlanmasının NATO'dan mutlaka çıkılacağı anlamına gelmediğini ima ettiler. "Hayır" oyu çıksa da, oyların oranına bakılacağı, az bir fark olduğu takdirde Gonzalez'in normal olarak Ekim ayında yapılacak seçimleri öne alarak, erken seçim çağrısında bulunabileceği ve seçim kampanyasına NATO'ya üyelik maddesini ekleyebileceği kaydediliyor.

İspanya halkı "NATO'ya Hayır" diyor.

Referandumla ilgili olarak komünistler, tüm ilerici, demokrat güçler, sendikalar, barış, insan hakları ve çevre koruma hareketleri "NATO'ya Hayır" kampanyasını ortaklaşa yürütüyorlar. Komünistlerin etkin olduğu İşçi Komisyonlarının yanısıra, sosyalistlerin etkinliğindeki Genel İşçi Sendikası da 1,5 milyon üyesini "NATO'ya Hayır" demeye çağırdı. Bu durumun iktidar partisi içinde bölünmeye yolaçtığı gözleniyor. Gerici ve merkezci muhalefet partilerinin çoğu ise referandumu boykot edeceklerini açıkladılar.

Portekiz'de Soares kazandı

Portekiz Komünist Partisi'nin 2 Şubat günü Lizbon yakınlarındaki işçi şehri Amadora'da ve yaklaşık 1000 delege ile 2000 dinleyicinin katıldığı olağanüstü toplanan 12. kongresinde, tüm demokrat ve yurtseverlere güçbirliği çağrısı yapılarak 16 Şubat Portekiz başkanlık seçimlerinin ikinci turunda Sosyalist Parti adayı Mario Soares'in desteklenmesi kararı alındı. Karara ilişkin olarak PKP Genel Sekreteri Alvaro Cunhal Portekizli komünistlerin ülkenin zor anında kollarını kavuşturup gelişmelere seyirci kalamayacaklarını ve sağ parti adaylarının başarılarını önlemenin tek yolunun ikinci turda Soares'i desteklemek olduğunu söyledi.

Devlet başkanlığı seçimlerinin ilk turunda gericilerin adayı ve PKP'nin faşizan olarak tanımladığı Diego Freitas do Amaral oyların % 46,3'ünü alırken, Soares % 25,4'ünü, ilerici güçler ve PKP'nin desteklediği Franciso Salgado Zenha ise % 21'ini almıştı. Salgado Zenha % 7,6 oranında oy alan bağımsız aday Pintasilgo'nun oyları bölmesiyle ikinci tura yükselen iki adaydan birisi olamadı. PKP'nin "hakkında hiçbir hayale kapılmıyoruz" diyerek ve seçmenine tam bir hakimiyetle desteklediği Soares seçimlerin ikinci turunda galip olarak çıktı. İçişleri bakanlığının açıkladığı resmi sonuçlara göre Soares oyların % 51,28'ini topladı. Buna karşılık ikinci aday Freitas do Amaral'in aldığı oy oranı ise % 48,72. Böylece Soares eski Devlet Başkanı general Antonio Ramalho Eanes'in ardından Portekiz Devlet Başkanı oldu. Ve 1974'e kadar 40 sene diktatörlükle yönetilen ülkede yaklaşık 60 yıldır seçilen ilk sivil devlet başkanı oldu.

PKP Genel Sekreteri Alvaro Cunhal seçim sonuçlarını demokrasinin galibiyeti olarak tanımladı. Alınan sonuç şüphesiz halkın 1974 Nisan Devrimi'nin kazanımlarını korumaya ve geliştirmeye yönelik istemlerinin onaylanması ve aynı zamanda sağ güçlerin durdurulması yolunda da bir adım niteliği taşıyor. Portekiz'de sol güçlerin büyük çaba sarfederek gericilerin seçim galibiyetini önledikleri bir gerçek. Bu gelişme ilerde iç politikadaki gelişmelerde solun başarı kazanmasına yönelik olumlu bir adımı oluşturuyor.

PKP 12. Olağanüstü Kongresi'nde Alvaro Cunhal

Reagan Grenada'ya gitti

Şubat ayının son haftasında Reagan Grenada'yı "ziyaret" etti ve Karayip adalarındaki kukla yönetimlerin liderlerinin katıldığı toplantıda konuştu. Bilindiği gibi 1979 Mart'ında iktidara gelen ilerici Maurice Bishop yönetimine karşı her komployu düzenledikten sonra 1983 Ekim'inde Amerikan birlikleri "ulusal güvenliklerinin tehlikeye düştüğü" gerekçesiyle adayı işgal etmişti.

Kukla başkan Herbert A. Blaize'in "ulusal kahraman ve kurtarıcı" olarak karşıladığı Reagan, işgalden önce Küba'nın yardımıyla inşa edilen ve devrimci eylemin sembolü haline gelen adanın biricik uluslararası havaalanında yaptığı konuşmada utanmadan "burayı işgal ettikleri için asla pişman olmadıklarını" söyledi. Dahası, "Nikaragua'da da Grenada'dakine benzer olaylar olduğunu" öne sürerek bu ülkeye müdahale niyetlerini bir kez daha yinelemiş oldu.

Beyaz Saray heyetinin ziyaret ettiği "özgürleştirilmiş" adada 1983 "kurtarma" işgalinden iki sene 4 ay sonra gözle görülen tek şey açlık. İşsizlik % 40 civarında. Kooperatif ve devlet çiftlikleri tekrar özel ellere devredildi. Eğitim felce uğramış ve işgalden önce okullarda yapılan süt dağıtımı kaldırılmış durumda. Sağlık hizmetleri yok denebilir. Örneğin tüm adada sadece bir diş doktoru bulunuyor. Ülkede elektrik, haberleşme ve telefon ağları tam kurulamamış, yollar yapılmamış durumda. ABD dolarına bel bağlayan kukla hükümet bu sene 14 milyon dolarla bir önceki yılda aldığının yarısından azını alabildi. Adada ABD yardımıyla yapılan iki fabrika da kapandı.

Ancak işgalle bastırılmak istenen devrimci hareket örgütlenmesini sürdürüyor. "Maurice Bishop Yurtsever Hareketi" adadaki halk muhalefetini örgütlüyor. ABD "arka kaybettiği pekçok ülkede olduğu gibi Grenada'dan da bir gün kovulacaktır.

Grenada'da kurulan toplama kampları

Doğumunun 100. yılında

Oscar Kokoschka

1886 yılında Avusturya'da doğan Oskar Kokoschka 1905-1909 yılları arasında Viyana'da sanat okuluna devam etti. Daha sonra uzun süre Berlin'de kalan Kokoschka'nın, H.Walden'in "Der Sturm" adlı dergisinde düzenli olarak resimleri yayınlandı. Resim yapmasının yanısıra küçük hikayeler ve dramlar yazdı. 1. Dünya Savaşı'ndan sonra Dresden'de yaşamaya başladı ve sanat akademisinde 1924'e kadar profesör olarak görev yaptı. Daha sonra bu görevini bırakarak 1931'e kadar Avrupa, Afrika ve Asya'da yaptığı gezilerde manzara ve büyük şehirlerin resimlerini yaptı. Sanatçı bu eğilimini "Teknikteki gelişmeler yeryüzündeki şehirleri benzer kalıplara sokmadan, insancıl yüzlerini kurtarabilmek gayesi ile şehir resimleri yaptım" diyerek açıklar. Kokoschka'nın gezilerde yaptığı resimleri 1931'de Mannheim'de topluca sergilendi.

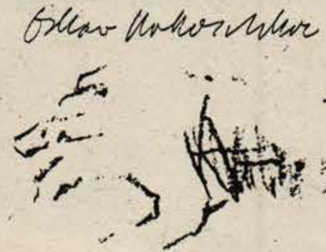
1934'te Viyana'dan Prag'a giden Kokoschka 1938 yılı içinde Londra'ya kaçışına kadarki süre içinde Hitler faşizmine karşı yoğun bir şekilde sanatsal ve sosyal çalışmalar yaptı. Çekoslovak devlet başkanı Thomas G.Masaryk'ın bir yıl süreyle poz vererek sanatçıya yaptırdığı portresi faşizme karşı insancıl bir direnişi sembolize ediyordu. Kokoschka Londra'da, bombaların yıktığı bir mağazanın duvarına, kendi politik görüşlerini açıkça ortaya koyan büyük eserini yaptı. Bir silah makinasının insan kemiklerinden mermi ürettiği, bir papazın bu üretilen silahları tasdik ettiği ve yerde çocuğuyla birlikte öldürülmüş bir annenin yattığı eserinin adını sanatçı "Ne İçin Savaşıyoruz" koydu. Çekoslovak hümanisti pedagog Amos Comenius'la da ilişkilerini geliştiren sanatçı, eğitim alanında faşizme karşı verilen mücadeleyi yansıtan çok sayıda toplantıda konuşmalar yaptı.

1937'de İspanya İç Savaşı'nda "İspanyol Çocuklarına Yardım Edin" isimli afişi ve "La Passionaria" adlı tablosuyla Franco'ya karşı Cumhuriyetçileri destekledi.

1938'de Londra'ya kaçmak zorunda kalınca yanına sadece "Yozlaşmış sanatçı olarak kendi portresi" adlı tablosunu aldı. Kokoschka adı geçen bu tablosunu, nazilerin, Alman müzelerinde bulunan 417 eserine elkoymalarına tepki olarak yapmıştı. Kokoschka, ayrıca çeşitli zamanlarda, dünyaca ünlü politikacı ve sanatçılardan birçoğunun portresini yaptı. Bunların arasında Tilla Durieux, Agatha Christie, Konrad Adenauer gibileri sayılabilir. Sigmund Freud'un da portresini yaptırmak istemesine "Freud'un resim konusunda bir anlayışı yoktu", "Freud'un yüzüne baktığımda onun kanserli olduğunu gördüm, onun için resmini yapmadım." diyerek karşı çıkmıştı.

1953 yılında Londra'dan İsviçre'ye taşınan ve Cenevre gölü kenarında sakin bir yere yerleşen sanatçı 1975'de bir göz ameliyatı geçirdi. Gözlerinin görme yeteneğini kaybetmesi üzerine elleriyle dokunarak kendi yüzünün portresini çizdi. Kokoschka 1980'de yaşama veda etti.

Yüzüne elleriyle dokunarak çizdiği portresi

"Ne İçin Savaşıyoruz?", 1943

antifaşist sanat

Ocsar Kokoschka
La Passionaria, 1937

Oscar Kokoschka, "Baskılı Çocuklara Yardım Ediniz" isimli afişi, 1937

Tezer Özlü öldü

1943 yılında Simav'da doğan Tezer Özlü Kıral geçtiğimiz şubat ayı içerisinde, yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak hayata gözlerini yumdu.

Avusturya Kız Lisesi'ni bitiren Tezer Özlü edebiyat çevrelerinde Almancadan yaptığı çevirilerle tanındı.

Çevirilerinin yanısıra öykü ve roman çalışmaları da yapan Tezer Özlü, öykülerini "Eski Bahçe" adlı kitapta topladı. Yazarın bundan başka "Yaşamın Ucuna Yolculuk" ve "Çocukluğun Soğuk Geceleri" adlı iki romanı da bulunmaktadır. Romanları Almancaya da çevrilen Tezer Özlü edebiyatımıza daha nice yapıtlar kazandıracağı bir yaştaydı. Ancak o "Çocukluğun Soğuk Geceleri" adlı kitabın arkasına düştüğü notta belirtildiği gibi "yaşamın sürekliliğine" inanıyordu. Bu sürekliliği şimdi kitapları taşıyor.

RAMBO HİNDİSTAN'DA GÖSTERİLMEYECEK

Rambo'ya tepki

● Hindistan Sansür Kurulu, filmin her türlü ahlâki değerleri zorladığı, yozlaşma ve insanın kendine yabancılaşması propagandası yaptığı, Sovyetler Birliği ve barış yanlısı güçlere kabaca saldırdığı gerekçesiyle gösterimini yasakladı.

Sinema aracılığıyla yaygınlaştırılmak istenen Amerikan ırkçlığı ve militarizmi Sylvester Stallone'nun Rocky ve Rambo filmlerinde simgeleşti.

Tüm Batı dünyasında gişe rekorları kıran Rambo, sözde Vietnam zindanlarında kurtuluşu bekleyen ABD savaş esirlerinin kurtarıcısı. Bu maske altında Amerikan toplumuna sürekli aşılanan ve bugün uluslararası politikada Reagan yönetimi tarafından uygulanmak istenen "çözüm kaba kuvvettedir" politikasının en doğrudan, en aşağılık anlatımı Rambo.

Geçtiğimiz günlerde Hindistan Sansür Kurulu aldığı bir kararla Rambo filmlerinin ülkede gösterilmesini yasakladı. Kurul, filmin her türlü ahlâki değerleri zorladığını, yozlaşma ve insanın kendi kendine yabancılaşması propagandası yaptığını, Sovyetler Birliği ve barış yanlısı güçlere kabaca saldırdığını belirtti.

Öte yandan ABD'de bir tiyatro topluluğu Stallone'a "yılın adamı" ödülünü verdi. Ancak ödül töreninin yapıldığı binanın önünde toplanan Vietnam savaşına katılmış binlerce ABD yurttaşı ve Asya kökenli Amerikalılar protesto gösterisi düzenledi. Gösteriye katılanlar Stallone'ya "yılın adamı" değil "yılın Nazisi" ödülünün verilmesinin daha uygun olduğunu söylediler.

«En Alttakiler» şimdi de sinemalarda

Gazeteci ve yazar Günter Wallraff'ın "En Alttakiler" kitabının ismini alan, kaçak işçi olarak çalıştığı yerlerde gizli kamerayla çektiği ve video filmlerinden oluşan belgesel nitelikli film, F.Almanya'nın tüm büyük şehirlerindeki sinemalarda gösterime sunuldu.

Bilindiği gibi cesur bir gazetecilik örneği göstererek "Ali Levent Sinirlioğlu" isminde bir Türk işçisi kılığına girerek, gözlemlerini bir kitapta toplayan ünlü yazar G. Wallraff'ın "En Alttakiler" adlı kitabı F.Almanya'da şimdiden 1.5 milyonu aşarak savaştan bu yana ençok satan ve ilgi gören kitap olma rekorunu kırdı.

Günter Wallraff bir Türk işçisi olarak 2.5 yıl boyunca çalıştığı yerlerdeki durumu gizli kamerayla 80 video kasetinde görüntülemişti. Bu kasetlerinden oluşan 90 dakikalık "En Alttakiler" adlı film Şubat ayının 20'sinden itibaren F.Almanya'da ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde vizyona girdi. Filmin rejisörlüğünü Jorg Gfrörer yaptı. "En Alttakiler" kitabı gibi ilgi gören bu film de birçok gerçeği açığa çıkarıyor. Diğer yandan "En Alttakiler" filminin sinemalarda gösterilmeye başlamasıyla kitabın satışının 2 milyonu aşacağı tahmin ediliyor.

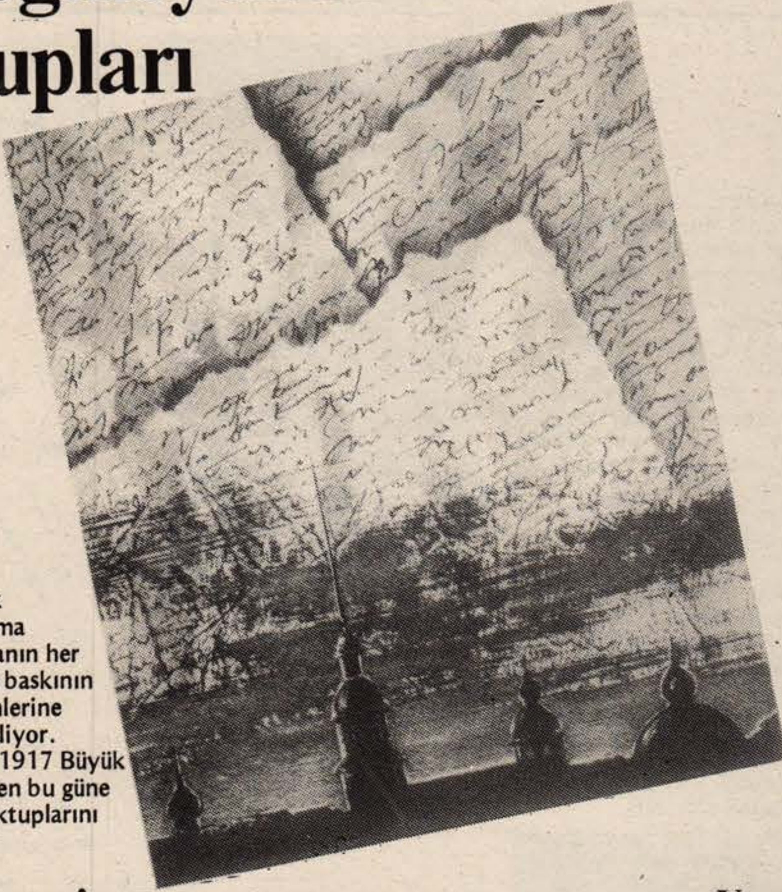
Gazetemizin önceki sayılarında da belirtildiği gibi, kaçak bir işçi olarak çalıştığı yerlerde en tehlikeli, pis, hiçbir sağlık korunması olmayan işleri yapan insanların arasına girerek 2.5 yıl süreyle onlardan biri gibi çalışıp, gördüklerini ve yaşadıklarını "En Alttakiler" adlı kitabında toplayan yazar G.Wallraff, "En Alttakiler" kitabından sağladığı gelirin büyük kısmını yeni kurulan "Yabancılarla Dayanışma" adlı vakfa bağışladığını açıkladı.

Öte yandan "En Alttakiler-Ganz Unten"in 27 Şubat'ta Duisburg şehrinde bir galası yapıldı. 1000'in üzerinde insanın katıldığı film gösterisinden sonra, G.Wallraff'ın da katıldığı bir açık oturum düzenlendi. Thyssen firmasının bir yetkilisinin "Wallraff'ın yalanlarını tek tek açığa çıkaracağım" diye başladığı konuşmasının sonunda asıl yalan söyleyenin kendisi olduğu Wallraff başta olmak üzere, olayları yaşayanlar tarafından tek tek cevaplandırılarak açıklandı.

Wallraff Türk işçilerle

Baş eğmeyenlerin mektupları

İnsanlığa aydınlık yarınlar kazandırma mücadelesi, dünyanın her yanında halkların baskının en acımasız biçimlerine direnişinde yükseliyor. Aşağıda 1905 ve 1917 Büyük Ekim Devrimi'nden bu güne kalan yiğitlik mektuplarını yayınlıyoruz.

Ne yazık ki devrim için çok az şey yapabildim

İç savaş yıllarında Beyaz Muhafızlar tarafından işgal edilmiş Karadeniz liman kenti Odesa'da aktif bir yeraltı örgütü vardı. Komünistlerin ve Komsomol üyelerinin çalışmasıydı bu. Küçük pullar basarak halkı silahlı ayaklanma hazırlığına çağırıyorlar, fabrika ve atölyelerde politik eğitim yürütüyorlardı. Özellikle iki genç kadın, İda Krasnoshchekina (1900-1920) ve Dora Lyubarskaya (1898-1920), yeraltı çalışmalarında çok cesur ve aktif bir konumdaydılar. Her ikisi de Parti üyesiydi ve ileri politik eğitim görmüşlerdi.

Tutuklamalar Aralık 1919'da başladı. Beyaz Muhafızların yakaladığı 17 işçinin arasında İda ve Dora da vardı. Soruşturmayı yıldırım hızıyla sürdürüp iki gün içinde sonuçlandıran mahkeme maskaralığı sonunda dokuz komünist ölüme, kalan sekizi de ağır iş cezasına mahkum edildi.

İdam mahkumları adına İda'nın söylediği son sözler şunlar oldu: "Hergün içimizden 10 kişiyi öldürseniz bile, yoldaşlarımız size gereken cevabı verecektir. Bizler, yüzlerce yeni savaşçının yerimizi dolduracağından emin olduğumuz için ölüme soğukkanlılıkla gidiyoruz. Öldürülmemizin hesabının sizden sorulacağından eminiz."

Genç yeraltı savaşçıları ölüme gitmeden 24 saat önce yakınlarına ve sevdiklerine veda mektubu yazdılar:

"Sevgililerim,

Devrime sadakatle hizmet ettiğimin bilincinde olarak hayattan ayrılıyorum. Daha fazla şeyler yapamayacak oluşum ne kötü.

Sevgili kardeşim, benim için yas tutma. Devrimci bir anne ol. Senin küçük oğlun için vasiyetim, devrim yolunda benim yarım bıraktıklarımı tamamlamasıdır.

Moral olarak bütün diğerleri gibi çok iyiyim ve şaşılacak kadar soğukkanlıyım. Marşlar söylüyoruz, politik tartışmalar yapıyoruz. Tutuklanmadan bu yana iki hafta geçti ve şimdi kendimi kuş gibi hafif hissediyorum. Hakkımızda alınan karardan dolayı kederleniyorum. 20 yaşındayım ama kendimi bütün bu olanlardan sonra daha olgunlaşmış hissediyorum.

Şu anda bütün sevdiklerimin benim ölümüm hakkında, benimle aynı duyguları taşımalarını, hayatımı niçin ortaya koyduğumun az veya çok bilincinde olmalarını diliyorum. Sağlıcakla kalın. Yaşasın komünist devrim!

İda Trasnoshchekina"

"Şerefli yoldaşlarım,

kısa hayatımı onurla yaşadığım bir sırada ölüyorum. 8 gün sonra 22'ime basacaktım. Bu akşam üzeri kurşuna dizecekler beni. Bu şekilde ölmekten üzgün değilim. Üzüldüğüm tek şey devrim için çok az şey yapabilmiş olduğumdur.

Tutuklandığım ve ölüme mahkum edildiğim zamanki tavrımı yoldaşlarım size anlatacaktır, davranışlarımın saygıdeğer olduğunu söyleyeceklerdir.

Anneciğim, yoldaşlarım, sizleri öperim. Devrimci olmanın tamamiyle bilincindeyim ve bu şekilde öleceğime pişman değilim, çünkü bu benim için onurlu bir komünist ölümdür. Bütün mahkumların morali iyi. Bütün Ukrayna kuvvetli bir ayaklanmayla dalgalanacaktır. Ben sadece bu harekette yer alamayacağıma üzülüyorum.

Sağlıcakla, mutlu olun.

Dora Lyubarskaya"

Gidersem İroşka'yı okşayın...

Olga Dilevskaya (1885-1919) asil bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmesine rağmen bütün varlığını devrim yolunda kullandı. Gizli toplantılar onun evinde yapıldı, illegal yayınlar orada gizlendi. O, Lenin'in eserleri üzerinde titizce çalıştı, onların üzerine sayfalarca yazı yazdı, öğrenci toplantılarında dersler verdi. Olga bu çalışmalarından ötürü birkaç kez tutuklanarak Çar'ın zindanlarına atıldı ve Sibirya'ya sürgüne gönderildi ve devrimci çağlışmalarına Sibirya'da sürgündeyken de devam etti. Olga'nın kocası Nikolai Avdeev, onun silah arkadaşıydı. Kızları İrina, sürgündeki son günlerini geçirirlerken dünyaya geldi. Olga ve ailesi Sibirya'da önemli şehirlerden olan TYUMEN'e yerleşerek Sovyet iktidarı için çalıştı.

Şehir 1918 ortalarında karşı-devrimcilerin eline düştüğünde Olga bir kez daha yeraltına geçmek zorunda kaldı. Bu cesur kadın kendisini sürekli tehdit eden tehlikeye aldırmayarak mücadelesine devam etti. Fırtına bulutları yavaş yavaş başının üzerinde toplanıyordu. Beyaz Muhafızların karşı haber alma örgütünün, kendisini aktif bir komünist olarak mimlediğini biliyordu. Kendisi ve kocası hapse atılır ve bir hücrede ölürlerse kızlarına ne olur diye endişeleniyordu. Eski arkadaşlarından birine, Alexandra Nogina'ya, yokluğunda kızına bakması için ricaya karar verdi.

"Bu mektubumu, herhalde ben tutuklandıktan sonra okuyacaksın. İrina'ya bakmalısın. Biliyorum, bunu ben söylemeden de yaparsın. Hiç kimse ne olacağını bilmiyor.

Senden bir tek ricam olacak: Ben gidersem İroşka'yı okşa— sabah, akşam ve uyuduğunda. Bizden sonra biraz mağdur olacaktır, ama onun okşanma duygusundan yoksun olarak büyüyeceği düşüncesine katlanamıyorum.

Olga Dilevskaya"

Olga Dilevskaya yanılmamıştı. O ve kocası kısa bir süre sonra tutuklandılar. Olga, Beyaz Muhafız cellatları tarafından öldürüldü.

Yaşasın devrim

1963 ilkbaharında, Karadeniz kıyısında, Sivastapol'da eski bir hapishane, yerine ev yapılmak için yıkılıyordu. Bir yapı işçisi, ocağın bacasıyla kapı arasına saklanmış bir demet kağıt buldu. Bu kağıtların arasında 1905 tarihli bir de mektup vardı. Mektup Karadeniz Donanması'nda görevli, denizci Alexander Petrov (1882-1905) tarafından yazılmıştı. Petrov 1905 devriminde dövüşmüştü. Donanmadaki ayaklanmanın doruğunda "Prut" adlı geminin mürettebatı makinacı Alexander Petrov'u denizcilerin komitesine başkan seçtiler. RSDİP'nin üyesi olan Petrov Leninist çizgiye sıkı sıkıya bağlıydı ve mürettebatı silahlı bir ayaklanmaya hazırladı. Ayaklanma şartları 1905 yazında "Potemkin" zırhlısının bütün mürettebatıyla başkaldırmasıyla başladı. Potemkin'i birkaç gün sonra Prut izledi. Prut gemisi kararlıca Sivastapol'un açık limanına yanaştı ama Çar'a bağlı savaş gemileri de orada mevzilerini almışlardı. Ayrıca kıyıda atış müfrezeleri dizilmişti.

Alexander Petrov ve yoldaşları tutuklanıp hapse atıldılar. Orada büyük direnç ve cesaret gösterdiler.

"Bu bir isyan değil, bu bir devrimdir!" diye savundu kendisini askeri mahkemede. "Ben mevcut düzeni tahammül edilmez buluyorum" dedi.

Alexander Petrov ve İvan Chorny kurşuna dizilmek üzere ölüme mahkum edildiler. Petrov silah arkadaşlarına hapiste iki mektup yazdı. Bunlardan biri yaklaşık 60 yıl sonra bulundu.

"Chorny ve ben çok iyi durumdayız. Mahkumiyetimizin ağır iş cezasına çevrileceğini sanıyoruz. Devrimi uluslararası yapmanın ne kadar zor olduğunu gördük. Devrim bir yerde patlak verecek, başka yerlere yayılması için uzun zaman gerekecek ve zamanla, sonuçta kaynağına dönmüş olacaktı. Birlikler, devrimin uluslararası desteklendiğinden emin oldukları zaman, ancak o zaman açıkça halkla birlikte silahları ele alabilirlerdi. Bu durumun olabilmesi için de herşeyden önce olaylar çok yaygın bir şekilde patlak vermeliydi. Bunun için Karadeniz'den başka neresi daha elverişli olabilirdi? Biz denizcilerden başka, kim birlikleri devrimin hemen yanında yer almaya ikna edebilirdi?"

Petrov ve yoldaşları 24 Ağustos 1905'te kurşuna dizildiler. Denizcinin son sözleri "Yaşasın Devrim!" oldu.

Halkın iktidarı zafere ulaşacaktır

Devrimin kazanımlarını pekçok halkın evlatları korudu. Örneğin Dağıstan'da, Kuzey Kafkasya dağlarında Ullubii Buinakskiy (1890-1919) emekçi halkın takdir edilen önderi oldu. Lenin'in tanıyıp itibar gösterdiği bu Dağıstanlı komünist Dağıstan devrimci komitesine seçilen ilk lider oldu, 1917'de Beyaz Muhafızlar'a karşı kahramanca savaşan Dağıstan süvari alayını kurdu.

Karşı-devrimcilerin işgal ettiği bölgelerde illegal olarak çalışırken tutuklandı ve sonra kurşuna dizildi. Kurşuna dizilmeden önce sevdiği Tatu Bulach'a mektup yazıp göndermenin bir yolunu bulabildi.

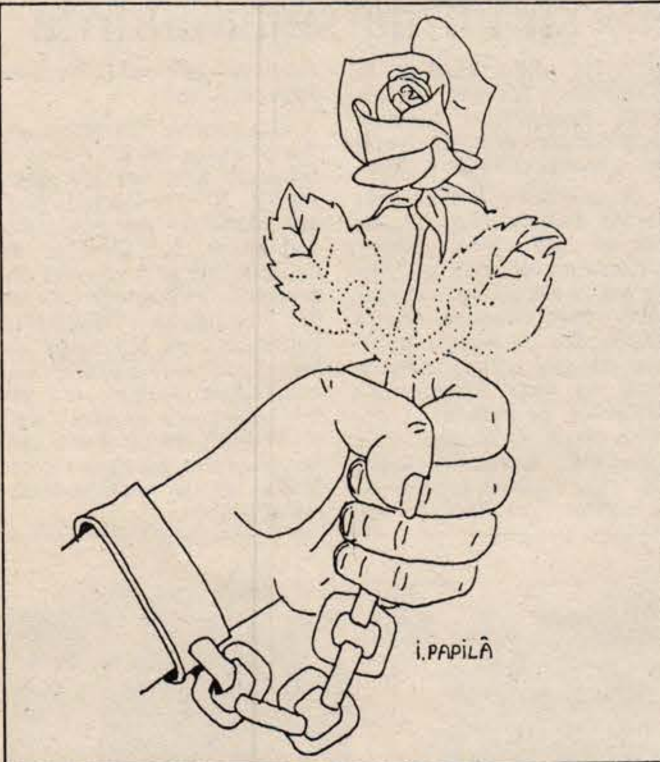
"Sevgili Tatu,

Sizi sonsuza kadar terkedeceğimden dolayı, size ön adınızla hitap etmeme izin veriniz. Kısa hayatımı elimden geldiğince iyi yaşamaya çalıştım. Kimse bunun onursuz bir yaşam olduğunu söyleyemez, hiç kimse! Bu benim için herşeyden önemlidir. Her zamankinden daha cesur ve metin olun. Genç olduğunuzu ve yeni bir hayatın oluştuğunu hatırlayın. Dünya mücadelesi doruk noktasında. Dirayetli olun ve dik başınızla muzaffer geleceğinize doğru yürüyün.

Avukatım davanın bir üst mahkemeye yollanmasını isteyebileceğimi söyledi. Tatlı Tatum, ben hiç böyle birşey yapabilir miyim? Asla! İşte böyle canım, geleceğe bakın. Çok sevdiğiniz halkın iyiliği için yaşayın. Aptalca hiçbir şey yapmayın. Elveda. Sizi öpüyorum. Benden çok uzakta da olsanız daima kalbimdesiniz...

Sizin,
Ullubii"

«İçerden dışarıya sevgilerle»

Dünyanın ilk "Hapishanede Çizilmiş Karikatürler Sergisi" İstanbul'da açıldı. 13-16 Şubat tarihleri arasında Tüyap Ticaret Merkezi salonlarında açılan sergi Gırgır dergisinin işbirliği sayesinde düzenlendi.

Serginin özelliği çizerlerinin hepisinin ya tutuklu, ya da hükümlü olarak şu anda hapishanelerde bulunmaları .

Batı Berlin'de kültür gecesi yapıldı

Dayanışma Berlin muhabiri bildiriyor — Batı Berlin Kültür Merkezi'nin düzenlediği 4. Kültür gecesi STADT HAUS BÖCKLER PARK salonunda yapıldı.

1 Şubat cumartesi günü saat 17.00'de tüm hazırlıklar bitmişti. Aylar süren sabırlı çalışmanın sonucu meydana çıkan toplam 45 dakikalık skeçler son bir defa daha denendi. Folklorcüler kendilerini yeniden gözden geçirdiler. Kültür Merkezi'nin düzenlediği her gecede mutlaka sorun çıkarmayı adet edinen ses cihazları son bir kez gözden geçirildi. Kapıda duracak görevliler yerlerini aldı. Artık beklemekten başka birşey yoktu. Dışarıda dondurucu bir soğuk vardı. Salonun bulunduğu yer oldukça karışıktı. Bazı dernek üyeleri, geceyi düzenleme komitesinin sorumlusuna takılıyor, eğer salonun 3/4'ünü doldurursa kendisine yemek ısmarlayacağını söylüyordu. 15 kiloluk dönerin başındaki görevli, eğer kimse gelmezse, burada sabaha kadar döner yeriz bir daha da döner yemeye tövbe ederiz diyordu. Son tedbir olarak birkaç kişi U-bahn ve otobüs duraklarına gönderildi. Saat 18.00'e yaklaşıyordu.

Başlama saatine 20 dakika kala ilk misafirler gelmeye başladılar. 18.30'da salonun yarısı dolmuş, organizasyon komitesi sorumlusu yemeği hak etmeye başlamıştı. Her yıl düzenlenen bu türden gecelerin genel kuralı olarak bir saatlik bir gecikmeyle Kültür gecesi başladığında salon dolmuştu. Tüm görevliler memnun, büyük bir hevesle işlerini yapmaya koyuldular. Dakikalar ilerledikçe salon daha da doluyor, sahneye çıkan sanatçılar izleyicilere tam enternasyonalist bir kültür gecesi yaşatıyordu. Zaman zaman, sunucunun okuduğu kısa yazılarla, başta barış meselesine ve bunun yanında Türkiye halkının içinde yaşadığı faşizmden salonda bulunanlara örnekler sunuluyordu. Almanya'da yaşayan işçilerimizin sorunları her geçen gün azalacağına artıyor, başta yabancı düşmanlığının son günlerde yeniden tırmandırılması, gençlerin askerlik sorunu, konsolosluklarda artık tam bir soygun olduğu kimsenin gözünden kaçmayan harçlar meselesi gecenin ağırlık noktasını oluşturuyordu. Saat 23.00'e doğru Kültür Merkezi'nin folklor ekibi sahneye çıktı. Gecenin son programıydı. 30 dakika süren folklor gösterileri izleyiciler tarafından büyük beğeni topladı. Gecenin bitiminden sonra bir kere daha düşündüm: Halkların kardeşliğini dostluğunu ve onlar arasında hiçbir zaman düşmanlık olmayacağını kitaplardan öğrenmek kişinin ufkunu açıyor. Ancak bunu bizzat yaşamak bambaşka güzellikte birşey. Belki gecenin heyecanından —belki de sahiden— hayatında belki de bir kez bile göremeyeceği Şili için, onun halkı için herşeye katlanırım duygusuna kapılıyor insan. Çok güzel şiir okuyan bir arkadaşın dilinden düşürmediği şiirden bir mısra akla geliyor ister istemez:

"Kendileri konuşsalar, halklar çoktan dost olurdu"

B.Berlin 4. Kültür Gecesi'nden bir görünüm

Olof Palme öldürüldü

İsveç Başbakanı ve İsveç Sosyal Demokrat İşçi Partisi Başkanı Olof Palme, 28 Şubat akşamı Stockholm'de öldürüldü. Palme, uluslararası ilişkilerde anlaşmazlıkların barışçı yoldan çözümü ve silahsızlanma için gösterdiği yoğun çabayla tanınıyordu. Olof Palme 1969'da Avrupa'nın en genç başbakanı olmuş ve bu görevi 1976'ya kadar sürdürmüştü. 1985'de tekrar İsveç Başbakanlığı görevini üstlenen Palme aynı zamanda Sosyalist Enternasyonal başkan yardımcısıydı.

ASK'IN BOYKOT ÇAĞRISI

(Baştarafı 1. sayfada)

rupa kuruluşunun, Türkiye'nin ana kentlerinden birinde bir toplantı düzenlemesi kararını anlamak, dahası kabul etmek çok güçtür.

Bu oturumun yapılması Türk hükümeti, Başkan Evren ve Türkiye'deki askeri güçler açısından önemli bir başarı sayılacaktır. Türk hükümeti bu oturumu, ülke içinde ve dışında, Avrupa'daki demokratik ülkelerin Türkiye'nin tekrar demokratik bir ülke olduğunu nihayet kabul ettiği yolunda bir propaganda silahı olarak kullanmıştır, kullanacaktır.

ETUC, varolan olağandışılıklara bugüne kadar birkaç kez dikkat çekmişti. Aralık 1985'deki son Yürütme Kurulu toplantısında, Türkiye'de demokrasiye, insan haklarına, sendikal haklara dönüş konusunda hiçbir önemli değişme görmediğimiz, Türkiye'nin Avrupa Konseyi temel yasası karşısında, özellikle insan hakları anlaşması açısından ve sendikacılar yalnızca özgür sendikacılar olarak faaliyet gösterdiklerinden dolayı ölüm cezasıyla karşı karşıya bulundukları sürece, yükümlülüklerini yerine getirdiğini kabul edemeyeceğimiz tekrar belirtilmişti.

Bu nedenle, İstanbul'da bu oturumun toplanması kesinlikle durdurulmalıdır.

ETUC, Avrupa Konseyi Parlamenter Asamblesi'ndeki Sosyalist Grubun İstanbul'daki bu toplantıyı boykot etmeyi kararlaştırdığını ve böylece oturumun tümüyle engellenebileceği haberini almış bulunmaktadır. ETUC Sosyalist Grubun bu kararını memnuniyetle karşılamakta ve uygulanacağını umut etmektedir."

İŞÇİ SINIFI

(Baştarafı 1. sayfada)

Ama bütün bu baskı ve yıldırma girişimleri işçileri korkutmaya yetmedi. İşçiler engellemeleri aşarak, tehditlere aldırmayarak geldiler, Şevket Yılmaz'ı yuhlayıp, yönetim rejimle uyuşan politikasını protesto edip kendi sloganlarını attılar. Mitinge katılan "yasal" siyasi parti liderleri, muhalefette ciddi ve kararlı olmaya çağrıldılar. Özal hükümetinden işçilerin hiçbir beklentisinin bulunmadığı görüldü.

Türk-İş'in İzmir Mitingi, "Türk-İş'in altıncı mitingi" olarak duyuruldu. Gerçek olan da buydu. Halbuki, Türk-İş'ten çok daha genç olan DİSK'in 19 yıllık faaliyetini "mitinglerle" hatırlamaya çalışsak bile sayıyı akıldan tutmak mümkün değildir. Bu da gösterir ki, işçi sınıfının dinamiği ile Türk-İş tezat teşkil eder. Bu tezat, bu zıtlık ancak Türk-İş'in işçiler tarafından fethedilmesiyle giderilecektir. İzmir mitingi sadece bir başlangıçtır, yönetimin atmak istemediği "ileri" bir adımdır. Türk-İş yönetimi hükümetin mitingi görüp "insafa" gelmesini bekleyecektir. İşçi sınıfı ise bununla yetinmeyecek kendi mücadele geleneklerini ve üslubunu geliştirerek yaşatacak, grev silahını en etkili şekilde kullanacak ve kendi yolunu açmaya çalışacaktır. İşçiler için çok şeyin yazılıp söyleneceği bir döneme doğru gidiyoruz.

APAYDIN ÖLDÜ

(Baştarafı 1. sayfada)

Apaydın'ın cenazesi yazar ve hukukçu olarak görev aldığı Cumhuriyet gazetesi ve Baro önünde yapılan törenlerden sonra kalabalık bir kitlenin katılımıyla kaldırıldı. Cenaze töreninin yürüyüşe dönmesini engellemek üzere polis onlarca kişiyi gözaltına aldı.

ÖZGÜRLÜĞÜ

(Baştarafı 1. sayfada)

gündemine, hep siyasi tutuklular ve mahkumlar nedeniyle gelir, ama siyasi niteliğinden uzaklaşarak gelir. Yine de, siyasi mahkumları kapsam dışı bırakan af, bütün hukuk sistemini ve bu arada kamuoyu beklentilerini altüst edeceği için düşünülemez. Ama Evren ve Özal, bir yandan toplumun beklentisini geriletmek, öte yandan siyasi mahkumları bırakmamak için özel bir "formül" geliştirdiler. Hükümetin kesinleştirdiği tasarı, yürürlükte olan ve cezanın % 53'ünün çekilmesini gerektiren infaz yasasını değiştiriyor. Halen 30 gün yerine 16 gün çekilen ceza, değişiklikten sonra 13 gün olarak çekilecek. Buna göre 10 yıllık bir ceza, sadece 1 yıl daha erken bitirilmiş olacak. Bu tasarı "af" değil, ceza indirimidir ve affın önünü kesmek için düşünülmüştür. Ama belirtmek gerekir ki, SHP de hazırlayıp meclise verdiği "af tasarısı" teklifinde benzeri bir yol tutmuş, hatta K.Evren'in razı olmayacağını düşündüğü için de bazı "suçluları" indirimden yararlandırmamayı öngörmüştü. "Af dışı" tutuklular arasında, meselâ 12 Eylül'den sonra yurtdışına çıkan binlerce siyasi de bulunuyor.

Açıkça belli olan şu: Rejim nasıl dışardakilere özgürlük tanımıyorsa, içerdeki siyasilere de özgürlük tanımıyor, bundan kaçınıyor. Siyasi muhalefet de "fazla ileri" gitmiş olmamak için kendini bu çerçeveye mahkum ediyor. Bütün bu gelişmeler şu sloganı bir kere daha haklı çıkarıyor.

"Siyasi Tutuklulara Özgürlük!"

Bu slogan "af" istemiyor. 12 Eylül sorumlularından hesap soracağımız bir demokrasinin altını çiziyor.

Özdağlar «suçları» yüklenip gitti

Özal'ın rüşvetçi bakanı Özdağlar 2 yıl hapse mahkum oldu. Evren'in atadığı Anayasa Mahkemesi, Özdağlar'ın "parayı aldığını, fakat ne amaçla aldığının anlaşılamadığını" tespit ederek, mahkumiyeti "görevi kötüye kullanmaktan" dolayı verdi.

Soytarılığın, üçkağıtçılığın, hırsızlığın, dolandırıcılığın, kısaca kokuşmuşluğun siyasi iktidar olarak örgütlendiği bir ülkede bir bakanın yargılanması nedir ki? 12 Eylül'ün, toplumun tortularını toplayıp iktidar yaptığı gerçeği önünde rejim elini rüşvetten ve işlediği çok daha ağır suçlardan böyle senaryolarla yıkayabilir mi?

Özdağlar'ı "mağdur", Özal'ı tertipçi, yahut Özdağlar'ı "rüşvetçi" Özal'ı dürüst sayıp yorum yapanlar, rejimi aklamaya çalışıyorlar. Ne yapılırsa yapılsın, bugünkü rejimin işleyişinden ahlâk adına tek şey bile üretilemiyor. Zorlama politik yorumlar, senaryonun arkasında "politik rekabet" arıyorsa da, yerine oturmuyor. İğreti kalıyor.

Özdağlar sufli bir yaratık, basit bir özel sektör memuru. Değil 25 milyona, 25 kuruşa bile herşeyi satabilir. Bu tip, rejimin genel tipi. Ama aynı rejim, değil 50 milyon, 50 trilyonluk yolsuzluğu bile meşrulaştırabilir. Sonuç: Özdağlar suçları yüklenip gitti, geride suçlular kaldı.

SEÇİLMİŞ....

(Baştarafı 1. sayfada)

belli ki, Özdalga'nın sözlerini K.Evren doğru bulmuyor, fakat "hakaret" de saymıyordu.

Evren, "beni % 91,5 oyla siz seçmediniz mi?" diye halka sorup "iktidar gaspçısı" olmadığını belirtmek istedi. Zaten 12 Eylül darbesini yapma "haklarının" da bulunduğunu belirtmemiş miydi? Neyse ki işin bu yanı, ancak siyasi iktidar 12 Eylül gaspçılarının elinden alındığı zaman daha iyi anlaşılacaktır.

Ama bu "seçilmemiş" olmayı "hakaret saymama" tavrının, belki Evren'in kişiliğini de ilgilendiren, ama esas itibarıyla da Türkiye'deki demokrasi, hak, hukuk vb. gibi düşünce yapısıyla da bir ilgisi yok mu? Evren'e ne söylemek gerekir ki, onu "hakaret" saysın ve biz de "sözümüz yerini buldu" diyebilelim?!

Türkiye demokrasi güçleri ve dünya demokratik kamuoyu Evren'e ve başını çektiği askeri darbe hareketine bugüne kadar çok şey söylediler. Demokrasi ve insan hakları düşmanlığından, eli kanlı faşist diktatörlük tanımlamasına, tekelci sermayenin bekçi köpekliğinden Amerikan uşaklığına ve halk düşmanlığı belirlemesine kadar, "yerini bulan" gerçekleri dile getirdiler. Acaba Evren bütün bunları "hakaret" saymadı mı?

Evren'in seçilmeden bugünkü yerini gaspetmiş olması, cuntacıların anayasal imtiyazları, onların yarattığı zemin üzerinde yükselen bütün siyasi iktidar organları... bütün bunlar faşizmin ürünleridir ve ancak demokrasiyle, bu pislik süpürülüp atılabilir. Ama, Özdalga'nın söylediklerine katılmadan da "demokratlık" olmaz. Evren hakaret saymasa bile, onun orada durması demokrasiye ve halklarımıza en büyük hakarettir.

MİTİNGDEN...

(Baştarafı 1. sayfada)

● *Sadık Şide, slogan atan işçilerin "Türk-İş üyesi olmadıklarını", "bunların 12 Eylül öncesine dönmek isteyenler olduklarını" mikrofonda ilan ederek, "polisi göreve çağırıyorum" dedi. Polis bu "çağrıya" uyarak gözaltına alma işlemlerini başlattı.*

● *"Yuh" sesleri, Şevket Yılmaz konuşmasına başlarken mitingin ana sloganı oldu. Böylece, daha başlangıçta Şevket Yılmaz'la miting arasına mesafe girdi. Bu 15 dakika sürdü.*

● *16. dakikadan itibaren miting alanı boşalmaya başladı. İşçiler biner, ikişer binerlik gruplar halinde alandan ayrılmaya başladılar. Yarım saat sonra miting meydanında 3-5 bin kişi kalmış, 35-45 bin işçi mitingi terketmişti.*

● *Miting, öngörülenden, Yılmaz'ın konuşması da planlanandan çok önce bitmişti. Şevket'in son sözü "bunun hesabını Ankara'da soracağız" idi...*

AVUSTURYA KADINLAR KONFERANSI

(Baştarafı 3. sayfada)

cı düşmanlığı, yabancıların genel olarak durumları ve ilticacı kadınların durumları konularını içeren çalışma grupları oluşturuldu ve konular tek tek tartışıldı, sorunlar dile getirildi ve çözüm doğrultusunda çeşitli öneriler, talepler geliştirildi.

Daha sonra kadın konusunda uzmanların katıldığı bir açık oturum düzenlendi. Açıkoturumun açılışında bir konuşma yapan Johanna Donhal konuşmasının bir yerinde şöyle dedi: "Çeşitli ülkelerden, değişik nedenlerle ülkemize gelmiş insanları sadece işgücü olarak görmek isteyenler, onların herşeyden önce birer insan olduklarını unutuyorlar. Biz yabancıların sorunlarına yardımcı olmazsak, onlarla yakınlaşma sağlayamazsak, asıl o zaman onları bizlerden soyutlamış olmaz mıyız? Yabancı düşmanlığını engellemek için Avusturya'lı kadınlarla yabancı kadınların birlikte çalışmaları zorunludur..."

Çalışmalarını biteren grupların sözcüleri, çalışma gruplarında elde edilen sonuçları rapor olarak, Johanna Donhal'la birlikte belediyeden, içişleri bakanlığından, sosyal bakanlıktan ve eğitim müfettişliğinden birer yetkili uzmanın bulunduğu podyuma sundular. Daha sonra konferansa katılan kadınlar, uzmanlara çeşitli konularda sorular yöneltip bilgi istediler. Sorunlara çözüm getirmek üzere açıklamalarda bulunan yetkililer, bu konferansta elde edilen sonuçların çözümünde temel teşkil edeceğini belirttiler.

Avusturya Kadınlar Konferansı Donhal'ın kapanış konuşmasıyla bitirildi. Donhal kapanış konuşmasında özetle şöyle dedi: "Bu konferanstan pekçok bilgiler edindik. Bu bilgiler temelinde , sorunlara çözüm getirebilmek için çalışılacaktır. Bu tür toplantıların, sorunların çözümüne büyük katkılar getireceği inancıyla, daha sonraları da devam etmesinden yanayım."

"DİLEKÇE DAVASI"

(Baştarafı 1. sayfada)

dava sanıkları, dava açılmadan önce, bizzat Evren tarafından "vatan haini" olarak suçlanmışlardır.

Bu dava da, tıpkı Barış Derneği davası ve ötekiler gibi, faşizmin ayağına dolanıp başına dert oldu. Dava sanığı aydınlar, mahkemelerde yaptıkları savunmalarında demokrasi sorunlarını en geniş kapsamıyla dile getirip rejimi teşhir etmeyi başardılar, bir anlamda faşizmi yargıladılar. Bu dava boyunca, aydınların kendi aralarındaki dayanışma da güçlendi. Uluslararası demokratik çevreler yargılanan Türkiyeli aydınlarla sürekli olarak ilgilenip destek sağladılar.

DEMOKRASİ

(Baştarafı 1. sayfada)

insan haklarının yok edilmesinin kültürünü; işverenler açlığın kültürünü rahatça oluşturup zenginleştirebiliyorlar. O halde Ekin-Bilar yasağı ne anlama geliyor?

Demokrasinin kültürünü, kavram ve değerlerini, demokrasinin kendisiyle birlikte unutturmak istediği için rejim demokratik kültür çalışmasını yasaklıyor. Koyduğu yasaklar zırhını, her ne pahasına olursa olsun deldirtmeyeceğini kanıtlamak istiyor. Bunu eğer, kanunları yasaklamıyor, ama kendisi de istemiyorsa, bu kez keyfi olarak yasaklıyor. "Yaptırmam, o kadar!" diye kesip atıyor.

Ayrıca yasağın kime uygulandığını da iyi ayırdetmek gerekir. Bu yasak yığınlara uygulanıyor; demokratik kültürün onlara ulaşmasının yolları tıkanıyor. Elbette bu, bütünüyle siyasi kaygı nedeniyle yapılıyor. Birşey engellenmek isteniyorsa "bu siyasettir" deniyor ve öyle bastırılıyor. Kültürel yasaklar, depolitizasyonu güçlendiriyor.

Böyledir diye yasak zırhı delinemez, yığınlara varılamaz mı? Varılabilir. Ama bunun için, güçleri ve imkanları birleştirip seferber etmek ve peşini bırakmamak gerekir.

İsrail korsanlığını sürdürüyor

● **İsrail Şubat ayı başında Filistinli liderleri ele geçirmek amacıyla bir Libya uçağını kaçırdı.**

Şubat ayı başlarında dört İsrail uçağı Libya Hava Yollarına ait bir yolcu uçağını Akdeniz üzerinde yolunu keserek, İsrail'e indirdiler. Uçak ve yolcuları beş saat süreyle İsrail'in kuzeyinde askeri bir havaalanında zorla tutuldular. ABD 6. Filosu'nun yardımıyia kaçırılan uçakta Suriye Devlet Başkan Yardımcısı ve Baas Partisi Genel Sekreter Yardımcısı Abdullah el-Ahmer başkanlığında üst düzeyde bir Suriye heyeti bulunuyordu. İsrail'in Libya'da yapılan Arap Devrimci Güçleri Birleşik Komutanlığı toplantısına katılan ve aralarında Nayef Havatmeh, George Habbaş'ın da bulunduğu Filistinli liderleri ele geçirmek üzere bu saldırıyı düzenlediği ancak "yanlışlık olduğu" açıklandı.

Olay üzerine Suriye Dışişleri Bakanı Faruk al Shara BM Güvenlik Konseyi'ni acil toplantıya çağırdı. BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar İsrail korsanlığını "çok vahim olay" olarak nitelerken, Güvenlik Kurulu'nun İsrail'i kınama kararı ise ABD tarafından veto edildi. ABD, düpedüz korsanlık olan olayın haklı gösterilebilecek yanları bulunduğunu da savunmaktan çekinmedi. Dünya kamuoyunda büyük tepkilere yolaçan saldırganlık İsrail içinde de ilerici güçler tarafından "Rambo Devlet" olarak kınandı.

ROMA'DAKİ...

(Baştarafı 1. sayfada)

mahkemenin kaçınılmaz olarak beraat kararı vermek durumunda olduğunu görünce, "delil yetersizliği"nden beraat talebinde bulundular. Bu "delil yetersizliği" ibaresi, Bulgar yurttaşlarının suçsuz olduğunun kabul edilmediğini, ama aleyhlerinde kanıt bulunmadığı için beraat ettirildiklerini belirten, yani onları yine şüphe altında bırakan bir ifade. Batılı yayın organlarında savcının bu talebi, İtalyan adaleti açısından bir skandalı önlemek üzere öne sürüldüğü belirtiliyor. Marini'nin Bulgar yurttaşları hakkında suçlamada bulunup, ceza istemesi ve mahkemenin ise beraat kararı vermesi halinde, "Bulgar parmağı"nın İtalya için altından kalkılamayacak bir fiyasko olacağının düşünülerek böyle bir beraat talebinde bulunduğu açık.

Savcının bu talebiyle, Roma'da yürütülen soğuk savaş mizanseninin sonu yaklaşmış bulunuyor. Zaten Amerikan ve Batı Avrupa basınında çoktandır manşetlerden arka sayfalardaki sütunlara düşmüş ya da tümüyle kalkmış olan "Papa suikasti davası" antikomünist histerinin ibret verici bir örneği olarak hatırlanacak.

2000 senesi için en büyük dilek: Barış!

F.Alman yurttaşlarının 2000 senesine bakışta, en büyük dilekleri barış ve silahsızlanma.

F.Almanya'da yayınlanan magazin "Bunte"nin Emnid araştırma enstitüsüne yaptırdığı anket sonuçlarına göre kendilerine soru yöneltilenlerin % 39'u barış dileğini yinelerken, sağlık, uzun ömür % 38'le ikinci sırada ve iş garantisi % 14'le 3. sırada gelecek dilekleri olarak yeraldı.

Ankete katılanlar arasında % 69'u gelecek korkusu olarak nükleer güçler arasında çıkacak bir savaşı belirtirken, % 58'i de çevrekirliliği sonucu çevre zehirlenmesini gösteriyor.

ABD TEKELLERİ SDI İLE YÜZYILIN TİCARETİNİ YAPACAK

F.Alman Haber Ajansı (DPA) tarafından yayınlanan bir yorumda, SDI projesinin ABD tekelleri tarafından yıllarca sürecek bir kâr kaynağı olarak gördüğü belirtildi. "ABD tekelleri SDI'dan yüzyılın en büyük kâr kokusunu aldılar" denilen yorumda: "TRW ve McDonnell Douglas gibi pekçok büyük şirket, SDI daireleri kurarak, başlarına özel yöneticiler getirdiler. Yalnızca Boeing bu işle ilgilenmek üzere en az 600 kişiyi görevlendirdi. Özellikle Kaliforniya'da dev projenin ayrı ayrı parçaları ile ilgilenen yeni şirketler mantar gibi ortaya çıkmaktadır. Basında yer alan haberlere göre ABD Savunma Bakanlığı 2 milyar dolardan fazla masraf gerektiren 1500 araştırma görevini, 260 şirket ve çok sayıda üniversiteye vermiş bulunuyor. Hatırlanacağı üzere birçok üniversitede bilim adamları SDI projesini kınayarak, araştırmalara katılmayacaklarını duyurmuştu."

ABD'DE 628 "UFAK" NÜKLEER KAZA

ABD donanmasına ait nükleer silah depolarında 1965-1985 yılları arasında 628 "ufak" kaza olduğu ve bunun 250 kadarının 1978'den sonra meydana geldiği açıklandı. Donanmanın kazaların "zararsız" olduğunu açıklamasına karşılık, haberin duyulması büyük tepkilere yol açtı.

BAĞLANTISIZLARIN 1986 DORUK TOPLANTISI HARARE'DE YAPILACAK

New York'daki BM Genel Merkezi'nde toplanan Bağlantısız Ülkeler Hareketi Koordinasyon Bürosu, Bağlantısız ülkelerin devlet ya da hükümet başkanlarının katılacağı 8. doruk toplantısının 26 Ağustos — 7 Eylül 1986 tarihlerinde Zimbabwe'nin başkenti Harare'de yapılmasını kararlaştırdı. Bağlantısızların son doruk toplantısı 1983'te Yeni Delhi'de yapılmıştı. Toplantı üç yılda bir yapılıyor.

Hindistan ve Zimbabwe temsilcileri tarafından açıklanan kararda, hareketin esas görevlerinin barış ve silahsızlanmanın sağlanması, sömürgecilik, ırkçılık ve ırk ayrımına karşı ve yeni uluslararası bir ekonomik düzen için mücadele olduğu vurgulandı.

Dayanışma YAZIŞMA ADRESİ: Postfach 10 16 34, 4100 Duisburg 1 - F.Almanya. BANKA HESABI: Postgirokonto-Nr: 4003 63-431, Postscheckamt Essen, BLZ: 360 100 43

Haiti: «Gereği kalmayan» diktatör gitti

Haiti geçtiğimiz aylarda halkın yükselen mücadelesi ile 29 yıldır süren diktatörlüğün son bulmasına sahne oldu.

1492'de Kristof Kolomb tarafından keşfedilen Haiti, Karaib takımadaları üzerinde ve Küba'ya komşu bir adadır. 1677'den 1804'e kadar Fransa'nın sömürgesi olan Haiti, bu tarihte köle Toussaint L'ouverture'ün önderliğinde bir ayaklanmayla bağımsızlığına kavuştu. Daha sonra 1915'te Amerika'nın istila ettiği dünyanın bu ilk siyah cumhuriyeti, o günden sonra Amerika'nın denetimine girdi ve tekeller kontrolü ellerine aldı. 1934'te ABD birliklerini "geri çektikten" sonra, bugün ülkenin toplam 230 milyon dolarlık ihracatının 130 milyonluk aslan payını elinde tutuyor.

1,8 milyon çalışabilir insan gücünün yarısından fazlasının işsiz olduğu ülkede halkın % 80'inin yıllık ortalama gelirinin 130 dolar (78 bin lira). Batı yarıkürenin en fakir ülkesi Haiti, sağlık ve eğitim harcamaları düzeyi en düşük ülkeler arasında. Nüfusun % 85'i okuma yazma bilmiyor. Ortalama insan ömrünün 45 yıl olduğu ülkenin bu duruma gelmesinden baş sorumlu, 1957'de ABD desteğiyle cumhurbaşkanı olan ve sonra kendini "ömürboyu başkan" ilan ederek 1971'de ölümüne kadar ülkeyi acımasız bir diktatörlükle yöneten François Duvalier, namı diğer "papa Doc". 10-15 bin dolayındaki özel milis gücü (yerli dilinde "Tonton Macoute", yani insan yiyen amca, resmi adıyla "Ulusal Güvenlik Görevlileri") ve 8 bin civarında askeriyle Haiti halkı üzerinde diktatörlük kuran baba Duvalier öldüğünde oğlu Jean Claude'a kan ve gözyaşına bulanmış bir ülke bıraktı. Oğul Duvalier (Baby Doc), 20 yaşında kurulduğu bu saltanatta babasının yöntemlerini ve ABD'nin dikte ettiklerini uygulamakta hiç tereddüt etmedi. Halkın büyüyen tepkisi karşısında geçtiğimiz Temmuz ayında göstermelik referanduma gitti ve traktörlere doldurarak köy köy dolaştırılan Haitililere üst üste belki on kez "evet" dedirterek % 99,98'lik bir sonuçla kendisini babası gibi "ömür boyu başkan" ilan etti.

Ancak sefalet içinde yaşayan halkın protesto gösterileri de geçtiğimiz sonbaharda yoğunlaştı. Güçlenen halk muhalefeti karşısında telaşlanan ABD, Duvalier'yi ayağını denk almazsa yaptığı 50 milyon dolarlık yardımın 7 milyonunu kesmekle tehdit etti. Bilindiği gibi bu yardımın hemen tamamı Duvalier ve yakın çevresinin cebine gidiyordu.

1986'nın başında Duvalier son altı ayda 4. hükümet değişikliğini yaptı. Polis şefine işten el çektirdi. Şeker, pirinç, un, yağ ve yakıt fiyatlarında % 10'luk indirim yaptı, ancak bu şekilde de duruma hakim olamadı. Olaylar daha da alevlenip gösterilerden ölenlerin sayısı 100'ü aştı ve açlığa isyan asker, polis ve ölüm komandoları "Tonton Macoute"lere rağmen ülke çapında yayıldı. Getirilen sıkıyönetim halk hareketini bastıramadı.

29 Ocak'ta ülkenin ikinci büyük kenti 60 bin nüfuslu Cap-Haitien'de 40 binden fazla insanın katıldığı ve 1957'den beri yapılan en büyük kitle gösterileriyle muhalefet doruğa ulaştı. Muhalefetin yükselen direnişinden korkan ABD hemen harekete geçti. ABD elçisi Clayton McManaway Duvalier'ye ABD'nin ekonomik yardımı kestiğini ve tüm desteğini çektiğini bildirdi. Daha sonra radyodan Duvalier'nin devrildiği duyruldu.

ABD'nin bu at değiştirme planına karşı duran Duvalier, önce yaptığı konuşmada bir yerel deyişle "maymun kuyruğu gibi kuvvetli ve sağlam" olarak yerinde durduğunu söyledi. Ancak bu konuşmanın ertesi günü ailesiyle birlikte ve hazineyi soyarak bir ABD uçağına binerek ülkeyi terketmek zorunda kaldı. Kendini ömürboyu başkan ilan edip 34 yaşında devrilen Duvalier'nin geçici sığınma isteğini ne İsviçre, ne Yunanistan, ne de İspanya kabul etti. Fransa'nın ise onu ABD'nin baskısıyla geçici olarak barındırdığı biliniyor. Kaldığı otelin müdürü dahil, herkes, Fransa'nın ilerici güçleri bu diktatör eskisinin biran önce çekip gitmesini istiyorlar. ABD yetkilileri ise Duvaler'nin "gereği kalmamış" bir diktatör olduğunu ve kendilerini hiç ilgilendirmediğini belirttiler.

Duvalier'nin ülkeden kaçışından sonra yine ABD güdümlü 6 kişilik bir cunta yönetimi ele aldı. Yeni cunta şefi genelkurmay başkanı Mamphy Duvalier diktatörlüğünün kurucularındandı. Diğer üyelerden Alex Cineas baba Duvalier'ye iki kez bakanlık etmiş bir eski rejim taraftarı, Prosper Avril ise koyu Duvalierci. Cunta, 1984 seçimleri ile işbaşına gelen 59 milletvekilli parlamentoyu feshederek 6 devlet bakanı ve 13 bakandan oluşan yeni bir hükümet kurdu. ABD bu yeni yönetime her türlü desteği yapacağını bildirdi. Yapılan yardımı artıracaklarını bizzat Reagan açıkladı.

ABD Duvalier'i harcayarak, eski durumu sürdürmeye çalışırken Haiti Komünistlerinin Birleşik Partisi Genel Sekreteri Rene Theodore halk hareketinin bu yönetim değişikliği ile önlenemeyeceğini belirtti. Nitekim başkent Port-au-Prince'de başkanlık sarayı önünde toplanan göstericiler Cineas'ın ve diğer eski rejim taraftarlarının yönetimden ayrılmasını istediler. İplerin kopup kuklaların düşeceği günler, bugün ABD destekli cuntayı daha ilk adımda siyasi tutukluları serbest bırakmaya ve Tontons Macoute'leri dağıtmaya zorlayan halkın yükselen mücadelesiyle kazanılacak.

Haiti'de olayların gelişimi

● 27-28 Kasım 1985: Gonaives'te binlerce kişi açlık ve baskılara karşı gösteri yaptı. Polisin ateş açması sonucu dört kişi öldü, oniki kişi yaralandı.

● 5 Aralık 1985: Hükümet, kiliseye ait Radio Soleil'in yayınını durdurdu.

● 31 Aralık 1985: Duvalier hükümet değişikliği yaptı.

● 6 Ocak 1986: Protesto günü eylemleri sırasında polis ateş açtı, bir kişi öldü, pek çok insan yaralandı.

● 8 Ocak 1986: Öğrencilerin boykot eylemleri karşısında üniversite ve yüksek okullar kapatıldı.

● 12 Ocak 1986: Ordu ve sivil milisler Başkan'a bağlılık sözü verdi.

● 26 Ocak 1986: Duvalier, babasının 1960'ların başında kurduğu siyasi polis örgütünü ölüm ve işkencelerden sorumlu tuttuğunu açıklayarak dağıttı. Ordunun üst düzeyde 12 subayı ve iki komutanı değiştirildi.

● 27 Ocak 1986: Cap-Haitien'de çok sayıda genç gözaltına alındı.

● 29 Ocak 1986: Cap-Haitien'de 40 bin kişinin katıldığı direniş eylemi sırasında 1958'de kurulmuş olan Duvalier'lerin gizli polisi Tonton Macoute'lere ait binalar tahrip edildi.

● 30 Ocak 1986: Washington, Haiti'ye yapılacak ekonomik yardımın yarısını geçici olarak durdurduğunu açıkladı.

● 31 Ocak 1986: Ülkenin çeşitli kentlerinde binlerce kişinin katıldığı gösteriler yapıldı. Darbe söylentileri dolaşmaya başladı.

● Şubat 1986: Duvalier bir ABD uçağı ile kaçtı. Halk Tonton Macoute'leri cezalandırmaktan geri kalmadı. Papa Doc'un ve işbirlikçilerinin gömülü olduğu yerler yakıldı.

Filipinler: Sonucu halk belirleyecek

Filipinler'de 7 Şubat günü yapılan devlet başkanlığı seçiminin ardından, kendisini önce seçimlerin galibi ilan eden diktatör Marcos, ABD'nin baskısı ve Savunma Bakanı ve Genelkurmay Başkan yardımcısı dahil 20 yıldır en yakın adamlarının kendini terketmesiyle iyice tecrit oldu. Nihayet 25 Şubat günü Filipinler'deki Amerikan üssüne sığınarak, ABD'nin yolunu tuttu.

Bilindiği gibi Marcos ve muhalefetin adayı Corazon Aquino'nun katıldığı başkanlık seçimlerini geçtiğimiz Mayıs ayında kurulan ve 500 örgütün milyonlarca üyesini kapsayan BAYAN örgütü ve Filipinler Komünist Partisi boykot etmişlerdi. Filipinli ilerici güçler Corazon Aquino'nun seçimlerde desteklenmeyi gerektirecek temel şartları yerine getirmediğini açıkladılar. Halk direnişinin tüm kesimlerinin üzerinde birleştiği bu şartlar: Ulusal egemenliğin tam olarak sağlanması, bunun için ABD üslerinin kapatılması, gerek ekonomide, gerek siyasi hayatta ABD etkinliğinin geriletilmesi; küçük köylülük lehine köklü bir tarım reformu; genel af ve devlet başkanının geniş haklarının sınırlanmasıydı. Kitlesel işsizliğin tırmandığı, halkın hemen hemen yüzde 80'inin açlık sınırı altında yaşamını sürdürmeye çalıştığı Filipinler'de ne Marcos, ne de Aquino halkın çoğunluğu lehine bir dönüşüm önerdi.

"Dünyanın en hızlı büyüyen gerillaları" olarak nitelediği Yeni Halk Ordusu (NPA) ve Filipinler Komünist Partisi'nin silahlı güçlerine karşı, Beyaz Saray çıkarlarını zedelemeyecek bir yönetimin oluşturulması için müdahale tehdidinden, "arabulucu" Philip Habib'in doğrudan işe karışmasına, basın-yayın tekellerinin bu ülkenin içişlerine müdahalesine kadar her yola başvurdu.

BAYAN'ın gösterisi: "Dün Nikaragua, yarın Filipinler"

Seçimlerin ardından, önce her iki tarafın da hile yaptığını açıklayan Reagan, yine de iki parti sisteminin "faziletleri"nden söz edip, Marcos'la Aquino'nun arasını bulmaya çalıştı. Bu arada 14 Şubat günü Aquino'yu destekleyen katolik kilisesi sessiz direniş çağrısı yaptı. 15 Şubat günü Reagan bu kez Marcos'a karşı bir tavırla seçimlerin kuşkulu olduğundan sözetti. 16 Şubat'ta Aquino Manila'da protesto, grev ve boykot kampanyaları çağrısında bulundu. 19 Şubat'ta ABD Kongresi seçimleri kınama kararı aldı ve Marcos iktidarda kaldığı sürece askeri yardımın askıya alınması ve diğer yardımların da kilise ve özel örgütler aracılığıyla yapılmasını kararlaştırdı. Yani Marcos'tan destek tümüyle çekildi. Ve daha 5 Şubat'ta C.Aquino'yu "komünistlik"le suçlayan Savunma Bakanı Enrile ve Genelkurmay başkan yardımcısı Ramos, "demokrasi havarisi" kesilerek 22 Şubat'ta muhalefet saflarına geçip, Marcos'un istifasını istediler. Nihayet 25 Şubat günü Marcos düştü. Corazon Aquino'nun Devlet Başkanlığına getirilmesinin ardından Enrile'nin Savunma Bakanı, Ramos'un da Genelkurmay Başkanı olarak göreve devam edecekleri açıklandı. Eski CIA ajanı olan kocası Benigno Aqvino'nun öldürülmesinden sonra başkan adayı olan Corazon Aquino politik bir güce sahip değil. Bu konuda esas sözsahibi, başkan yardımcısı seçilen ve ABD ile çok yakın ilişkileri olan Laurel Doy. Bu arada "Filipinlerde demokrasiye dönülmesinden dolayı memnuniyetini" belirten Reagan'ın önümüzdeki aylarda bu ülkeyi ziyaret edeceği bildiriliyor.

ABD ve demokrasi

Haiti ve Filipinler'de iki zalim diktatörlük, bu ülkeler halklarının ortaya koyduğu güçlü direnişler sonucu sarsılıp yıkıldılar. Haiti diktatörü Duvalier ülkesinden kaçtı; Marcos'u, bundan sonraki hayatını üzerinde yaşayacağı dolar imparatorluğu bekliyor. Gitsinler, canlarını, hatta "mallarını" da kurtarsınlar. Somoza gibi, İran Şahı Rıza gibi tıpkı... Yeter ki halklar özgür olsun.

Ama işte bu o kadar kolay değil. Bu iki ülkede "demokrasi" ile "ABD" lafı birlikte geçiyor. ABD yönetimi Haiti'de Duvalier'in, Filipinler'de Marcos'un yıkılışını sevinçle karşılıyor, bu ülkelerdeki "demokrasiye geçiş" süreçlerine "destek" oluyor!

Ne şaşırtıcı şey. Fakat aynı ABD yönetimi daha dün bu iki diktatörü desteklemiyor muydu? Bunları "diktatörlük" değil, "otoriter rejim" ilan edip baş müttefik ilan etmemiş miydi? Bu diktatörler, yıllardır kendi halklarına, ABD'nin askeri, mali ve politik desteği sayesinde kan kusturmamışlar mıydı?

Elbette böyleydi ama değişti. Bu diktatörlükler, artık "yardımla" dahi yaşayamayacak kadar yıprandılar. Bu diktatörlüklere karşı o ülke halklarının mücadelesi artık eski yöntemlerle önlenemeyecek kadar güçlendi. ABD yönetimi bu yüzden kendi alternatiflerini gündeme getiriyor; diktaların yıkılış sürecini ve demokrasiye geçişi kendi "demokratik seçimleri" ile kontrol altında tutmaya çalışıyor. Oluşan rejimlerin "demokrasi" bile olsalar, ABD'ye dayalı kalmasını isteyip, bunun şartlarını yaratıyor.

Bu yeni bir strateji değildir; emekçi sınıf hareketlerine, ulusal kurtuluş hareketlerine ve genel demokratik hareketlere karşı insiyatifi halk kitlelerine kaptırmamak için başvurulan "zorunlu" bir çaredir; ABD'nin buluşu da değildir; halk hareketlerine karşı yönetici sınıfların adeta tarihsel bir içgüdüsüdür.

Ve böyle bile olsa, yani "geçiş süreçlerinin" üzerine ABD'nin ve yerel işbirlikçilerinin gölgeleri bile düşse, değil mi ki bütün bunlar halkın mücadelesi nedeniyle şekillenmektedir, arkası gelecektir. Arkası?..

Bu, er veya geç, halkın kendi demokrasisidir.

Filipinlileri eğiten ABD çavuşu

Filipinler direnişinin 90 yıllık tarihi

Filipinler'de halk yığınları 90 yıldır mücadele ediyor. 1565'te İspanyollar tarafından işgal edilerek sömürgeleştirilen bu ülkede İspanyollara karşı 1890'larda başlayan direniş, 1898'de ABD himayesinde bir Filipinler devletinin kurulmasıyla sonuçlandı. Birkaç ay sonra İspanya Filipinler'i 20 milyon dolara ABD'ye sattı. Filipinler halkı bu kez Amerikan işgaline karşı mücadele verdi. On iki yıl süren bu savaşta (1899-1901) tam bir milyon Filipinli demokrasi havarisi geçinen ABD'nin askerleri tarafından öldürüldü. Bu bağımsızlık savaşı sırasında ABD ordularının yaptığı vahşet Filipinlilerin hiçbir zaman unutamayacakları kadar şiddetli ve zalimdi. O sıralarda ABD Cumhurbaşkanı olan McKinley ABD'nin Filipinler savaşındaki tutumu için "vahşileri ve barbarları uygarlaştırıyoruz" diyordu. Daha sonra Kore savaşında emperyalist ordularına başkumandanlık yapan General Douglas McArthur'un babası olan Arthur McArthur ise ABD ordusunun Filipinler'de bağımsızlık isteyen halka karşı yürüttüğü savaşı "bu ülkede şimdiye kadar yapılmış en meşru ve en insancıl savaş" diye nitelemekteydi.

Aşağıda Filipinler halkının emperyalistlere ve onların ülkedeki işbirlikçilerine karşı 90 yıllık direniş tarihinden önemli sayfaları içeren kısa bir kronoloji bulacaksınız:

● 1895. İspanyol sömürgecilerine karşı bağımsızlık hareketlerinin güçlenmesi.

● 12 Haziran 1898. İlk Filipinler Cumhuriyetinin ilanı. (O sırada İspanya'yla savaş halinde olan Birleşik Devletler Filipinler'deki bağımsızlık hareketini "himayesi" altına almıştı.)

● Aralık 1898. Paris Anlaşması. İspanya Filipinler'i ABD'ye 20 milyon dolara sattı.

● 1899-1911. Amerikan işgaline karşı direniş mücadelesi.

● 1930. Filipin Komünist Partisi'nin (PKP) kuruluşu.

● 1934. Milletler Cemiyeti, Birleşik Devletler'in mandasını kaldırarak Filipinlere on yıllık bir süre içinde bağımsızlık tanınmasını kararlaştırdı.

● 1940. Japon saldırı ve işgaline karşı PKP öncülüğünde bir halk cephesi kuruldu.

● Mart 1942. İşgale karşı belkemiğini tarım ve sanayi işçileri ile yoksul köylülerin oluşturduğu Hukbalahap (Halk Ordusu) kuruldu.

● 4 Temmuz 1946. Filipinler Cumhuriyeti'nin ilanı. ABD bir anlaşmayla ülkenin doğal kaynaklarını işletme hakkına sahip oldu. Komünistler silahlı mücadeleye devam kararı aldılar.

. 1950. HUK hareketinin ABD tarafından yenilgiye uğratılmasını PKP yöneticilerinin tutuklanışı izledi. Bu ağır darbe parti örgütlerinin dağılmasına yol açtı.

● Ocak 1965. Ferdinand Marcos başkan oldu. 1961-72 döneminde demokratik işçi, köylü, gençlik ve kadın örgütleri kuruldu.

● Aralık 1968. Komünist Partisi yeniden örgütlendi.

● Mart 1969. Yeni Halk Ordusu (NPA) komünistler öncülüğünde kuruldu.

● 1972. Kitlesel tutuklamalar.

● Nisan 1973. Filipinler Komünist Partisi'nin öncülüğünde illegal Ulusal Demokratik Cephe (NDF) kuruldu.

● 21 Ağustos 1983. Sürgündeki muhalefet lideri Benigno Aquino ülkeye döndüğü gün havaalanında herkesin gözü önünde öldürüldü.

● 1983 Sonbaharı. Yine KP'nin öncülüğünde BAYAN örgütü (Yeni Demokratik İttifak) kuruldu. BAYAN illegal NDF (Ulusal Demokratik Cephe)ye bağlı başlıca kitle örgütlerini içeriyor ve mücadelenin legal kolunu oluşturuyor. BAYAN'ın yaklaşık 1,5 milyon üyesi var. NDF ise 10 milyon civarında taraftara sahip. Yeni Halk Ordusu'nun (NPA) ise 30 bin civarında savaşçısı var ve ülkenin beşte birini kontrolü altında tutuyor. 73 vilayetten 59'unda faaliyet gösteriyor. NDF Güney Filipinler'de müslüman azınlığın kendi kaderini tayin için mücadele eden Moro'ların Ulusal Kurtuluş Hareketiyle ittifak halindedir.

araştırma çeviri **Dayanışma** inceleme yorum

DAYANIŞMA'NIN EKİDİR

MART 1986 SAYI: 44

Burjuva faşizm teorilerinin eleştirisi – II

SCHİEDER'in faşist diktatörlüklerin ortak özelliklerinin sınıflandırılmasını istemesine rağmen, söylediklerinin temelinde, Marksist-Leninist toplumbilimlerinde ispat edildiği gibi faşizmin *genel* olarak geçerli bir belirlemesinin yapılamayacağı yatıyor.

Bu iddianın temelinde yatan metodun fazla orijinal bir yanı yok. Bir yandan faşizmin yapısı ve görünümleri birbirine karıştırılıyor, diğer yandan da Marksist-Leninist faşizm araştırmasının faşizmin değişik örgütsel, ulusal ve tarihi görünüm biçimlerini dikkate almadığı varsayılıyor. Ama faşizmin sermayenin diğer egemenlik biçimleri gibi çeşitli şekillerde ortaya çıktığı da bilinen bir gerçek. Değişik örgütlenme biçimleri ve geleneksel unsurlar, yapılar ve egemenlik yöntemleri ve diğer özellikler İtalya'daki ve Almanya'daki faşist hareket ve diktatörlükler zamanında da karakteristikti. Adı geçen ülkeler ve örneğin İspanya, güneydoğu Avrupa veya Latin Amerika'daki diğer faşist hareket ve diktatörlükler arasındaki farklılıklar bu açıdan çok daha fazlaydı. Burada herşeyden önce kapitalist üretim ilişkilerinde erişilen seviye ve Alman emperyalizmine bağımlılık ilişkileri özel rol oynuyordu. Adı geçen görünüm biçimlerinden başka 1945'den önce ve sonraki faşist hareket ve diktatörlükler arasında da farklar tespit edilebilir. Bu anlamda Marksist-Leninist araştırma faşizmin değişik tiplerinin varlığını da kabul etmektedir. Komünist Enternasyonal de faşizmin değişik şekillerinin özelliklerini dikkate almaya özen göstermişti. Temelde geçerli olan şudur: faşist hareketler her yerde ve her zaman en gerici sınıf güçlerinin halk düşmanı çıkarlarını korurlar, faşist diktatörlükler geçmişte ve günümüzde tekelci sermayenin en zorba güçlerinin terörist hakimiyetini canlandırırlar. İşte faşizmin özü burada yatmaktadır!

Schieder'in kavramı aynı zamanda faşizm araştırmasında burjuva "modernleşme" teorisinin kullanımına da açıktır. Buna göre çeşitli faşizmlerin "nitelikleri" "tamamen modernleşme sürecindeki değişik konumlardan türetilebilir". Başka bir yapısal—tarihçi teorik yaklaşım olan "modernleşme" teorisinin, faşizm araştırmasına bağlanması ABD'den çıkarak 60'lı yıllardan beri gitttikçe artan bir etki kazanmış bulunuyor.

Burjuva "sanayi toplumu" öğretisinin yaygın şekilde uygulandığı "modernleşme" teorisiyle, tarihsel süreç kapitalizmin yükselişinden bu yana daha ayrıntılı incelenmek isteniyor. "Modernizasyon" kategorisiyle de hem geçmiş iki yüzyılın dünya tarihi, hem de değişik devlet biçimlerine sahip kapitalist ülkelerin ve sosyalist ülkelerle Üçüncü Dünya'nın "toplumsal değişimi" incelenmek isteniyor. Fakat burjuva teorisyenlerinin bilimsel yetersizlikleri modernlik için kullandıkları kriterlerin seçiminden ve bunların sıralanışından dahi anlaşılabilir: değerlendirme tablosu okuma yazma oranından, halkın gelir düzeyine, haberleşme araçlarından ortalama ömür ve yerleşim biçimlerine kadar uzanmakta; bu arada ekonomik büyüme, üretkenlik, teknolojik gelişim ve çeşitli sosyal "gruplar" arasındaki "çelişkinin gelişimi", bir de diğer "yapılar" üzerinde özellikle duruluyor. "Modernleşme" kategorisinin belirsizliği ve somut tarihi sınıf savaşının yeterince dikkate alınmaması hatta inkâr edilmesi, çeşitli politik ve sosyal güçlerin "modernleşmenin" taşıyıcıları, teşvikçisi veya karşıtları olabilecekleri şeklindeki düşünceyle uyuşmaktadır.

Bu kavramın ne kadar tehlikeli politik sonuçlara götürebileceği, faşizm "sanayi toplumu" çerçevesi içinde "modernleşme" süreci ile olan ilişkisi içinde değerlendirildiği zaman açığa çıkıyor. Bu pratikte öncelikle şu kişiler tarafından savunulmaktadır: Kuzey-Amerikalı tarihçiler ve siyaset bilimcileri A.F.C.Organski, Barrinton Moore jr., Henry Turner jr., Edward R.Tunnenbaum, Roland Sarti, A.James Gregor ve belli ölçüde Peter F.Drucker ile David Schoenbaum, Kanadalı ve İtalyan tarihçiler Alan Cassels ile Renzo de Felice, F.Almanya'dan sosyolog Ralf Dahrendorf ve Hitler biyografçısı Joachim C.Fest.

Bu faşizm teorisi ile, faşist diktatörlüklerin "modernleşme" sürecine çeşitli etkilerde bulundukları ileri sürülüyor. Burada tabii faşizm 20. yüzyılın "sanayi toplumunun" muhtemel bir gelişimi şeklinde görülüyor. Faşist rejimlerin modernleşmeyi teşvik eden etkileri olarak görünürde şunlar var: hızlandırılmış teknolojik gelişme, Almanya'daki üretim artışı, eski toplumsal yapıların yok olması veya hızlı şehirleşme, devlet aygıtının yeniden örgütlenmesi ve İtalya'daki üretimin teknik olarak daha da ilerlemesi. Burada da Alman faşizminin "modernleşmeye doğru bir ivme kazandırdığı" şeklinde faşizmin yüzünü maskeleyiçi bir iddia ortaya atılmaktadır.

"Modernleşme" teorisi Amerikan burjuva tarih yazımında gerçekten kaba bir biçimde faşizm yorumuna dönüştürülüp, bu arada Üçüncü Dünya diye adlandırılan ülkeler için faşist "geliştirici diktatörlüklerin" teşvik edici işlevleri öne sürülürken, F.Almanya'da daha farklı bir uygulama görüyor. Hitler üzerine tarihi açıklamalarda (öncelikle Fest'in çok tartışılan Hitler biyografisinde) adı geçen teori aynı zamanda kişiselleştirilmiş biçimde ortaya çıkmaktadır. Bunun dışında "modernleşme" kavramının temel düşünceleri gittikçe artan bir şekilde yaygın faşizm yorumları ve modelleriyle iç içe geçiyor.

Ekonomi ve sosyal verilerle çalışan yapısaltarihçi faşizm araştırmacıları, sonunda zorunlu olarak burjuva tarihinde uzun süredir korkulan ve bu yüzden en çok geçiştirilen konu olan "kapitalizm ve faşizm arasındaki ilişki" sorununu ortaya atıp, araştırmaya giriştiler Sol oportünist ve anarşist çevreler kavram olarak bu ilişkiyi "günümüzdeki kapitalizm eşittir faşizm" şeklinde inceleyip, örneğin Fransa ve İsveç'de tamamen veya kısmi olarak faşist diktatörlüklerin hüküm sürdüğü tezini ileri sürerlerken hakim durumdaki burjuva tarih yazımı prensip olarak her ikisini de (bazı durumlarda içerik veya zaman olarak karşılıklı kısmi ilişkilere girebilen) farklı büyüklükler olarak göstermeye çalışıyor. Burjuva araştırmasını bu anlamda daha fazla politik ve metodolojik esnekliğe iten özellikle 60'lı yıllarda Arthur Scweitzer'in çalışmaları olmuştu. Bunlar aynı zamanda daha önceki yılların Marksist olmayan ve diğer esnek burjuva ön çalışmalarını da harekete geçirmişlerdi.

Günümüzde burjuva faşizm araştırması *kapitalizm ve faşizm arasındaki ilişkide* en çok şu üç görüşe yer veriyor:

- F.Neumann'ın ortaya attığı ve İsviçre'de uygulanan "grup modeli";
- Thalheimer'e dayanan biçimiyle "Bonapartizm teorisi" ve;
- Max Weber ile Rudolf Hilferding'in görüşlerine dayanan "örgütlü kapitalizm" kavramı.

Bu görüşler değişik şekillerde kapitalizm ve faşizm arasında doğrudan bir ilişkiye yer vermelerine rağmen, onları birleştiren temel, ekonomi ile politikanın ilişkisini ve böylece faşizmin belirleyici sınıfsal ilişkilerini tamamen tahrif etmektir.

Bu bilinçli çarpıtmanın sonucunda faşist diktatörlüğün tekelci devlet kapitalizminin özel bir tahakküm biçimi ve faşizmin sorumluluğunun tekelci burjuvaziye ait olduğu saklanıp inkâr edilmektedir. Tarihi kısmi gerçekleri kabulleniş ve bunun üzerine inşa edilen sınıfsal içeriği çarpıtılmış Marksist kavramlar, metodlar ve yalan-yanlış görüşlerin de katılımıyla burjuva ideologları aynı zamanda faşizmin Marksist-Leninist açıdan açıklanmasına ve yapısının belirlenmesine karşı da savaşacaklarını ummaktadırlar.

Schweitzer'in "grup modeli" F.Neumann tarafından 40'lı yılların başında geliştirilen "parti, ordu, bürokrasi ve sanayi olmak üzere dört hiyerarşik grup" arasındaki çıkar ilişkisinden yola çıkan modele dayanmaktadır.

Faşist diktatörlükte değişik "güçlerin" yönetimi paylaştıkları şeklindeki teorik öz burjuva araştırması için vazgeçilmez bir gösterge halini almıştır.

Örneğin Schweitzer son tahlilde sınıfsal belirlemelerin inkâr edildiği birçok model grubundan yola çıkıyor: "Parti", "yüksek sınıf", "generaller", "SS", "orta sınıf", "büyük toprak sahipleri", "küçük esnaf", "oligarşik parti kliği", "büyük işverenler" çeşitli şekillerde birleşebilen veya ayrışabilen otonom faktörler olarak işlev görüyorlar. Bu renkli pluralizm içinde "gruplar" birbiriyle yan yana varolabilirler, birbiriyle çatışabilirler veya işbirliği içine girebilirler.

Tarih teorisi açısından Heinrich Rickert'e göre burada tarih sürecinde sadece tek tek kişiler değil, toplumsal gruplar da tarihsel bireyler olarak etkide bulunuyorlar. Faşist egemenlik sistemi burada çeşitli "grupların" savaş alanı olarak gözüküyor. Bu sistemin iç çelişkileri yanlış anlaşılarak faşizme başka tarihçilerin çalışmalarında "sorumluluk anarşisi", "polikrati" hatta "kurumsal Darwinizm" tanımları yüklenmek isteniyor.

Schweitzer'e göre "çelişki ve kooperasyon" çeşitli "eylem alanlarında" gelişirler. Schweitzer Almanya'daki faşist diktatörlüğün tarihini iki safhaya ayırmaktadır. Bu görüşe göre 1933'den 1936'ya kadar politika ve ideolojiden sorumlu Parti/SS blokuyla, aynı ağırlıkta güce sahip "generaller" ve "büyük işverenler" blokunun koalisyona girdiği "ikili bir iktidar" oluştu. Yine aynı görüşe göre, 1936'dan sonra büyük işverenler blokunun parçalanmasıyla Parti diğer grupları "daha aşağı dereceden" gruplar haline getirdi ve böylece "kısmi faşizmin" yerini "tam faşizm" aldı.

Schweitzer'den sonra bu faşizm yorumu "örgütlü kapitalizm"in hızı ve onun bu biçiminin istikrarı hakkındaki görüşlerin ayrılmasıyla bir hayli değişti. Fakat, teorik ve politik öz hepsinde de aynı şekilde kabul ediliyordu: emperyalist Alman devletinin egemen sınıfları ve de özellikle tekelci kapitalist güçler faşist politikadan kapitalist ekonominin kısmi bölümlerinde en fazla ikinci dereceden sorumluluk taşımaktadırlar, politikada da "büyük sermayenin" NSDAP ile çıkarları olsa olsa bazı zamanlarda, o da belli noktalarda çakışmıştır. Gene bu tarih yorumu öncelikle 1936-37'den itibaren o zamana kadar bağımsız olan sermayenin "devlet ve partinin yönetim isteğine boyun eğdiğini" veya "eski yönetici sınıfın" tamamen "iktidardan uzaklaştırıldığını" kanıtlamaya çalışıyor.

Schweitzer'in 1933'den 1936'ya kadarki "ikili iktidar" kavramı ve daha sonra sözde faşist partinin tek politik yöneticiliğe geçişiyle ortaya çıkan "tam faşizm" ile yakından ilişkili bir diğer görüş de İngiliz tarihçisi Tim Mason Mitte tarafından 60'lı yılların ortasında ortaya atılan "politikanın önceliği" teorisidir. Daha sonraki yıllarda yayınlanan faşist diktatörlük zamanındaki Almanya'da işçi sınıfının durumu üzerine araştırmalarına temel olarak aldığı bu teoriden Mason, "Nasyonal Sosyalist devlet yönetiminin 1936'dan itibaren gittikçe artan bir şekilde ekonomik alandaki yönetici sınıflardan ayrıldığı, hatta birçok önemli noktada onların çıkarlarına ters düştüğü" anlamında "Nasyonal Sosyalist devlet aygıtının bağımsızlaşmasını" anlıyor. Adı geçen teoriye göre bu süreç sonunda 1938'in ortalarında faşist devlet ve onun politikası tam anlamıyla "kendi başına bir amaç" haline gelmiş ve kapitalist sistemin çıkarlarını dikkate almamış. Bu görüşler tarihi-politik açıdan insanı (aynı Schweitzer'de olduğu gibi) tekelci burjuvazinin faşizmdeki suçunu olduğundan az görme sonucuna götürebilir.

Bu metoda paralel olarak "Bonapartizm teorisi" de burjuva tarih yazımında artan bir etkiye sahip oldu. Bonapartizm teorisi önceden hemen sadece işçi hareketinin sağ oportünist güçleri tarafından savunulurken, son yıllarda ünlü burjuva tarihçileri de bu teoriye yöneldiler. Bonapartizm teorisi "metod çoğulculuğuna" dayanılarak "Marksist" teori adına burjuva tarih düşüncesine alınıyor ve Marksist-Leninist görüşe karşı kullanılıyor. Bütün bunlar her şeyden önce bu teorinin temel tezleriyle ilgilidir. Bu teze göre, faşizm, 19. yüzyıldaki Bonapartizm gibi "yürütme gücünün bağımsızlaşması, burjuvazinin politik hakimiyetinin yok edilmesi ve diğer tüm toplumsal sınıfların yürütmeye politik olarak tabi kılınması" şeklinde özellikler gösteren ve kapitalist toplum temeli üzerinde oluşan diktatörce bir egemenlik biçimidir. Hatta buradan tarihsel süreç içinde devamlılık gösteren "Bonapartist-faşist" bir çizgi bile türetilmektedir.

Bu kavramın dayandığı temelin esas yanlışlığı, kapitalizmin emperyalizm öncesi dönemdeki diktatörlük biçimlerinin, tekelci devlet kapitalizmi aşamasına ulaşmış emperyalist dönemin diktatörlük biçimleriyle şematik olarak aynı kefeye konmasıdır. Tekelci devlet kapitalizminin oluşup gelişmesi, politika ve ekonomi arasındaki ilişkileri büyük ölçüde değiştirdi. Tekellerden yükselen ekonomik ve politik egemenlik isteği, tekellerin ekonomik gücü ile devletin politik ve diğer kuvvetleri arasında yeni tipten bir kaynaşmaya yol açtı. Burada ortak amaç şuydu: sermayenin birikimini ve yoğunlaşmasını yükseltmek, kapitalist sömürüyü artırmak, tekellerin kârlarını yükseltmek ve tekelci sermayenin konumlarını garanti altına almak.

Bahsedilen kaynaşma, kapitalist toplumun varlığının devam ettirilebilmesinde devletin birincil dereceden önemini ve özel görevini hiç bir şekilde azaltmadı. Emperyalist devlete yüklenmiş olan kapitalist toplumun toplam çıkarlarını, güçlü tekellerin buna aykırı düşen özel çıkarlarına karşı koruma görevi ve buna uygun olarak ekonomide hızlı ve kapsamlı bir şekilde artan devletin düzenleyici görevleri, devletin hem genel anlamda önemini hem de diğer toplumsal alanlar karşısındaki görece bağımsızlığını artırır.

Politika ve ekonomi arasındaki bu ilişki zorunlu olarak tekelci burjuvazinin değişik sınıfsal fraksiyonları ve grupları arasındaki çok yönlü çelişki ve karşıtlıkları da içermektedir. Faşizmde en yayılmacı ve en saldırgan tekellerin çok küçük bir azınlığının çıkarları doğrultusuna yönelen ve bu yüzden doğası gereği en maceracı unsurlarla yürütülen devlet politikası, sadece emekçi yığınların değil, aynı zamanda artan bir şekilde tekelci burjuvazinin bazı kesimleri de içinde olmak üzere burjuvazinin büyük bölümünün çıkarlarıyla da çatışır. Fakat burada sözkonusu olan devletin "bağımsızlaşması" değil, aksine tekelci sermayenin en gerici, en savaş yanlısı güçlerinin devletten utanmazca faydalanmalarıdır.

Faşizm koşulları altında politika ve ekonomi arasındaki bu özel ilişkinin inkar edilmesi ile bu özel ilişkiden kaynaklanan devlet ve ekonomi arasında oluşan görev bölümünün, politik ve sosyal iktidarın birbirinden ayrılması şeklinde yanlış yorumlanması, bütün bunlar her ikisi de aynı ölçüde yanlış olan Mason'un "politikanın önceliği" tezi ile Bonapartist "yürütme gücünün bağımsızlaşması" tezinin tarihi-politik ve bilgi teorisi açısından yanlış köklerini oluşturuyor.

Anti-emperyalist konumlarda olan ve burjuva faşizm kavramlarını eleştirip, özellikle sınıf analizinde Marksist tanımları ve metodları kullanmaya çalışan kimi tarihçiler de aynı yanlışa düşmekten kendilerini kurtaramıyorlar.

"Grupsal teori" ve "Bonapartizm teorisi" çabaları, 60'lı yıllarda Schweitzer'in teşvik ettiği ve 70'li yıllarda daha da belirginleşen faşizmi "örgütlü kapitalizm" olarak kavrama çabalarıyla yakından ilişkilidir. Burada özellikle SPD ve sosyal reformizme yakın Federal Almanya tarihçilerinin bir dizi esnek yorumları göze çarpıyor. Bu tarihçiler değişik derecelerde olmak üzere Hilferding'in düşünceleriyle ilişki içindeler ve bunu aynı zamanda ABD'den aldıkları görece olarak erken ortaya atılmış ve daha kullanışlı kavram ve analizlerle birleştiriyorlar.

Marksist-Leninist toplum anlayışına ve öncelikle de emperyalizm teorisine karşı yürütülen mücadelede özellikle politika, ekonomi ve toplum arasındaki ilişkiler, diğer burjuva kavramlara nazaran daha elastik bir biçimde yorumlanıyor. Devletin artan konumuna da merkezi bir önem veriliyor. Hans-Jürgen Puhle "örgütlü kapitalizm"den şunu anlıyor: "Tarım, sanayi, ticaret ve özel sektörün *birbirleriyle* ve devlet iktidarının düzenleyici, yönetici ve artan ölçüde hizmet götüren *bölümleriyle* kenetlenmeleri şeklinde karakterize edilen ekonomik, toplumsal ve politik ilişkiler sistemi."

Burjuva faşizm yorumları arasında önceden olduğu gibi şimdi de faşizmi sosyalizm ve komünizm ile sözde aynı şeylermiş gibi gösteren *totalitarizm doktrini* önemli bir yer alıyor. Bu doktrin hem başlı başına teorik bir düşünce teşkil ediyor, hem de tarihsel gelişmelerden türetilen burjuva faşizm teorilerinin temel unsurlarından birini oluşturuyor. Örneğin, faşizmin kitlelerle ilişkilerini incelemek isteyen "hareketlendirme" teorilerinin çeşitli biçimleri ile yine son yıllarda en çok ortaya sürülen "modernleşme" kavramı, ayrılmaz biçimde totalitarizm doktrinine bağlıdır. Tekrar gündeme getirilen "sol faşizm" ve "sol totalitarizm" kavramları da bu doktrinden kaynaklanıyor.

Bu doktrinin 70'li yıllara gelindiğinde burjuva faşizm araştırması için artık önemini yitirdiği veya hatta rafa kaldırıldığı yolundaki iddiaların yanlışlığı son günlerdeki gelişmelerle açık biçimde ortaya çıkıyor. 50'li ve 60'lı yıllardaki çok çeşitli burjuva faşizm yorumlarının ortaya çıkması sonucu totalitarizm doktrini artık eskisi gibi tartışma götürmez durumda değil, fakat özellikle 1917'de dünya tarihinde açılan yeni dönemi belirlemede artan bir şekilde kullanılması nedeniyle, esas etkisi son yıllarda fazlalaştı.

Bunun sebepleri tabii ki politiktir. Sosyalizmin dünya politikasında gittikçe artan etkisi ve ısrarla savunduğu uluslararası yumuşama politikasının emperyalizmin tüm karşı çabalarına rağmen kendisini kabul ettirmesi nedeniyle, totalitarizm doktrini faşizm eleştirisini bilinçli olarak militan anti-komünizme dönüştürdü ve bu yüzden emperyalist gericilik açısından yeniden önem kazandı. Bu doktrin sermayenin hakim olduğu ülkelerde demokratik güçlere kara çalınması ve bunların takibata uğratılması için bir araç olarak da kullanılıyor (örneğin Federal Almanya'daki "meslek yasağı"nın haklı çıkarılmasında olduğu gibi). Bu gibi ülkelerde anti-komünizm her yönden körüklenirken, sağdan gelen tehlikeler önemsizmiş gibi gösteriliyor. Uluslararası alanda ise emperyalist ülkeler (faşist eğilimler ve hareketler bu ülkelerin kanatları altında sürekli olarak yayılmasına rağmen) "demokrasi", "hürriyet" ve "insanlık onuru"nun gerçek koruyucuları gibi gösterilirken, reel sosyalizm "totaliter" suçlamasıyla lanetleniyor.

Totalitarizm doktrininin burjuva faşizm yorumunda en yeni ve en göze batan özelliği ise, faşizmin özellikle dünya tarihindeki yerinin belirlenmesi ve değerlendirmesinde ortaya çıkıyor. Faşizmin nedenlerinin, yapısı ve tarihsel yerinin belirlenmesi konuları, şimdi 20. yüzyılın tüm tarihsel gelişimini içeren bir totalitarizm doktrini ile anlatılmaya çalışılıyor.

Yeni bir aşamaya doğru

SBKP Genel Sekreteri Mikhail Sergeyeviç Gorbaçov, Fransız Komünist Partisi merkez yayın organı *L'Humanité* adına FKP MK Politbüro üyesi Roland Leroy'un yönelttiği soruları yanıtladı. M.Gorbaçov'la yapılan bu söyleşi 8 Şubat 1986 tarihli *L'Humanité*'de yayınlandı.

Gorbaçov, söyleşide Sovyetler Birliği'nin iç ve dış politikası, ekonomik ve sosyal gelişmeler üzerine soruları yanıtlıyor.

■ *İlk sorum şu olacak: Sovyetler Birliği'nin şu sıra tarihinde Ekim Devrimi'yle açılan evre kadar önemli bir evreye girmekte olduğu sık sık ileri sürülüyor. Yeni bir devrim mi bu?*

Elbette ki hayır. Bence sorun başka. Şu sıra, seksenli yıllarda, bundan yaklaşık yetmiş yıl önce Bolşevik Partisi'nin başlattığı işi büyük ölçüde hızlandırma görevini üstleniyoruz.

Ekim Devrimi bizim bin yıllık tarihimizin bir dönüm noktası olmuştur; tüm insanlığın evrimi üzerindeki etkisi ve sonuçları bakımından da bir benzeri daha yoktur. Fakat devrimi yapmak yetmez, aynı zamanda onu savunmak, çalışanların eşitlik ve adalet özlemlerini, toplumsal ve ahlâki ideallerini hayata geçirmek gerekir. Bir başka deyişle, sorun, insana onurlu bir hayat sağlayacak yeni bir toplumu inşa sorunudur.

Bunu gerçekleştirmek halkımız için, Parti için büyük bir gayreti gerektirmiş, zaman zaman hatta fedakârlıklara mal olmuştur. İç savaş ve Hitler Almanyasına karşı savaş, kırsal kesimde son derece köklü dönüşümler, güçlü bir sanayinin yaratılması, halkın büyük çoğunluğunu kapsayan okuma yazma kampanyası, toplumun sosyal ve kültürel planda kökten yenilenmesi, uluslar ve milliyetler arasında yepyeni ilişkilerin oluşması... bunlar tarihimizin aslında pek de eski olmayan sayfalarından sadece birkaçı. Biz bundan gurur duyuyoruz ve bu gurur duygusu Sovyet yurtseverliğinin temelini oluşturur. Eğer sıkı durmasaydık, şimdi saydığım görevlerden bir tekinde bile başarısızlığa uğrasaydık Ekim Devrimi'nin tüm anlamı değişebilirdi. Oysa bu başarıların her biri başlı başına bir devrim olarak nitelendirilmeyi hak etmiştir.

Bugün ele aldığımız sorunlar için de bu geçerlidir. Bu sorunlar aynı zamanda hem karmaşık hem de son derece önemlidir. Onları çözüme ulaştıramazsak geçmişte muazzam çabalar bahasına elde ettiğimiz bütün başarıları tehlikeye atmış oluruz ve geleceğimizi de daha zorlaştırırız. Hiç şüphesiz her Sovyet komünisti için, bütün Parti için en zor ama aynı zamanda en zorunlu görev yaşadığımız çağın gereğini tüm boyutlarıyla kavramak ve onu gerektiği gibi yerine getirmektir.

Burada çifte bir görevle karşı karşıyayız.

Bir yandan, Sovyet toplumu tarihinin yeni bir aşamasına girmiş bulunuyor. Üretici güçlerin gelişmesi için alınacak tedbirler, halkın ve insanlarımızın ihtiyaçları, üretim ilişkilerinin çeşitli veçhelerinin, ekonomik yönetimin, Parti ve Devlet yönetme yöntem ve üslubunun, tek kelimeyle politikanın çok köklü yeniden örgütlenmesini ve kemale erdirilmesini gündeme getirmektedir. Toplumun sorunlarını çözmek için halkın gittikçe daha geniş kesimlerini işin içine sokmak, onların yaratıcı melekelerini ve tecrübelerini seferber etmek gerekiyor, zira ele alınacak hedefler gitgide karmaşıklaşıyor. Bir başka deyişle, sosyalist demokrasimizi daha da geliştirmek, zenginleştirmek sözkonusu.

Uzun zamandır bu zorunluluğu duyuyoruz. Bugün ülkede, en başta Parti'de yapılanların özü, mevcut bütün imkânlardan yararlanarak Sovyet toplumunun sosyal, ekonomik ve kültürel büyümesini kararlılıkla hızlandırmaktır. Bu besbelli devrimci bir görevdir.

Öte yandan, insan uygarlığının kendi kendini yok etmek için çok etkin araçlar yaratmış olduğunu dikkate almak da çağımızın bir gereğidir. Felaketin çatması için basit bir budalalığa ya da görülmemiş bir suç işlemeye bile gerek yok. Binlerce yıldır olageldiği gibi davranmak, uluslararası sorunların çözümünde silahlara ve askeri güce güvenmek ve gerektiğinde bunlara başvurmak yeter. İşte bugün bu binlerce yıllık geleneği amansızca parçalamak, hepten reddetmek gerekiyor. Yoksa insanlığın hayatta kalması, çözümü imkânsız bir sorun olarak hep önümüzde duracaktır. Nükleer çağda artık taş devrinin zihniyeti, alışkanlıkları ve kurallarıyla yaşamak, hiç değilse uzun süre yaşamak imkânsızdır. Uluslararası sorunlarda, dış politika teori ve pratiğinde böylesi bir dönemeci gerçekleştirmek son derece köklü devrimci bir görev değil midir? Bana göre öyle. Ve biz —sosyalist devrimi gerçekleştiren ilk ülke olarak— bu görevin yerine getirilmesine bütün imkânları kullanarak katkıda bulunmayı bize düşen en birinci sorumluluk, zorunlu ödev sayıyoruz.

Kısacası, SBKP-27. Kongresinde tartışılıp benimsenecek somut eylem programımıza, her bakımdan tam anlamıyla devrimci karakter ve kapsam taşıyan bir program gözüyle bakıyoruz.

■ *Gelecek on, on beş yıl için Sovyet ekonomisinin önünde başlıca ne gibi perspektifler var? Halkın günlük hayatı üzerinde bunların etkisi ne olacak?*

Önümüzdeki perspektifler sorunları nasıl çözebileceğimize, yani çalışmalarımızdaki beceri ölçüsüne bağlı olacak. Açıkça söylemek isterim ki bu sorunlar basit sorunlar değil. Nesnel güçlüklerle karşılaşıyoruz; nüfus artışında olumsuz gelişme ve bize dayatılan silahlanma yarışı bunların başlıcaları. Bunlara bizim kendi hatalarımızdan kaynaklanan güçlükler de ekleniyor. Sorunlara el atmakta gecikmemiz de onları daha ağırlaştırmıştır.

Çok kısa bir süre içinde mutlaka başarmamız gereken şeyler var: Planlamayı, ekonomik yönetimi ve maddi teşvikleri kökten düzeltmek, bilimsel ve teknolojik ilerlemeyi hızlandırmak; ve burdan hareketle, her alanda ehliyeti, ekonominin nitel verimliliğini artırmak, üretimin kalitesini yükseltmek. Önümüzdeki on beş yıl içinde ülkenin üretim potansiyelini iki katına çıkarmayı, ekonomimizin yapısını, çalışmanın karakterini değiştirmeyi, insanların hayat tarzını dönüştürmeyi hedefliyoruz.

Halkın günlük hayatında bunların sonuçlarının ne olacağını soruyorsunuz. Cevabım şu: Bütün bunlar halkın çıkarları doğrultusunda düşünülüyor. Ve burda nitelik kadar nicelik de sözkonusu: Tüketim ve hizmetler, konut, sağlık yardımı, eğitim, sosyal hizmetler, kültür hizmetlerinin yaygınlaştırılması, çevre koruması, şehirlerin ve köylerin ıslahı, boş zamanı değerlendirme ve daha birçok şey. Bu alanların bazılarında tam istediğimize ulaşamayacağımızı inkâr edecek değilim. Bunun bir nedeni, zorluklar içinde geçen tarihimizin hayatın bu alanlarına bizim gereken dikkati vermemize engel olmuş olmasıdır. Bir diğeri ise, kendi hatalarımızdır: Rutine saplanmak, beceriksizlik ya da doğrudan doğruya şu ya da bu görevlinin, idarenin ve kuruluşun sorumsuzca davranması gibi. Gazetelerimizi okuyorsanız, bu gibi hataları işleyen sorumluların nasıl şiddetle eleştirildiğini, yüksek makamlarda oturanların da hiç esirgenmediğini görmüşsünüzdür. Bundan böyle durumu düzeltmek için her çabayı harcıyoruz. Tabii bu zamana ve bir hayli çabaya ihtiyaç gösterecek, ama bütün bu alanlarda ciddi değişiklikler sağlayacağımıza eminim. Amacımız da bir an önce sonuca ulaşmaktır.

En âcil görevlerimizden biri, piyasaya yeterli miktarda iyi kalite ve daha çeşitli kullanım eşyası sunabilmektir: Yeni ya da geleneksel, pahalı ya da ucuz, gençler için ya da daha yaşlılar için; kısacası, tabii makul ölçüler içinde, bütün zevkleri ve ihtiyaçları gözeten kullanım eşyası. Bu sorunun olağanüstü önem taşıdığı görüşündeyiz.

■ *Ama sizde tüketim malları için daha hâlâ kuyruklar var, değil mi, yine de?*

Evet, var. Özellikle yüksek kalite ürünler için. Bunlara talep yeterince karşılanamıyor.

Geçerken şunu belirtmek isterim: Bu sorunu çözmek için her çareye başvurmak bizim elimizde değil. Sizde, Batıda, herhangi bir eşyaya talep arzın üzerindeyse eşyanın fiyatı arttırılır. Biz bunu hiç, ya da hemen hemen hiç yapmayız; özellikle, en çok talep edilen ürünlerde yapmayız. Bu durum stokların tükenmesini getiriyor, o yüzden de kuyruklar oluşuyor.

Bunu sorunumuzu ortaya koymak için söylüyorum, hataları gerekçelendirmek için değil. Hatalar gerekçelendirilmemeli, düzeltilmelidir. Bunda çok ısrarlıyız. Şimdilerde ekonomiyi ve ekonominin tüm mekanizmalarını yeniden biçimlendirmeyi ciddiyetle ele almış olmamız zaten bu amaca yöneliktir.

■ *Sovyet yurttaşlarının iş yerlerinde "patron"larına karşı "direnme" hakkı ve imkânı var mı? Sadece "direnme" de değil, aynı zamanda onların kararlarını değiştirebilme bakımından?*

"Patronlar"dan kastınız, şüphesiz, yöneticiler, idaredir. Bizde özel mülk sahipleri ya da özel mülkiyete dayanan ilişkiler olmadığını hatırlatmak isterim. Sovyet iktidarının ilk yıllarından itibaren, çalışanların haklarını korumaya yönelik esaslı bir mekanizma kurulmuştur; iş yasaları, sendikalar için çok geniş haklar, Parti ve Sovyetler örgütlerinin denetimi. Son yıllarda da, çalışanların bireysel ve kollektif hakları büyük ölçüde arttırılmıştır. Pratikte bütün önemli kararlar çalışanların katılımıyla, gerekli tartışmalar sonunda hazırlanıp alınmaktadır. İş yerlerinin ekonomik ve sosyal gelişmelerine ilişkin plân projelerinde durum budur.

Sendikalar üzerine şunu söylemek isterim. Sendikalar idareyle kollektif sözleşmeler imzalarlar, iş yasalarına uyulmasını denetlerler. Eğer bir işin iyi yapılmadığı kanısına varılırsa —işten çıkarma, ücretler, konut tahsisi gibi konular dahil— çok etkin bir biçimde, sizin deyişinizle "direnme" imkânları vardır. Şu ya da bu yöneticinin değiştirilmesini de isteyebilirler. Zaman zaman oluyor.

Sorunun bir yanı daha var. Yalnız idare ve sendikalar değil, çalışanlar kollektivitesi de personele, disipline, dürüst çalışmaya, iş yerinde davranış tarzına değgin talepler ileri sürülebilir. Genellikle de, işçilerin tam desteğiyle, olan budur. Üyelerinin her birinin iyi çalışması, çalışanlar topluluğunun kendi çıkarınadır. Çalışanların gelirleri, çalışma koşulları, toplumun malvarlığı buna dayanır.

■ *Üretim araçlarının modernleştirilmesinin bahası işsizlik olmuyor mu?*

Sosyal ihtiyaçları azami ölçüde tatmine yönelik bir planlı ekonomide bu türden bir ilişki yoktur. Eğer esaslı teknolojik ıslahat sonucu belli uzmanlık alanları tümüyle vazgeçilmez olmaktan çıkıyorsa biz olacağı önceden görebiliriz ve görmek zorundayız; bu durumda, çalışanları başka çalışma alanlarına aktarmak için önceden tedbir alınmalı ve eğer gerekiyorsa yeni üretim alanları yaratılmalıdır. Bizim de yaptığımız budur. Bundan başka, iş yerlerinin yeni bir üretime döndürülmesi genellikle büyütülmeleriyle birlikte gittiğinden bu süreçte yeni iş alanları yaratılmaktadır. Ne ki şu anda bu bizim için neredeyse salt akademik bir sorun, çünkü herşeyden önce bizde işgücü fazlası değil, sıkıntısı var. Nihayet, açıkça söylemek gerekirse, bir neden de şu: Acil ihtiyaç olan bazı alanlarda dahi modernleşme süreci bizde ağır gidiyor. Zaten Parti modernleşmenin toplumsal veçhesini hep gözönünde tutuyor; ülkenin ekonomik gelişmesine değgin planların geliştirilmesinde bunu dikkate almaya büyük önem veriyor.

■ *SSCB'de Parti Devletin "transmisyon kayışı" mıdır? Ülkenizde bugün "politika yapmak" ne anlama geliyor?*

Komünist Partisi toplumumuzun yönetim ve yönlendirim gücüdür. Partinin bu işlevi Anayasada yer almıştır. Bizimkisi bir "sûreta parti" değil, en aktif işçiler, köylüler ve entelektüellerden yirmi milyon üyesi olan canlı, faal bir örgüttür; yönetici organlarını ve sorumlularını seçimle iş başına getiren ve onlardan kesin hesap soran demokratik bir örgüt. Bugün Parti hayatının ve faaliyetinin bu demokratik ilkelerini güçlendirmeye, Partinin tüm örgütlerinin eylemini yoğunlaştırmaya çalışıyoruz. Bunun, demokrasiyi yaygınlaştırmak, milyonlarca insanın ekonomik, sosyal ve politik sorunların çözümüne katılmasını sağlamak için en etkin araçlardan biri olduğunu düşünüyoruz. Çağdaş koşullarda Partinin faaliyet biçimleri üzerinde gelecek kongrede büyük önemle durulacağını sanıyorum.

Ele aldığımız sorunlar aynı zamanda hem karmaşık hem de son derece önemlidir. Onları çözüme ulaştıramazsak geçmişte muazzam çabalar bahasına elde ettiğimiz bütün başarıları tehlikeye atmış oluruz ve geleceğimizi de daha zorlaştırırız. Hiç şüphesiz her Sovyet komünisti için, bütün Parti için en zor ama aynı zamanda en zorunlu görev yaşadığımız çağın gereğini tüm boyutlarıyla kavramak ve onu gerektiği gibi yerine getirmektir.

Yeni bir toplumu kurma stratejisi ve taktiğini belirleme, kadroların politikasını, halkın ideolojik eğitimini yönetme sorumluluğu Partinindir. MK dahil her kademede Parti komiteleri politik yönetim organları olarak iş görürler. Politik sistemimizin tüm çarklarının aktif faaliyet içinde olması, Parti için hayatî önemi haizdir. Parti, her birinin kendi işlevini hakkıyla yerine getirmesi için Sovyetlere, sendikalara, Komsomola ve diğer kitle örgütlerine destek ve yardımcıdır.

"Politika yapmak"tan ne anlaşıldığını soruyorsunuz. Bizim böyle bir ibare kullanmadığımızı söylemeliyim. Biz bir politikayı belirlemekten, bir politikayı formüle etmekten, bir politikayı uygulamaktan söz ederiz. Sorunuza en iyi cevap budur sanırım.

Politikanın belirlenmesi —tekrar edeyim, bundan herşeyden önce Parti sorumludur— nesnel durumun incelenmesiyle, toplumun çeşitli ihtiyaçlarının, kitlelerin düşüncelerinin tespitiyle başlar (yeri gelmişken belirteyim, Partimiz kamuoyunu dikkatle izlemekte ve her bakımdan dikkate almaktadır). Buradan hareketle, gerekli tartışmadan sonra, politik kararlar belirlenir. Bu süreç elbette o kadar basit değil, çözüme ulaştırılacak sorunların niteliğine göre değişiyor. Bir kararın benimsenmesi öncesinde çoğu zaman halkı da kapsayan çok geniş bir tartışma ve dolayısıyla şu ya da bu sorunla ilgili görüş çatışması yer alır. On beş yıllık plan projelerinin incelenmesinde olan budur meselâ. Anayasada, iş ve konut yasalarının çıkarılmasında, eğitim reformu ve daha yakında alkolizme karşı savaş yasasının hazırlanmasında da böyle olmuştur.

Bütün bu politik süreçte esas olan, alınan kararların uygulanmasıdır. Zaten bunsuz politika diye bir şey de olamaz. SBKP MK'sinin 1985 Nisan Plenum toplantısındaki görüşmeleri eğer izlediyseniz, söylenen sözlerle yapılan işlerin birbirine uymasına özel bir önem verdiğimiz herhalde dikkatinizden kaçmamıştır.

Sözle iş arasındaki tutarsızlığı önlemek için kesin ve kararlı çaba gösteriyoruz. Eleştiri silahını kullanarak savaşıyoruz, aynı zamanda en yaygın bilgilendirme ve disiplin silahlarını da kullanarak savaşıyoruz.

■ *Sovyet gençliğinin "depolitize" olduğu, toplumun ilerlemesine ilgi duymadığı söyleniyor. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?*

Bunu bizi kötülemeyi âdet edinen Batılılar söylüyor. Müsaadenizle belirteyim ki, kendi özlemlerini gerçekliğin kendisi sanıyorlar. Bizim gençlerimizden şikâyetimiz yok. Bütün olarak gelişkin bir yurttaşlık bilinciyle davranıyorlar, toplumun sorunlarına, iç ve dış siyasete derin ilgi duyuyorlar. Fabrikada, kolhozda, yüksek öğrenim kurumlarında ya da orduda gençlerimizin davranışı hiç de fena değil. Gençlik, koşulların çok zor olduğu yerlerde, Sibirya'nın büyük şantiyelerinde, Kuzey yöresinde, Uzakdoğu'da kendi isteğiyle ve —neden söylenmesin?— şevkle çalışmaya her zaman hazır. Şu anda bu şantiyelerde beş yüz bin genç gönüllü çalışmakta. Kısacası, Sovyet gençliğinin umursamaz ve pasif bir havada olduğu görüşünü asla kabul etmiyorum. Toplumumuzun yedek gücüne tam bir politik güvenimiz var.

Ama tabiî bu demek değil ki bu konuda hiçbir sorunumuz yok. Tersine. Meselâ gençliğin belli bir kesimini saran alkolizm bizi ciddi olarak meşgul ediyor. Asalak zihniyeti ve tüketime düşkünlük, zevksizlik, dar entellektüel ilgiler, kültür geleneğimizin yeterince bilinmemesi, hep eleştirdiğimiz şeyler. Bunları tespitten kaçınmıyoruz. Komsomol'un önemli faaliyet alanlarından biri de budur. Gençliğe iyi örnek olmanın ona parlak vaazler vermekten daha yararlı olduğu uzun zamandır biliniyor. Bana göre şu sıra ülkede ve Partide olup biten herşey gençlerin eğitiminde çok işe yarayacaktır.

■ *SSCB'de Yahudilere baskı yapıldığından, siyasi tutuklulardan ve sansürden söz ediliyor. Bu arada meselâ Sakharov gibi isimler de geçiyor. Bu konularda diyeceğiniz nedir?*

Önce SSCB Yahudilerinden konuşalım. Bu sorun azgın bir anti-Sovyetik kampanya, Sovyetler Birliği'ne karşı yürütülen gerçek bir psikolojik savaş çerçevesinde gündeme getiriliyor. Bizde anti-semitizm propagandası ve her türlü ırkçılık kanunla yasaklanmıştır ve suçtur. ABD'de, Fransa'da ve başka Batı ülkelerinde çok sık görülen birşey var ki böyle birşey Sovyetler Birliği'nde tahayyül bile edilemez: Yahudi mezarlarına saldırılar, Yahudilere nefret saçan neo-Nazi örgütlerin basın ve radyo faaliyetleri gibi. Bizde Yahudiler bütün diğer uluslardan insanlar gibi özgür ve eşittirler. Devlet ve toplum hayatına faal olarak katılırlar. Kendi Eskenazi dillerinde kitapları, dergileri, gazeteleri yayınlanır, havralar hep açıktır. Bana göre siyonist ve anti-komünist propagandanın SSCB'de Yahudilerin durumuyla ilgili ısrarlıdan da öte "dikkat"i, Yahudi kökenli Sovyet yurttaşlarının gerçek çıkar-

larıyla hiçbir ilintisi olmayan ve ardında daha geniş politik amaçlar yatan bir ikiyüzlülükten başka birşey değildir.

Uygar bir toplumda ne anti-semitizm ne siyonizm, ne de genelde milliyetçilik, şovenizm,ırkçılık belirtilerinin kesinlikle olmaması gerekir. Bunların her yerde toptan kökünün kazınması günümüzün acil gereklerinden biridir. Güney Afrika'da ırkçılar nüfusun siyah çoğunluğunu kanlı saldırılarla baskı altında tutuyorlar. Batı Avrupa'da ırkçı cinayetlerin, Afrikalılar, Hindistanlılar, Türkler ve başka Asya ülkelerinden gelen göçmenler üzerinde baskıların peşpeşine arttığını görüyoruz. ABD'de de ırkçılık bu son yıllarda besbelli karşı-saldırıya geçmiştir. Ve Filistin Arap halkı kaç yıldır, bilinen nedenlerden ötürü, kendi topraklarından kovulu yaşıyor.

Şimdi de siyasi tutuklulardan söz edelim. Bizde siyasi tutuklu yok. Biz zaten yurttaşları görüşlerinden ötürü baskı altında tutmayız. Bizde kimse düşünce suçuyla yargı önüne çıkarılmaz.

Ama şu da var ki her Devlet ona kastedenlere, onu tahrip ve yok etmeye çağrı çıkaranlara ya da yabancılar hesabına casusluk yapanlara karşı kendini savunma hakkına sahiptir. Bu tür faaliyetler bizim yasalarımızda Devlet suçu olarak nitelendirilir. Şu anda, bana bildirildiğine göre, iki yüzü biraz aşkın sayıda insan bu tür suçlardan ötürü cezalarını doldurmaktadır.

Sakharov'a gelince. Bu soruya daha önce de cevap verdiğim oldu. Bilindiği gibi kendisi yasadışı eylemlere girişmiştir. Basında sık sık sözü edildi. Hakkında yasalarımızın öngördüğü tedbirler alındı. Şu andaki durumu ise şöyle: Gorki şehrinde normal koşullar altında yaşıyor. Bilimsel çalışmalarını sürdürüyor, SSCB Bilimler Akademisi üyeliği de sürüyor. Sağlığı, benim bildiğime göre, normaldir.

Karısı tedavi için geçenlerde yurtdışına gitmiştir. Kendisi ise özel önemi haiz Devlet sırlarına vakıf bir kimse sayıldığından Sovyetler Birliği dışına çıkamaz.

Sansür konusuna gelince. Bizde sansür var. Neden var? Meselâ, Devletin askeri sırlarının basında açıklanmasını, savaş propagandası yapılmasını, şiddetin ve zulmün övülmesini, ulu-orta saldırıları ve pornografiyi engellemek için var. Yayınlanacak eserlerin seçimi, düzeltilmesi, yıllara taksimi, vb. hususları kararlaştırmak, haberleşme araçlarının ve yayınevlerinin, redaktörlerin, yayın kurullarının işidir. Buna yalnızca şunu ekleyebilirim: Çeşitli biçimlerde sansür her ülkede var. Meselâ sizde neyin yayınlanıp neyin yayınlanmayacağını kararlaştıran, gazete ve yayınevi sahipleri ya da onlara hizmet eden redaktörlerdir. İftira ve devlet sırlarını açıklama eylemleri de mahkemelerde yargılanır. ABD'de, ayrıca, gerici grupların baskısıyla okul kitaplıklarından belli kitapların ve bu arada —Pen Club'un son kongresinde açığa çıktığı gibi— Dostoyevski, Hemingway ve hatta Dickens'in kitaplarının, ya da "Anna Frank'ın Günlüğü"nün ayıklandığı, bu tür uygulamaların yaygın pratik olduğu pekâlâ biliniyor. Olgular bunlar. Ve herkesin bildiği gibi olgular inatçıdır.

Sovyet basını, televizyonu ve radyosunun Fransa'da ve daha genel olarak Batıda böylesine az tanınması doğrusu talihsizliktir. Bizde konuşma ve eleştiri özgürlüğü çok yaygındır. Ülkemizde açık sözlü ve çoğu zaman şiddet dozu yüksek tartışmalar olduğu özellikle bugünlerde, Kongre arifesinde apaçık ortadadır. Samimiyetle söylemek isterim ki, tek amacı SSCB'nin (yani genel olarak sosyalizmin), tekdüzeliğin ve resmî oybirliğinin hüküm sürdüğü bir toplum olduğunu "ispat" etmek olan gürültülü kampanyaları riyakârlık ve ikiyüzlülük olarak görüyorum.

Hayatta aktif tutumları savunmak, adaletsizliğe, yasaların ve kamu ahlâkının çiğnenmesine karşı mücadele etmek ülkemizde Anayasanın kutsadığı bir davranıştır. Anayasamız, eleştirinin her yurttaşın hakkı olduğunu hükme bağlamıştır. Bu sürece karşı çıkanlar —bizde onlara bence gereksiz bir müsamaha ile "eleştiriye kilit takanlar" deniliyor— aslında yasa suçu işlemektedirler. Bu tür davranıştan ötürü her görevli, makamı ne olursa olsun, yargı önüne çıkarılabilir. Bizde basının, radyonun ve televizyonun henüz mükemmel olmadığını söylemek mümkün ama, genelde halkın ve kamunun düşüncelerini dile getiren geniş ve serbest bir kürsü olarak hizmet görmekteler.

■ *Batının çok çeşitli kesimlerinde sık sık şu soru ortaya atılıyor: Stalinizmin bütün izleri ortadan kalktı mı?*

"Stalinizm" komünizm düşmanları tarafından icat edilmiş ve büyük ölçüde Sovyetler Birliği'ne ve bütünüyle sosyalizme kara çalmak için kullanılagelen bir kavramdır.

Partinin 20. Kongresi Stalin kişilik kültü sorununu ele alalı ve SBKP Merkez Komitesi bu konuda karar çıkaralıberi otuz yıl geçti. Samimiyetle söylemek gerekirse bunlar Partimiz için alınması zor kararlardı. Olay, Partimizin ilkelerinin Leninizme bağlılığımızın bir sınavı oldu.

Bu sınavdan başarıyla çıktığımız ve geçmişten gerekli dersleri aldığımız kanısındayım. Bu sorun Parti hayatını ve bütünüyle Sovyet toplumunu yakından ilgilendiriyor. Bizce önümüzdeki başlıca görev Parti içinde demokrasiyi ve genel olarak sosyalist demokrasiyi geliştirmek, çalışmalarımızda kollektivite ilkelerini takviye etmek, kamu iletişimini yaygınlaştırmaktır. Parti ve onun Merkez Komitesi, seçilmiş görevlileri alçakgönüllü olmakla yükümlü görmekte, komünistleri şakşakçılığa, dalkavukluğa rağbet etmemeye çağırmaktadır.

Sosyalist legalitenin savunulmasına ve takviyesine çok büyük önem vermeye devam edeceğiz; aynı zamanda yargı organlarını sıkıca ve sürekli denetlemek de önemli. Partimizin şu sıra izlemekte olduğu önemli politik çalışma yönelimleri bunlardır. Bu çalışma ve güncel gerçeklerin bütününde sorunuza tatmin edici cevabı bulabilirsiniz.

■ *Bizde maalesef çok az tanınan Sovyet kültür hayatı bu yeni gelişmeden ötürü altüst olur mu dersiniz?*

Kültür hayatımız sahiden Batıda az tanınıyor. Çok samimiyetle söyleyeyim ki Batıda birçokları, insanların kafasını yanlış fikirlerle doldurmak ve gerçeği saptırmakta bundan yararlanıyorlar.

Sovyetler Birliği günümüzde dikkate değer bir kültürel atılım dönemi yaşıyor. Birçok seçkin şahsiyetle çağdaşız: Yazarlar, şairler, besteciler, ressamlar, opera, bale, tiyatro, sinema aktörleri, rejisörleri; hepsi bize göre olduğu kadar evrensel kıstaslara göre de seçkin kişiler. Edebiyat ve sanat ülkemizde, artık, bir avuç uzmanın ya da sanat hâmisinin imtiyazı olmaktan çıkmış, halk kitlelerinin imtiyazı olmuştur. Dünyada bir eşi daha görülmeyen tirajlarda kitap yayınlıyoruz: klasik ve modern nesir ve şiir ustalarının eserleri, Sovyet ya da yabancı — tabii bu arada, Fransız da. Bununla birlikte kültür hayatımızın en dikkate değer olgusunu halkın sanat yaratısındaki yaygın gelişme oluşturuyor.

Bu bakımdan toplum hayatımızdaki değişimlerin muhakkak ki Sovyet kültürünü de etkileyeceğini, olumlu sonuçlar doğuracağını düşünüyorum.

Kültürün hızla ve çok yönlü serpilip gelişmesine elveren imkânlara sahibiz: Kitlelerin yüksek eğitim düzeyi, kültür değerlerine saygı ve ilgi geleneği, ülkemizin çok uluslu kültürünün tüm zenginliğinin ve çeşitliliğinin herkese açık olması, ve nihayet toplumumuzun kültür hayatının fışkırıp gelişmesini öncelikli bir görev sayan Partimizin politikası. Kültür ve entellektüel faaliyetlerin tümüne ayrılan maddi imkânları gözle görülürcesine arttırmak da güncel tasarılarımız arasında.

■ *ABD'nin "yıldız savaşları" projesi savaşa yol açabilir mi? Cenevre zirve toplantısı ardından uluslararası detant yönünde yeni belirtiler gözlemlediniz mi?*

Sorunuzun içinde aslında iki soru var. Birincisi, Amerikan "yıldız savaşları" programıyla ilgili. Bizim kesin kanımız, bu programın savaş tehlikesini gerçekten arttırdığı ve belli bir aşamada savaşı muhtemel kılabileceğidir. Tezimizin gerçeklere dayandığını yüzlerce kez ve yeterli ayrıntılarla açıklamış bulunuyoruz. Burada sorunun sadece bir yönüne dikkatinizi çekmek istiyorum. Her ne kadar, öngörülen planlara göre, "yıldız savaşları" ancak birkaç on yıl sonra mümkün olabilecekse de, ve sadece bir avuç "hevesli" bu imkânın gerçekleşebileceğine inanıyorsa da, ABD'nin bu yolda ısrar etmesi çok kısa bir gelecekte çok ciddi sonuçlar doğurma riskini taşıyor. "Yıldız savaşları" programını uygulamaya koymakla Washington, bile bile, hâlen sürmekte olan görüşmeleri açmaza sürmeye ve silahların sınırlandırılmasıyla ilgili tüm anlaşmaları bir darbede ortadan kaldırmaya çalışıyor. Böyle bir durum ortaya çıktığında, hemen önümüzdeki yıllardan itibaren SSCB ile ABD ve onların müttefikleri, bütün dünya, denetimi kesinlikle imkânsız bir silahlanma yarışı, stratejik kaos, tehlikelerle dolu bir destabilizasyon, tam bir belirsizlik ve korku içine sürüklenmiş olacak, bunun doğuracağı felâket tehlikesi gitgide artacaktır. Tekrar ediyorum, bu tehlike torunlarımızın çocuklarını değil, hemen bugünden bizi hepimizi, tüm insanlığı tehdit ediyor. Bu riski göze almak neden? Kabul ediyorum ki başkan Reagan "yıldız savaşları"nın "yararlı" bir misyonu olduğuna şahsen inanıyor. Fakat eğer sorun nükleer tehlikeyi sona erdirmekse ABD neden, ilke olarak, SSCB'nin en son önerilerini kabul etmiyor?

Bu öneriler nükleer tehlikeyi ortadan kaldırmak için daha kısa, daha doğrudan, daha az zahmetli ve özellikle de daha az tehlikeli bir yol öngörmektedir: Nükleer silahların hepten ortadan kaldırılması. Dediğim gibi, daha az tehlikeli, çünkü bugün ABD'nin bu hedefe ulaşmak için önerdiği yolun sonu çıkmazdır. "Yıldız Savaşları"nın ateşli taraftarları ne derse desinler nükleer silahlar "köhnemeye" vakit bulamayacaklardır. Tersine, daha da gelişmelerinin hiç sonu gelmeyecektir. Ve durum öylesine karmaşık bir hale gelebilir ki tüm kararları komputerlere ve robotlara bırakmak gerekebilir. Böylece insanlık makinaların elinde rehine olacak, dolayısıyla da teknik hataların tehdidi altında yaşayacaktır. Bunun ne kadar tehlikeli birşey olduğunu, bir kere daha, mevcut koşullarda olabildiğince denenmiş, işlerliği defalarca ispat edilmiş olmasına rağmen Amerikan uzay mekiği "Challenger"in başına gelen felâketten de anlamak mümkün.

Washington'da da bunun pekâlâ bilindiğinden eminim. Orda, nükleer tehlikeyi sözde ortadan kaldırmayı öngören bu sürrealist plâna "inanan" her bir kişiye karşılık en azdan on kişi durumu başkan Reagan'ın söylevlerinde ve düşlerinde gördüğünden çok farklı görüyor. Kimileri, meselâ, yüzde yüz etkinlikte bir "kalkan" yaratılamayacağını pekâlâ bildikleri için, daha azla yetiniyorlar; karşı tarafın mukabele güçlerini bir darbede engelleyerek karşılık görme tehlikesinden âzade bir nükleer saldırı imkânı yaratacak sınırlı bir füze-savar savunma sistemi düşünüyorlar. Başkaları, sadece kâr peşinde koşmaktalar ya da SSCB'yi silahlanma yarışına sürükleyerek ekonomisini baltalamayı tasarlıyorlar. Daha da başkaları, ABD ile Batı Avrupa arasındaki teknolojik düzey farkını büsbütün açarak, Avrupa'yı daha da bağımlı kılmayı özlüyorlar... Ve saire.

Bunlardan da anlaşılıyor ki "yıldız savaşları" aslında çok geniş bir konu. Bu konuda yalnız bu somut programla ilgili iki görüş karşı karşıya değil, aynı zamanda iki ayrı güvenlik anlayışı da karşı karşıya.

Amerikan'ın anlayışı, güvenliği esas olarak askeri-teknik araçlarla, yani bir yeni "süper silah"la, nükleer açmazdan çıkılmasına elverecek bir teknik aletle sağlamayı öngörüyor. Bunun gerçekleşmesi halinde bu durumdan ABD —bu "harika teknolojiler"i SSCB dahil başka ülkelerle de "zamanı geldiğinde" paylaşmaya hazır olduğuna dair belirsiz gülünç beyanlara rağmen— yalnız kendisi yararlanmayı düşünüyor. Amaç, kendini mutlak güvenlik altına alıp başka herkesi "mutlak tehlike" ile yüz yüze bırakmak.

Sovyetler Birliği'nin anlayışı ise silahların azaltılması ve silahsızlanma yoluyla, ve sonunda her tip kitlesel tahrip araçlarının tümüyle yok edilmesine kadar giderek, herkese eşit güvenlik sağlamayı öngörüyor. Zira içinde yaşadığımız çağda ABD'nin güvenliği sağlanmadan SSCB'nin güvenliği, NATO ülkelerinin güvenliği sağlanmadan Varşova Paktı ülkelerinin güvenliği sağlanamaz. Ve bu ülkelerin karşılıklı güvenlikleri sağlanmaksızın evrensel güvenlik sağlanamaz.

Sorunuza cevap olarak bir noktayı özellikle vurgulamak istiyorum: Avrupa'nın nükleer silahlardan, ve en başta, Avrupa güvenliğini ciddi suretle etkileyen orta menzilli füzelerden kurtarılması sorunu. Burda da İngiliz ve tabii Fransız siyasetinin gerçekçiliğine, akılcılığına güvenmek hakkımızdır.

Nükleer silahsızlanmanın düşmanları, nükleer silahların yok edilmesinin, Batı'yı konvansiyonel silahlar alanında Sovyet "üstünlüğü" karşısında "savunmasız" bırakacağı iddiasını ortaya atıp duruyorlar.

Böylesi bir "üstünlük"ün gerçek olup olmadığını burada tartışacak değilim. Önemli olan başka nokta: bizim önerilerimiz bu tür silahların da azaltılmasını ve karşılıklı itimat tedbirlerinin güçlendirilmesini içeriyor. Nükleer silahlara son vermeyi önerirken bunu, silahlanma yarışını en azından yine o kadar tehlikeli olabilecek başka alanlara taşıyalım diye yapmıyoruz elbette.

Biliyoruz ki bizim güvenlik anlayışımızın hayata geçirilmesi muazzam çabaları, inatçı bir mücadeleyi, daha önce de söylediğim gibi binlerce yıllık geleneklerden kopmayı gerektiriyor. Fakat nükleer savaş tehlikesi böylesine gerçekken dünya eskisi gibi yaşamaya devam edemez. Silahsız ve savaşsız bir dünya mümkün müdür? Bunu bir başka soruyla cevaplandıracağım: dörtnala giden silahlanma yarışını hiç durmaksızın sürdürerek, gerginliği arttırarak, savaşla —deyim yerindeyse— oynayarak insan uygarlığını felâketten korumak mümkün müdür? Cenevre zirvesinden sonra uluslararası ilişkilerde detantın geri gelmesi yönünde belirtilere rastlandı mı? Bu konudaki tahlillerde ihtiyatlı olmak gerekir kanısındayım. Evet, belli bazı belirtiler görülmeye başlıyor. Sovyet-Amerikan ilişkileri alanında bir takım değişmelerden ibaret değil bu; bu ilişkiler zaten çok sınırlı ve dolaylı, işin özüne değinmiyor. Buna karşılık politik havada şimdiden belli bir değişiklik seziliyor. Bu hava çeşitli ülkelerin halklarında, detanta geri dönmenin mümkün olabileceği, çılgın silahlanma yarışının durabileceği, uluslararası planda normal bir işbirliğinin gelişebileceği umut ve inancını uyandırmıştır. Bu, elle tutulur gerçek bir şeydir ve politik olarak önemlidir.

Politik havanın değişmesi S.Birliği'nin yeni öneriler ve yeni girişimler arayışında daha kararlı ve atak davranmasına da yardımcı olmuştur. Bana bazen soruluyor: Bugünkü ABD yönetimi ve onun bazı müttefiklerinin hükümetlerinin yeni Sovyet önerilerini kabul edeceklerine S.Birliği inanabilir mi? diye. Meselâ nükleer denemelerin hepten yasaklanması, Avrupa'da ve bütün dünyada nükleer silahların aşamalı olarak yokedilmesi, uzayda silahlanma yarışının engellenmesi gibi öneriler.

Bu haklı bir sorudur. Ne var ki özellikle bizim bu nükleer çağımızda "muhatabına itimadın var mı yok mu?" ilkesinden yola çıkılarak bir politika oluşturulamaz. Politika gerçek temeller üzerinde, uluslararası alanda güç dengesi, çağın ihtiyaçları, kendi ülkeniz halkının ve diğer halkların çıkarları, evrensel barışın çıkarı gözönünde tutularak inşa edilmelidir. Bu bakımdan S.Birliği, sosyalist bir Devlet olarak, nükleer savaşa karşı dünyaya aynı zamanda hem radikal hem de gerçekçi olan ve bütün halkların çıkarını gözeten bir alternatif, insanlığın önündeki bütün sorunları çözmeye yönelik bir program sunmakla yükümlüdür. Bu öneriler bir çeşit "külâhı önüne koyma" çağrısı gibidir. Görüşmelerdeki muhataplarımızı gerçek yüzlerini göstermeye, politikalarıyla izledikleri hedefleri açığa vurmaya zorluyor. Biz nükleer denemeler moratoryumunu ilan ettiğimizde bizim için şöyle denildi: Bakın şu kurnazlara, bu yıl daha çok deneme yaptılar (ki doğru değildir, bugün bile değil) şimdi de ABD'nin kendi denemelerini durdurmasını istiyorlar... Oysa işte altı aydır hiç deneme yapmıyoruz. ABD artık bu bahaneyi kullanamaz. Daha sonra denetlemelerden, doğrulamalardan filân söz edildi. Her türlü denetime hazır olduğumuzu bildirdik. Bu bahane de boşa çıktı. Şimdi ne kaldı? Sadece ABD'nin silahlanma yarışını boyuna sürdürmedeki kararlılığı mı?

Lenin tarafından imzalanan "Barış Kararnamesi" (yeni doğan Sovyet iktidarının ilk kararnamesiydi) tarihin ilk sosyalist Devletinin "bütün halkın önünde açık" politika izleme ve açık davranma, önerilerini "hem hükümetlere hem de halklara" yöneltme, "halkların savaş ve barış sorunlarına müdahale etmesine yardımcı olma" kesin niyetinin ifadesiydi. Bu kararnamenin taslağını Sovyetler kongresine sunarken Lenin, "Biz, durmadan barış ve adalet sözleri edip gerçekte fütuhat ve soygun savaşları yürüten hükümetlerin yalanlarına karşı savaş veriyoruz" diyordu. Ama Sovyetler ülkesinin kapitalist devletlerle ilişkileri konusunda da şunları söylüyordu: "Hükümetlere bizim kesin tavrımız ardına sığınma ve halklardan onları hangi nedenlerle mezbahaya sürdüklerini gizleme imkânını tanıyamayız, tanımamalıyız... Bir ultimatom muarızlarımızın durumunu kolaylaştıracaktır. Ama biz tüm koşulları halka göstereceğiz. Hükümetleri bizim koşullarımızla yüzyüze bırakacağız. Onlar kendi halklarına cevap versinler."

İlkeli komünist tutum budur. Lenin'in bu sözlerini, bu Leninist ilkeleri öyle rastgele hatırlatmıyorum. O günkü durumla bugünkü arasında büyük benzerlikler var. 1917'de, Birinci Dünya Savaşı'nın ta göbeğinde, baş sorun şuydu: Emperyalist hükümetlerin halklara dayattıkları kan dökümü en çabuk yoldan nasıl durdurulabilir? Lenin, Parti, en etkin yolun sadece hükümetlere değil, halklara da hitap etmek olduğuna karar verdiler. Bugün dünya halkları daha da feci bir katliamla sonuçlanma tehlikesi taşıyan bir silahlanma yarışına, bir nükleer rekabete sürüklenmişlerdir. Bu durumda biz bu sorunların Batılı hükümetlerle birlikte çözümü için ısrarla ve dikkatle uğraşırken, aynı zamanda sürekli olarak halklara da hitap ediyor, politikalarımızı onlara iletiyoruz.

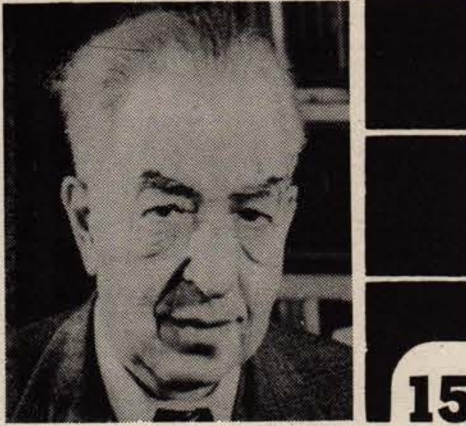
■ *Afganistan'da savaşın son bulması —dolayısıyla Sovyet askeri birliklerinin geri çekilmesi— yakın bir gelecekte ne ölçüde sözkonusu olabilir?*

Biz bunu çok istiyoruz ve elimizdeki imkânlar dahilinde gerçekleştirmeye uğraşıyoruz. Biliyoruz ki Afgan hükümeti de aynı tutumdadır. Ülkenin iç evriminin karmaşık sorunlarının bir çözüme vardırılması için çok şey yapmaya hazırdır. Başkent ve taşranın çeşitli politik güçlerini, bu meyanda aşiretlerden, mollalardan, aydın kesimden ve iş âleminden temsilcileri ülkenin yeniden toparlanması işine katılmaya çağırıyorlar.

Bununla birlikte bu konuda herşey Afgan hükümetinin davranışına kalmış değil. Doğrudan doğruya dışardan ülkenin içişlerine karışma sonucu ortaya çıkan bu çatışmada, çatışmanın sürmesinden ve yayılmasından çıkar bekleyen yabancı güçler var: Pakistan ve ABD. Batı Avrupa da olayların gidişini etkileyebilir. Bence Afganistan ve çevresindeki durum açık seçik değerlendirilecek olursa, bu soruna herkesin ve evrensel barışın çıkarları doğrultusunda çözüm getirmeyi kolaylaştırmanın yolları bulunabilir.

ondördüncü soru

Torunumun Çocuğuna Mektuplar

Dünyayı çok dolaştın. Nasıl gezilerdi bunlar? Bu yolculuklarında ne yaptın, ilginç anıların var mı?

15 *J. Kuczynski*

Gerçekten yaşamım boyunca çok gezdim. Dört kıtaya gittim. Beşincisine, Avusturalya'ya gidemediysem, sırf delegasyonumuzun davet edildiği Uluslararası İstatistikçiler Derneği Kongresi'nin programına Batı Alman heyetiyle bizi "Almanya" diye yazdıklarından ve ancak parantez içinde FAC ve DAC diye not düştüklerindendir. Parti ve Hükümet ise, devlet olarak tanınma mücadelemiz açısından, sadece FAC ve DAC yazılması gerektiği görüşündeydi. Dolayısıyla delegasyonumuz Kongreye gidemedi. Bu şekilde önceden tasarlanmış olan, kongrenin ardından bir ay kadar ders vermem ve orada kalmam da suya düşmüş oldu.

Eğer safra kesesi taşı için tedavi kürü gördüğüm ve "Taş Baltadan Otomatik Fabrikaya" adlı çocuk kitabını yazdığım Karlovy Vary ile 1949'da Sovyet dostların daveti üzerine büyükninenle gittiğimiz dinlenme yurdunu ve yine büyükninenle davet edildiğimiz Balaton'daki Macar Bilimler Akademisi'nin dinlenme evini saymazsak, 1945'den bu yana yurtdışına sadece dinlenme ya da eğlence için hiç gitmedim. Beni yurtdışına sürükleyen daima araştırmalar, konferanslar ya da seminerlerdi.

1949 yılında Sovyetler Birliği'ne yaptığımız dinlenme gezisinde çok sevgi ve saygı duyduğumuz Anna Seghers ile beraberdik. Bu yolculuktan sana güzel bir öykü anlatayım. Kaldığımız yurt, tabii bir bakımevi değildi. Ama bodrumunda her türlü ışınlama aygıtı mevcuttu. Vardığımızın ertesi günü aşağı indiğimde, burnu bir sürü aletle çevrili yaşlı bir yoldaşa rastladım. Eskiden Çeka'da çalışmış, şimdi Parti Üniversitesinde SBKP tarihi öğretmeni olan Sçukin adında bir yoldaştı. Burnundan önemli bir şikayeti olup olmadığını sordum. "Yok, Kuczynski yoldaş" diye yanıtladı, "Ama biliyor musunuz, o zamanlar, 1917 Ekiminde Kışlık Saraya saldırırken o kadar soğuktu ki, koşmaktan ve saldırmaktan iyice terlemiştik, ben de fena halde üşütmüşüm. O gün bugündür işlerden bir türlü fırsat bulup da şu soğukalgınlığını üzerimden atamadım. Şimdi Merkez Komitesi, otuz yıl sonra artık buna karşı nihayet birşeyler yapmamı istedi. O nedenle buradayım." Mükemmel bir yoldaştı. Belki bir yandan son derece tutucu ve dogmatikti. Meselâ, empresyonizmin hepten yoz bir sanat anlayışı olduğunu söylüyor ve müze duvarlarındaki en berbat tabloları beğeniyordu. Diğer yandan ve de tamamen aynı nedenle o sıralar Sovyetler Birliği'nde güçlenen, Hegel'in gerici olduğu görüşünü bir türlü kabullenemiyor ve bu görüşün değişeceğini söyleyerek beni teselli ediyordu. Köpekleri seviyordu. Kemik artıklarını hep yurdun köpeğine verirdi. Bir gün beraber dolaşırken köylünün birine rastladık. Bir köpeği dövüyordu. Ancak Sçukin'in köylüye bağıra çağıra ettiği bedduaları anlayamadım, özellikle de epey uzun olan sonuncusunu. Sordum, biraz da utanarak açıkladı, "İnşallah Gürcistan'daki Devlet Şarap Mahzenine müdür olursun!" Bu sefer de birşey anlamayınca devam etti: "Son yıllarda müdürler hep şaraba su katmaktan içeri girdi". Sonradan onu ve kendisinden oldukça genç olan ve savcılık yapan karısını Moskova'da da ziyaret ettik ve beraberce şahane bir akşam geçirdik.

Kimi konferans gezilerinde devlet başkanları ile de tanıştırılırdık. Üzerinde durmaya değmez. Yalnız böyle bir tanışmadan "Weltbühne"de sözetmiştim:

"Profesör Markov, Weltbühne'de, benim Etiyopya İmparatorunu ziyaret etmeye hiç hevesim olmadığını yazdı. Yanılgıya düşmüş. Tam tersi! Tarihçi Markov, burada kongreleri ve ev sahiplerini karıştırmış. Benim ziyareti reddettiğim İsveç Kralı idi. Monarşik bir idarenin başı diye değil. Zavallı İsveç Kralı 1960'da Stokholm'da toplanan Tarihçiler Kongresi'ne katılanların tümünü el sıkışmak için saraya davet etmek zorunda kalmıştı. Ben de kendi kendime 'yiyecek birşey de olmayacaktır şimdi orada' dedim, doğrusu yapacak başka şeyleri olan bu zavallı yaşlı adamın en azından bir el eksik sıkmasını sağlamak olsa olsa insancıllıktır, diye düşündüm.

Etiyopya İmparatoru ise bambaşka. Bir dostun dediği gibi, dünya tarihi de onu iyi kötü ilerici davranacak bir konuma zorladı. Bizi yakınlaştıran kısmen kişisel, kısmen de dünya görüşü ile ilgili (dolaylı olarak) bağlar oldu. İmparator ile benim ortak bir tanıdığımız vardı. Onun iyi bir dostu olan ve Lenin'in ünlü bir mektup yazdığı bir kadındı bu. Dahası, bu olağanüstü kadının oğlu tüm dünya tarihinde hiçbir ekonomi tarihçisine nasibolmayan parlak bir kariyer yaptı: Etiyopya sarayının ekonomi tarihçisi oldu.

Sözünü ettiğim kadın, Sylvia Pankhurst. 1882 doğumlu. Annesi Emmeline ve kızkardeşi Christabel ile birlikte I. Dünya savaşı'ndan önce sokakta, İngiliz Parlamentosunun önünde kadınlara seçim hakkı için gösteri yapan İngiltere'nin radikal kadın hakları savunucularındandır. Savaş sırasında, şiddetli bir savaş aleyhtarıydı. Ekim Devrimi'nden sonra solun bir temsilcisi olarak, İngiliz halkına Sovyet Rusya'da olanların önemini kavratmak için elinden geleni yaptı. Elimde onun Alexander Sirnis'e (uzun süre Rus Sosyal Demokrat Partisi üyesi, sonradan İşçi Partisi'nin, Bolşeviklerin İngiltere temsilcisi Litvinov ile irtibat adamı) yazdığı ve "Dreadnought" ile "Socialist"e devrim hakkında yazı yazmasını rica ettiği bir dizi mektup var.

1920'de Britanya delegesi olarak Komünist Enternasyonal'in 2. Kongresi'ne, Sovyetler Birliği'ne gitti. Ondan bir yıl önce de 28 Ağustos 1919 tarihinde Lenin ona kapitalist ülkelerde seçimlere katılma sorunu üzerine ünlü mektubunu yazmıştı.

3 Ekim 1935 tarihinde faşist İtalya Etiyopya'ya saldırdığında Sylvia Pankhurst bütün örgütleyici ve propagandacı yeteneğini Etiyopya davası uğruna seferber etti. Tamamen bu kavgaya adanan "New Times and Ethiopia News" (Yeni Çağ ve Etiyopya Haberleri) gazetesini çıkardı. Etiyopya'nın geçici yenilgisi üzerine İmparator konuşma yapmak ve sürgüne gittiğinde Sylvia Pankhurst onun en yakın danışman ve dostlarından biri oldu.

1939'da "New Times Bookshop" (Yeni Çağ Kitapçısı) adlı Londra'daki kitabevinden konuşma yapmak ve kitaplarımı imzalamak üzere bir davetiye aldım. Her fırsatta ve her yerde anti-faşist propaganda yapmak bizim için son derece doğal olduğundan daveti kabul ettim. İmza atma bakımından biraz da isteksizce. Bu isteksizliğim, kitabevinin vitrininde gerçekten çirkin ve pek de bakımlı görünmeyen Kuczynski adlı aydının tam boy resmiyle karşılaşınca daha da arttı. Ama dükkanın sahibi beni sıcak bir şekilde karşılayınca, ne büyük bir şaşkınlık ve sevinç duymuştum. Sylvia Pankhurst'tu bu. Sonraları sık sık ondan kitabevinde yapılan toplantılar için çağrılar aldım. Dolayısıyla Haile Selasiye'nin 1966 Ocak'ında Pugwash Konferansına katılanlar için İmparatorluk sarayında verdiği çay davetine ne kadar memnuniyetle gittiğimi gözönüne getirmek zor olmasa gerek.

Bilindiği gibi, Etiyopya İmparator sülalesinin kökü, iki bin karısı olduğu söylenen Salomon'a dayanır. (Derste bu gerçeği öğrenen genç bir ilahiyat öğrencisi, ahlâki sıkıntılardan muzdarip, profesörüne gitmiş ders bitince ve dehşet içerisinde "Ama hocam, bu neredeyse bigami*!" demiş.)

Her ne kadar Salomon'dan sonra gelenler bu konuda daha mütevazi davrandıysalar da, İmparatorluk ailesi muazzam genişti. Bu nedenle Pugwash Konferansına katılan bir Amerikalı önce konuşmakta olduğum Etiyopya Ekonomi Bakanını sorup, ben de ona bu arada Bakanın İmparator ailesinin bir ferdi olduğunu anlatınca, Amerikalının akraba kayırmacılıktan dem vurarak atıp tutmasına rahatlıkla şöyle cevap verebildim: "Bunun akraba kayırmasıyla alakası yok. Gayet demokratik bir bakan seçimi. Zira bu ülkede İmparator ailesi bir yığın örgütüdür."

Kabulün ertesi günü Addis Abeba Üniversitesinde bir konuşma yaptım. Öğrenciler gözlemimi doğruluyordu. Onların da neredeyse yüzde onu İmparator ailesindendi, aralarında bir sürü de dikkat çekecek kadar güzel ve akıllı kız vardı.

İşte İsveç Kralı ve Etiyopya İmparatoru ile olan ilişkilerimin Profesör Markov tarafından karıştırılmasına, neden bu kadar etraflı bir şekilde karşı çıktığım anlaşılacaktır.

Not: Eski Alman veliahtının benden bir sigara dilenmesi ve onu reddetmem ayrı bir konu. Çünkü o hiçbir zaman kral ya da imparator olmamıştı. Eh, protokol konusunda yetişmiş bir insan da tabii ki tutup bir veliahtı, bir kral ya da imparatorla aynı kaba koyamaz."

Sonradan bana anlattıklarına göre, "Weltbühne"de Kral üzerine yazdıklarım İsveç'teki kimi resmi makamları kızdırmış. Büyükannen burayı okuduğunda, "Bir bilimadamı olarak belki sadece bilimle değil, diplomaside de disiplin gerekli. Yiyecek birşey bulunmasa da. Guruldayan bir mideyle aşırı ve yapay bir heyecan dolu bir el sıkışma, aşırı bir tavırla neticede kralın homurdanmasına neden olmaktan iyidir" demişti.

Etiyopya İmparatoru, bundan birkaç yıl sonra ülkenin ilerici güçleri tarafından tahtından uzaklaştırıldı. İmparator ailesi de, eğer servetleriyle ülkeyi terketmediler veya karşıdevrimci mücadelede ölmedilerse, umarım tarlalarda yararlı bir hizmette bulunuyorlar.

1957'de büyükninenle beraber Çin'e gittik. 1930'da Sovyetler Birliği'ni ilk ziyaretimdeki gibi, orada geçen günlerimde de çok çok büyük izlenimler edindim. Zira herşeyden önce bu gezi, yaşamımda saf kültürün kuvvetle tadına vardığım herhalde son geziydi. En azından büyükninenle Pekin'de geçirdiğimiz ilk dört hafta böyleydi. Enstitüdeki arkadaşlarıma bol bol yazmıştım. Onlar da yazdıklarımı saklamışlar:

"8 Ekim 1957

..... Öğleden sonra 'İmparator Bahçesi'nde bir yürüyüş. Hepsi özgünlük taşıyan yüzlerce çayevi, tapınak, kapı. Masallardaki biçimler, renkler. En doymuş çivit mavisinden Paris Cite'sinin en koyu gotik mavisine dek mavi, Vermeer'in ürkünç yeşilinden Watteau'nun inanılmaz hafiflikteki yeşiline dek yeşil ve bir dolu kırmızı sarı. Ejderhalar, balıklar, aslanlar ve diğer hayvanlar, kimi öylece göbeğiyle oturtulmuş, diğerleri güçlü ve vücuduna hakim duran Buda'lar. Hava yumuşak, yaz havası. Her tarafta dışarı salınmış çocuklar. Yukarıda, beyaz pagodanın** yanında, bir sıranın üzerindeki büyüleyici güzellikte Çinli bir kadın, koynunda bebeği, bahçeye dahil olan uzaklardaki göle bakıyor. Bugün dönsem, gene de yolculuğa değmiş olacak.

Şimdi rahiplerin Çin hakkında yazdıkları, burada keşfettikleri ve tüm dualarına rağmen zavallı rahipleri derinden etkileyen 'barbar' güzelliklere olan iğrenç öfkeleri daha iyi anlaşılıyor. Tanrı nasıl bu gaddarlığı yapar da, Çinli kafirlere böylesi sanatsal bir beceri bahşeder!...

10 Ekim

Gene bir yaz sıcağı var. Bugün Susuna Tapınağına gidiyoruz. Sadece ismi bile hoşuma gidiyor... Annem olsa 'Ne mutluluk!' derdi. Marguerite'nin bana hatırlattığı kadarıyla, buranın adı Gökyüzü Tapınağı ve tarif edilemeyecek kadar güzel. Ama yan tapınağın Trianon ya da Sanssouci gibi samimi bir çekiciliği ve alımı var. Öyle ki, güzelliği yabancılığını yitiriyor ve insan kolayca kendini kaptırıyor. Bu tapınağı ikinci defa görebilen ve çok daha olgun bir haz duyabilen insanlara ne mutlu!

Öğleden sonra Akademinin Ekonomi Enstitüsündeydik. Çin'deki Enstitü ile bizim DAC'ndekinin çalışmalarını ve çalışma yöntemlerini karşılaştırdık.

Akşam, yazlık bir tiyatro (üzeri kapalı, dışa açık) şahane şarkı söylendi, müzik yapıldı, dansedildi. Tatlı ve de bazı güzel kadınlar. İnsan müziğe giderek alışıyor.

11 Ekim

Sabah erkenden Tutti ve Jonnie Heartfield'le birkaç dakika. Otelimizde yarın akşam buluşmak üzere sözleştik. Onları burada görmek ne güzel! İkisi de herzamankinden fazla oldukları gibi.

Sonra İmparatorluk Sarayı ve çevresi. Yan yana üç sıra saray, bahçeler vs. Ana sırada sekiz ilâ on İmparator Sarayı var. Her birinin etrafında büyük bir avlu. Mimari bakımdan beyaz pagodanın bahçesindeki yapılara nazaran daha az alımlı, ama güçlü bir izlenim bırakıyor.... Ming zamanından, Mançular tarafından genişletilmiş ve kısmen de düzleştirilmiş. Gerçi farklı üsluplar hakkında çok az bilgim var. Bir karara varmaya başlamak için bile çok az...

12 Ekim

Gariptir, burada insanlar nasıl birbirine ısınıyor. Bunlardan biri, bizi havaalanında karşılayan Akademinin Ekonomi Enstitüsü müdür yardımcısı. O gün tek kelime ingilizce anlamıyordu. Enstitü toplantısında artık anlıyordu. Bugün arada tercüman olmadan birbirimizle ingilizce konuşuyoruz...

Fransa'da ve Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi, burada da sık sık parklarda vs. çocuğunu emziren kadınlar görüyoruz. Bugün İmparatorluk Şehri'nin batı bölümündeki tesisleri gezerken, girişte bir kadın oturuyordu. Üç yaşından daha büyük bir çocuk da, gayet rahat durmuş meme emiyordu. Burada çocukların dört yaşına kadar emzirildiğini söylediler.

İmparatorluğun saray muhitinin batı tarafı merkezdeki saraylardan ve doğu tarafından daha da güzel. Yine saray, saray üstüne. Özellikle imparatoriçe ve cariyeler için yaptırılmış. Şahane süsler, altın, inciler, elmaslar, muhteşem yede tasları. Odalarda, özellikle imparatorun saray güzelleri arasından kendi cariyelerini seçtiği sarayda akıl almaz tahta oymalar. Çar sarayının azameti dahi 'Göğün Çocuğu' sarayının azameti yanında ne kadar küçük!

13 Ekim

Dün Jonnie ve Tutti Heartfield ile geçirdiğimiz akşam özel bir haz verdi. Jonnie ile ben, Pekin'in bizi güzelliğiyle sarhoş ettiği ve Çin'in ikimiz için de yirmi beş yıl kadar önce Sovyetler Birliği'ne ilk yaptığım geziden sonraki en büyük kişisel olay olduğu konusunda görüş birliğine vardık...

Ülkenin sosyalizmden önce ne denli geri çalışma yöntemleri olduğunu dostumuz Çen'in şu sözleri vurguladı: 'Gelecek yıl traktör yapmaya başlayacağız. Fakat onsuz da son yıllardaki ilerleme büyük oldu. Giderek artan ölçüde demir saban kullanıyoruz. Amerika'da 18. yüzyıldaki üretim araçlarını bilirsiniz!' İşte, burada sosyalizm böyle kuruluyor! Akıl almaz tarihi koşullarda ne muazzam bir çaba!...

Hergün Çince haberleri dinliyorum. Marguerite'ye, ses tonuna bakılırsa önemli birşey olmadığını söylüyorum. Böylece on üç yaşında düzenli gazete okumaya başladığımdan beri ilk defa günlük politikaya olan susuzluğum dindi...

15 Ekim

Dün öğleden sonra Marguerite, Akademi'nin Ekonomi Bilimleri Enstitüsünde bir ders verdi. Arkasından tartışma yapıldı. Toplam üç saat. Son derece düzenli yürüttü. Sonra elçilikteki bir kokteyle gittik. Elçi, 7 Kasım'da elçilikte bir anma konuşması yapmamı rica etti. Fakat o sıra Şanghay'da olacağım.

Marguerite'nin konuşması beni acıktırmış olacak ki, yirmi küçük sandviç ve beş pasta yedim. Puro yokluğundan, tıpkı Endonezyalıların birinci elçilik sekreteri ve Nepallilerin elçilik müşaviri gibi, birkaç puroyu 'eve' götürmek için yürüttüm. Sonradan akşam Rewi Alley'in odasında müthiş ilginç bir gece geçirdik. Rewi, bir ara Şanghay'daki fabrikaların genel denetmenliğini yapmış. Bu dönemden çocukların çalıştırılması hakkında ürkütücü öyküler var. 1938 sonrası ise bizim yönettiğimiz bölgelerdeki kooperatifleri örgütlemiş. Eski Yeni Zelandalı, şimdi Çinli biri olarak Mogolistan, Çin Operası, Şanghay'daki fabrika cehennemi ve Pekin üzerine şiirler yazıyor. Dağılacakken Joshi de geldi. Hindistan Komünist Partisi eski Genel Sekreteri, 'yazışma üzerinden' eski bir tanıdığım. Marguerite, Marx'ın Hindistan üzerine notlarını tartıştı onunla. Biri çeyrek geçe yatmaya gittik...

Bu sabah Bilimler Akademisi Başkan Yardımcısı Tou Meng Ho ile beraberdik. Yetmiş yaşlarında, saygıdeğer, akıllı bir ihtiyar. Şanghay'daki çalışmam ve duruma göre bu çalışmanın bizim ve Çinlilerin Akademisi tarafından yayını hakkında konuştuk. Dönüş yolunda Marguerite, yakında Çin'e bir daha gelmeyi düşündüğünü söyledi. Şanghay çalışmamın iyice genişletilmiş ikinci baskısı için belki üç yıl içinde, dedim....

Öğleden sonra Enstitüye değil, Akademinin Merkez binasına gittik. Orada çevresinde otuzbeş kadar Çinlinin sıraya dizildiği büyük bir masa bulunan bir salona geçtik. Bize tanıştırılanların ilki Plan Komisyonu Başkan Yardımcısı, ikincisi Maliye Bakanı yardımcısı idi ve bu minvalde gidiyordu. Neredeyse hepsi Bakan düzeyinin hemen altına dek uzanan önde gelen ekonomistler ve Akademinin kayda değer bilim adamları idi. Hep beraber masaya oturduğumuzda, Marguerite bana 'Sade yüreğim ağzıma gelmedi, sanıyorum oradan da zıpladı gitti' dedi. Bize ekonominin çeşitli alanlarından dokuz soru verdiler. İlk dördünü seksen dakikada yanıtladım. Sonraki üç soruyu Marguerite yanıtladı, bir saatte. Nihayet son iki soruyu yarım saat ile ben üstlendim. Böylece yaklaşık üç saat kadar sürdü bu iş. Ayrılmamız da törenle oldu. Yardımcı bakanlar vs. masanın iki yanında sıra oldular. Hepsiyle el sıkıştık. Toplantının adı seminerdi ama Çinlilerin tek tük sorduğu ara sorular dışında konuşan bizdik. Dostça karşılandık ve hava zamanla yumuşadı. Umarım bir hata yapmadık.

Hergün yaz gibi sıcak. Gölgede 24 ilâ 28 derece arası. Paltosuz dolaşıyoruz. Gördüğümüz bu kadar güzelliğe ve bilgeliğe, bir de havanın mülayimliği ekleniyor.

Marguerite bu sabah Çin Marksizm-Leninizm Enstitüsü'nde. Ben de 'evde' keyifle Şanghay üzerine çalışıyorum.... Yarın üniversitede emperyalizm hakkında ilk dersimi vereceğim...

(Sürecek)

---

* *Bigami: Aynı anda iki evlilik.*

** *Pagoda: Kule biçiminde Çin ya da Japon tapınağı.*

Paris Komünü

"Komün" Paris'in, "Cumhuriyet" Fransasının sonucudur. Nasıl! Londra oligarşisi içinde var da, Paris demokrasisi içinde olmayacak ha! Monarşi Londra'ya dokunmuyor da Cumhuriyet Paris'i mi kirletecek! Paris'in kendini Komün olarak ilan etme hakkı tartışılamaz." —Victor Hugo—

Acıların kenti oy, oy ölmüş gibi duran kent!
Başın ve göğüslerin Geleceğe uzanıyor işte,
Solukluğunda milyarlarca kapı açan Geleceğe,
Ve karanlık Geçmiş ancak kutsayabilir seni!
—Arthur Rimbaud—

Emekçilerin Parisi, Komün'üyle birlikte yeni bir toplumun müjdecisi olarak anılacaktır. Şehitleri emekçi sınıfının yüce yüreğinde gömülüdür. İmhacılarını ise tarih, rahiplerinin dualarının bile onları kurtarmaya yetmeyeceği o ebedi teşhir direğine çivilemiştir bile. —K.Marx—

Komün, bütün hatalarına rağmen 19. yüzyıldaki büyük proletarya hareketinin muhteşem bir örneğidir. Komün'ün davası sosyal devrim, emekçilerin tam siyasi ve iktisadi kurtuluşlarının davasıdır. Bu dava bütün dünya proletaryasına aittir. Ve bu bakımdan da ölümsüzdür. —Lenin—

"Yaşasın Komün". Walter Crane'in afişi (1896)

4 *EYLÜL 1870:* Prusya yenilgisi İmparatorluğa karşı tepkileri yükseltti. Meclis, hanedanın lağvedilip Cumhuriyet kurulması teklifini kabul etmeyince Paris halkı Meclis binasını işgal ederek III. Napolyon hanedanına son verip cumhuriyeti ilan etti. Devrim burjuvaziye hükümet yolunu açtı. Prusya işgal ordusuna karşı "vatanı savunacak" bir Milli Savunma Hükümeti kuruldu.

Milli Savunma Hükümeti, Paris'i savunmak üzere Milli Muhafız Birliği'ni silahlandırdı. MM Birliği Parisli işçi ve emekçilerden oluşuyor, Parisli emekçiler böylece silahlanmış oluyordu.

5 EKİM 1870 – 18 MART 1871: Milli Savunma Hükümeti hiçbir varlık gösteremez; Prusya ordusu bütün Kuzey Fransa'yı işgal ederek 5 Ekim 1870'de Paris'i kuşatır. Bordeaux'dan Versailles'e taşınan hükümet Prusya ile, 1 Mart 1871'de Paris'e girilmesini de içeren teslimiyet anlaşmasını imzalar. Versailles Hükümeti ile Paris, karşı karşıya gelir. Paris kendini ve Ulusal Savunma Hükümetinin ulusal ihanetine rağmen ulusu savunacaktır.

Bu nasıl olmuş, Paris böyle bir siyasi iradeyi hükümete karşı nasıl ortaya koymuştur? Paris nedir?

Komün düğümü buradadır. Paris önce 1.825.000 nüfusun (1866) 606 bini işçi, 144 bini sair ücretli, 70 bini esnaf ve zanaatkârdan oluşan "Emekçi Paris"tir. 1789, 1830, 1848 ve 1870'deki dört devrimde Fransa'ya kılavuzluk eden Paris'tir. Paris emekçilerinin bu dört devrime dayanan geleneksel tecrübesi ve Komün gibi bir örgütsel geleneği bulunur. Komün, şehrin belediyeler meclislerinin merkezi bileşimidir. Kuşatmayla birlikte Milli Muhafız Birliği Merkez Komitesi Paris'te fiilen yönetimi alır; savunma görevlerini üstlenir. Aynı anda MM Birliğinin 254 taburunda ve Paris'in bütün ilçelerinde, yasal kimliği bulunmayan, kendiliğinden komiteler kurulur.

Merkez Komitesi 18 Mart günü Paris'te "bir hükümet olma iddiasında olmadığını" ilan ederek, ama ancak bir siyasal iktidar tarafından alınabilecek kararlarını duyurdu. 26 Mart'ta (1871) Komün seçimlerinin yapılacağı ilan edildi; seçimler sonucu 28 Mart'ta yönetimi devralan Komün'de onüçü proleter, kalanı hizmetli, öğretmen, yazar vb. gibi küçük burjuva unsurlardan oluşan 25 kişi, 229 bin seçmen tarafından seçilmişti.

28 MART 1871 – 28 MAYIS 1871: Komün, seçimle gelmişti. Kuşatma altındaki bir şehirde işçi sınıfının yönetimiydi. İlk işi "yeni bir demokrasi" kurmak oldu. Yargı ve eğitim dahil, bütün idari mekanizma çalışanlarının seçimle gelmesini kararlaştırdı. İdari görev ücretlerini işçi ücretlerinin düzeyinde dondurdu. Bir kişinin birden fazla kamu görevi üstlenmesini yasakladı. Bütün hukuki işlemlerin parasız yapılması kuralını koydu. Kişisel insan haklarını dokunulmaz ilan etti. İdam cezasını kaldırıp giyotinleri yaktı. (Bu karar çok kısa sürdü) Yargılamada jüri usulünü getirdi, savunma hakkını kutsal ilan etti. Din-devlet işlerini ayırdı, kiliselerin bütçesini lağvetti. Okullardan dini öğretimi kaldırdı. Sanatsal çalışmaya devlet müdahalesini yasakladı. Paris'te kesin fiyat denetimi koydu, ekmeği ve eti ucuzlattı. İlk ve son Komün bütçesi şöyle oluştu: 42 milyon frank gelir. Bunun 33 milyon frankını savaş komisyonu harcadı. Komün meclisi 200 bin frank, belediyeler 984 bin frank harcadılar. Geriye kalan, öteki komisyonların harcama payını oluşturdu.

Versailles hükümeti ile Komün arasındaki iç savaş 21 Mayıs'ta Bismark'ın savaş esirlerini geri vermesi ve Versailles ordusunun toparlanmasıyla dönüm noktasına geldi. Prusya ordusu, yapılan anlaşmaları bozarak, Paris'in kendi kontrolündeki sınırlarını (kapılarını) Versailles ordusuna tahsis etti. Paris'in "yüksek tabaka" semtleri kendini savunmak için hiçbir tedbir almamıştı. İktidarı boyunca Komün, kendi içinde de sarsıntılar geçirmiş, küçük burjuva unsurlar ayıklanmış, geride salt proletarya kalmıştı. 21-28 Mayıs haftasında Paris'i işte bu proletarya karış karış savundu. MM Birliğinin bir taburunun ihaneti sonucu şehre giren Versailles ordusu, öldürmeden bir tek işçi barikatını teslim alamadı. Proletarya, kendi eserini tarihin o güne kadar kaydetmediği bir kahramanlıkla savundu. 29 Mayıs, binlerce işçi sınıfı şehidinden sonra yenilgi günü oldu. Versailles askerleri kaçmayı başaramayan bütün Komün taraftarlarını öldürdüler. Bu 40 bin idi. 40 bin Komüncü esiri de daha sonra, tutukluyken ve esirken ortadan kaldırıldılar. İşçi sınıfı en seçkin önderleri dahil 100 bin savaşçısını kaybetti.

Komün böyle kazanıldı.

KOMÜN VE İŞÇİ SINIFI

MARX daha 1844 yılında işçi sınıfının tarihte oynayacağı rolü şöyle formüle ediyordu:

"Kökten zincire vurulmuş bir sınıfın, sivil toplumda olup da sivil toplumdan olmayan bir sınıfın; bütün zümrelerin çözülüp dağılması demek olan bir zümrenin; çektiği evrensel bir çileden ötürü evrensel bir karakter kazanan, belirli bir haksızlığa değil, hepten haksızlığa uğradığı için belirli bir hakkın davasını gütmeyen, yetkisini tarihten değil, sadece insanlığından alan;.. ve nihayet toplumun bütün diğer kesimlerinden kendini kurtarmadıkça ve böylelikle toplumun bütün diğer kesimlerini de kurtarmadıkça kendini kurtarması mümkün olmayan; bir kelimeyle insanın tastamam yitirilişi olduğu için kendini ancak insanın tastamam yeniden kazanılmasıyla bulabilecek bir kesimin..." ortaya çıkışındadır toplumun kurtuluşunun olumlu çıkar yolu. (*Felsefe ve Siyaset*, Öncü Yayınevi, s. 12)

Paris Komünü, 115 yıl sonra, Marx'ın sözünü ettiği sınıfın ilk siyasi iktidar gerçeği olarak ve bu sınıfın mücadele tarihinin, günümüze kadar gelen sonraki safhasına aktardığı deneyler ve dersler bakımından, aynı canlılıkla yaşamak bir yana, Marksizmin cümle karşıtlarını ve düşmanlarını eskite eskite yaşamaktadır.

Neden böyledir? Paris Komünü, tarihin belli bir döneminde, belirli bir ülkenin o günkü koşullarının ürünü olarak; yahut belirli bir sınıfın, belirli bir tarih zamanında kendi o zamanki şartlarının özel bir ürünü olarak özel değil midir?

Bu sorunun cevabı Komün'den sonra sürekli verildi. 1905 ve 1917 Ekim Sovyet devrimlerinde verildi. 1918 Spartakist Ayaklanma (Hamburg ve Berlin Sovyetleri) ve aynı yılki Macar Devrimi (Macar Sovyeti) bu cevaplardandı. Doğu Avrupa'daki Halk Demokratik Devrimleri, Vietnam ve Küba devrimleri de bu sorunun cevapları arasındadır. Bütün bu devrimlerin öncüsü, kendini "bütün diğer sınıflardan" kurtaran ve "böylelikle kendini ve bütün diğer sınıfları da kurtarmış bulunan" işçi sınıfıdır.

"Komün'de hemen hemen salt işçiler, ya da işçilerin ünlü temsilcileri yer alıyorlardı." (Engels, *Fransa'da İç Savaş'a Önsöz*) "....Komün esasen bir emekçi hükümeti, üretici sınıfın ürünleri gaspeden sınıfla mücadelesinin bir ürünü ve emeğin iktisadi kurtuluşu için nihayet keşfedilmiş siyasi bir şekildir." (Marx, *Fransa'da İç Savaş*) Yani Komün proletaryadır; proleter sınıfının, kaderini "ulus"tan, özellikle de burjuvaziden ayırması, böylece "ulusu" da emekçi bütün sınıfları da burjuvaziden kurtarması, 1789-1830-1848 burjuva devrimlerinden öğrendiklerini bu yönde kullanmasıdır. Paris Komünü, işçi sınıfının, siyasi iktidarı burjuvaziden almadıkça, aldığı bu iktidarın yerine kendi amaçlarına uygun kendi iktidarını geçirmedikçe, azınlığın çoğunluğa hükmetmesi demek olan burjuva demokrasisini lağvedip çoğunluğun azınlık üzerinde tahakkümü demek olan, ancak bu tahakkümü de benimsemeyip geçici ve zorunlu gören kendi demokrasisini kurmadıkça, proletarya diktatörlüğü demek olan bu iktidarı aracılığıyla bütün sosyal sınıflar gibi, kendi sınıfsal varoluşunun varlık koşullarını da ortadan kaldırmadıkça nihai kurtuluşa ulaşamayacağının muzaffer bilinci ve ilk pratik tarihsel yenilgisidir.

Komün'ün fikri soyutlaması Komünist Manifesto'nun bir adım daha ileri gitmesi, Marksizmin bilimsel gelişiminin sürmesidir. Bu nedenden ötürü, Komün'ün kendisine değil ama, deneylerine ve derslerine karşı tutum Marksizmin daha sonraki gelişiminde temel ayıraç noktalarından biri olarak ortaya çıkar. Komün'e öz ve fikir bakımından sahip çıkıp ortaya koyduğu iktidar ve devlet gerçeğini, yani sınıfın ihtilalci karakterini geliştirip Leninizme ulaştıran yol ile, Komün'e sadece "işçi sınıfının bir ürünü" olarak sahip çıkmakla yetinip öğrettiklerini gözardı eden oportünizmin yolu ayrılır.

Komün 115 yıl sonra, bugün bile o kadar çok şeyi birbirinden ayırmaktadır ki, her ülkede işçi sınıfı hareketi için bu ayrım ve ayrılma noktaları hayati değer taşımaktadır. Bunlardan bazılarını kısaca alalım:

● Komün "aceleciydi", şartların olgunlaşıp olgunlaşmadığına bakmadan, salt cesarete dayanan bir atılımdı. Halbuki işçi sınıfı kendisi için "şartların olgunlaşmasını" beklemeli, kendi iradesi dışında oluşan bu şartların gelişmesine müdahale etmemelidir. İşçi sınıfını "fazlaca ihtilalci" bulup "itidal" öğütleyen bu görüş, onu kendi "bağımsız" amaçlarından koparıp sınıf mücadelesinde "pasifleştirmeye" çalışan ve ondan, dayatılmış mevcut şartlara boyun eğmesini isteyen, varlığını bugün de değişik kılıflar altında sürdüren oportünizmin temelidir.

● Komün ve Sovyet Devrimleri!.. Tamam, bunlar işçi sınıfının ihtilalci geçmişinin parlak zaferleri, ama çağımızda durum değişti; çünkü kapitalizm değişti. Kapitalizm, ekmeğe olan ihtiyaçlarını karşılayıp işçilerin ihtilalci ruhunu teslim aldı. Günümüzde, öğrenciler, aydınlar, "beyaz yakalılar" vs. öne çıktılar, devrimci misyonu şimdi bunlar taşımaktadırlar!

İşçi sınıfı bilimini revizyondan geçiren ve onun devrimci karakterinin nesnel özünü kavramamış olan bu bakış açısı günümüzde "sol" küçük burjuva serüvenciliğine ve proletarya diktatörlüğü teorisini Marksizmden ayıklayıp onu öylece kabul etmek isteyen sağ işçi hareketlerine aynı anda kaynaklık etmektedir.

● Komün'ü mihenk taşı olarak vurduğumuzda açığa çıkan bir başka görüş de şudur: Komün "saf" bir işçi hareketidir. İşçi ne demek?... Bilgisizliğin, acemiliğin ve dünyevi çıkarların en kaba ifadesinden başka bir şey mi? Günümüzün modern ve kompleks toplumunu yönetme iddiası kim, işçi kim! Yönetme, bilgi ve tecrübenin işidir.

Kimi "değerleri" —özgürlük, eşitlik, barış vb. gibi ve ama sınıf içeriklerinden bağımsız, soyut olarak— emekçi sınıflarla birlikte paylaşmakta olan, liberal aydınlardan "Marksist" aydınlara kadar geniş bir entellektüel yelpazede çok sık rastlanan bu hödükçe kuruntuya, değil işçi sınıfının bilgi ve tecrübe üzerinde yükselen daha sonraki muzaffer devrimleri, Komün'ün kendisi en iyi cevap olmuştur. Evet, "Komün kendiliğinden gelme bir harekettir (spontane). Kimse Komün'ü örgütlü ve bilinçli bir şekilde hazırlamış değildir." (Lenin, Toplu Eserler, Cilt 17, s. 139-43) ama Komün "dahiyane sezgileri" ve işçi sınıfının hayran olunacak pratik çözümleme yeteneği ile, yönetme sorununu, tabir caizse "bir çırpıda" halletmiş ve burjuvaziden aldığı siyasi iktidarı Paris'te, kendi devleti aracılığıyla kullanmıştır. İşçi sınıfının bu, "devlet mekanizmasını pratik hallediş tarzı", Paris Komünü deneyinden başlayarak sosyalizme geçiş sorunlarına temelden çözüm getirmiştir.

● Paris Komünü'nde "şiddetin örgütlenişini" gören, zorun sınıf mücadelesindeki rolünü inkar eden ve şiddetin her türlüsünü gayri insani bulup "devrimci şiddeti" de karalayan, ama böylece sonuçta işçi sınıfının burjuva gerici şiddeti karşısında boynunu vurdurmasına teorik kılıf geçirenler de az değildir. Paris Komünü en çok da bu noktadan incelenmiş, Marksizme maledilmiştir. Versailles hükümeti işçi ve emekçileri kurşuna dizerken Komün yönetiminin bu yola başvurmaması, Paris "yüksek sosyetesinin" Komüncüleri (Ulusal Muhafız Birliği askerlerini) avlamaya çıktıkları "barışçı gösterilere" göz yumulması; kısaca Komün'ün, şiddeti örgütlemesi değil, buna yeterince başvurmaması, onun yenilgisinin sebeplerinden birisi sayılmıştır.

● Komün'ü ve bunun bir kere daha doğrulanması olan Sovyet Devrimi'ni "Jakobence" bir girişim ve Jakobenliği de gözükara ihtilalci grupların siyasi darbesi olarak görenler, böylece bu devrimleri, ihtilalci azınlığın, kendi amaçlarını, bu amaçlarını benimsememiş olan toplum çoğunluğuna zorla kabul ettirmesi olarak kavrayanlar, bu noktadan çıkarak proletarya diktatörlüğünü tümden reddeden, aynı akıl yürütme yöntemi ile sosyalizmi demokrasinin inkarı kabul edip burjuva demokrasisini, üstelik Marksizm adına kutsayanlar —en azından ehven-i şer sayanlar— günümüzde oldukça yaygın bir yelpaze oluştururlar. Halbuki Komün'ü, bir avuç soysuz Parisli —ki soylular olarak adlandırılırlar— dışında bütün Paris halkı, Fransa'nın bütün işçileri, köylüleri, orta katmanları ve hatta bütün liberal burjuva aydınları "insanın kurtuluşu" mertebesinde yüce bir sembol olarak selamlamışlardı. Paris'in kendisini Komün olarak ilan etmiş olmasında, aynı zamanda Fransız ulusunun kendini Komün olarak ilan etmiş olmasının gizli güçleri mevcuttu. Ama birleşik Avrupa gericiliği, Komün'ü Paris'e hapsetmeyi ve orada boğmayı başardı.

Paris Komünü'nün ifade ettiği değerlere ve onun Marksizm-Leninizm ve dünya işçi hareketi içindeki geleneğine karşı yukarıda özetlemeye çalıştığımız kimi tutumlarsa, hatta tümüne, üstelik çok daha kesif ve saldırgan bir karakterde Türkiye'de rastlanır. Değişik ideolojik kılıflar altında ve kimi zaman Marksizmi de "kılıf" olarak kuşanıp devrimci işçi hareketine karaçalan bazı tipik aydınlar gün olur bu konuda burjuvazinin en gerici kesimleriyle aynı ağzı kullanabilir, aynı sonuca hizmet edebilirler. İşçi sınıfına da akıl öğretme iddiasındadırlar. Burjuvazinin ihtilalciliği, Kemalist devrimin kimi feodal üst yapı öğelerine karşı giriştiği amansız şiddet, Kürt halkına karşı soykırım ölçüsüne varan canavarlık, işçi ve emekçi sınıflar üzerindeki baskı, bu kesim aydın için meşru, haklı ve gereklidir ama, işçi sınıfı hareketi "fazla ileri gitmektedir"; Kürt ulusal hareketleri "ayrılıkçıdır"; Türkiye sol hareketi "demokratik ve barışçı" mücadele yöntemleri yerine "şiddeti" tercih etmektedir; Komünist hareket ise bütün bunlarla birlikte ve bunların üstünde "Sovyet Casusu" ya da "gönüllü elçisi" durumundadır.

Bunlar "burjuva aydınları" değildirler; "bağımsız" aydındırlar ama özellikle "işçi sınıfından bağımsızdırlar"; geleceğin kendileri üzerinde mayalanmakta olduğu inancındadırlar. Bu "bir kuşak aydın" da değildir; geleneğine sıkıca sahip çıkarak "süreklilik" taşımaktadır. Kökeninde ise işçi sınıfının Komün'le, Sovyet Devrimi ile öne çıkardığı değerlerden, hatta Komün'e kaynaklık eden 1848 ve 1789 Fransız devrimlerinden, bunlarla mündemiç demokratik ve "insancıl" değerlerden uzak kalmış, ama aynı süreçte burjuva sınıfın ayıklayıp kendisine malettiği değerleri aynen benimsemiş bir "elit" bulunur. Bu kesim aydının etkinlik alanına karşı işçi hareketinin yürüttüğü mücadelede Komünal değerler bugün de önemini korumaktadırlar.

Komün'e, Sovyet Devrimi'ne ve bütün işçi sınıfı devrimlerine "hayranlık" duyup da bu devrimlerin eserlerine kuşkuyla bakan "romantikleri" anmanın da yeri burasıdır. Türkiye sol hareketi içinde bu tür "romantizm" oldukça geniş bir yelpaze oluşturur. Vietnam, Küba ve İlk Devrim, Sovyet Devrimi kendini "coşkuyla" ortaya koyarken herşey tamamdır da sıra "hayatın tanzim edilmesi" gibi "cansıkıcı" temel görevlere geldiğinde, devrimciliği coşkudan ibaret olanların "can sıkıntısı" hemen başgösterir. Bunlar için inançların gökyüzünden yere inmesi, sözün hayata bürünmesi herşeyin sonu demektir. Halbuki Paris Komünü bu tür devrimciliğin aradığını değil, istemediğini miras bırakmıştır. Komün yenilgisinden çıkarılan dersler "hayatın yeniden ve nasıl kurulacağına" dairdir.

Kendi "soyağacı" üzerinde durduğu için Komün'e sahip çıkan Batı'daki sosyal demokratların, köken olarak bunlardan farklı, işçi sınıfının tümüyle dışında şekillenmiş ama işçi sınıfı üzerinden etkisi eksik olmamış Türkiye'deki ideolojik yandaşlarının ise, Komün parantezi içinde anılmaya değer hiçbir siyasal değerleri bulunmamaktadır. Türkiye'deki sosyal demokrat hareket, değil işçi sınıfının iktidar mücadelesini meşru ve haklı saymak, bu sınıfın maddi yaşama koşullarını iyileştirme çabasının militan bütün biçimlerine karşıdır. İşçi sınıfının tarihi misyonu ve özel mülkiyet karşısındaki yeri hakkında sosyal demokrat aydınların en küçük bir fikri dahi bulunmamaktadır.

Zaten Paris Komünü'nün ilk doğruladığı şey, işçi sınıfının kendi tarihsel görevlerini, ona yakıştırılan, ondan beklenen, ona dayatılan ile değil, tam tersine, bunlara "rağmen" ve behemehal bunlardan bağımsız olarak kendi "doğal karakteri" aracılığıyla gerçekleştirebileceğidir. İşçi sınıfının dünyayı nasıl değiştireceğinin "biçimlerini" —ki Paris Komünü bunlardan ilkidir— toplumsal şartlar tayin ediyor, ama bunun "gerekliliği", işçi sınıfının dahi subjektivitesinden bağımsız olarak nesnel varoluşu tarafından belirleniyor. "Toplumsal şartlar" dediğimiz sayısız faktörler manzumesi, her hangi bir ülkede ve her hangi bir zamanda, hangi durumda olursa olsun, bundan bağımsızlığı kesin olan bir yasa gereği işçi sınıfı, toplumsal gelişmenin öncüsü, dünyayı ve toplumunu değiştirecek manivela, geleceğin sahibi olma özelliklerini dokunulmaz olarak taşımaktadır. Bu temel varsayımı işçi sınıfının kendisi koymamıştır, ondan bağımsız olarak ve ondan önce, bütün sınıflı toplum haksızlıklarını soyutlayıp kendi bünyesine almış bulunan, insanoğlunun yer yüzündeki bütün hikayesinin çekirdeğini teşkil eden EMEK olgusuna, insandan büsbütün bağımsız ve insana karşı bir ÖZ yüklemiş olan kapitalizm tarafından konmuştur. Paris Komünü'nü mağlup eden Fransız burjuvazisi, istisnasız bütün Paris işçilerini öldürürken, yani, kendinden kurtulmadıkça işçi sınıfından da kurtulması mümkün olmayacak olan sınıf bu karakterinin dehşetiyle sarsılırken yumuşak bir ses keyfiyeti özetlemişti:

"Sosyalizmin muhteşem ilerleyişi durdurulayamamayacaktır... Silahlı kuvvet ancak alçakları yıldırır; tehditleri ve tehlikeleri umursamıyoruz. Bakışlarımızı Fransa'ya, hâlen Komün'ün korkunç ve yüce faciasının tamamlanmak üzere olduğu engin politik ve sosyal deneyler alanına çevirelim. Burjuvazi bütün emekçileri de öldüremez ya.... Zaten bunu başarsa da o zaman intihar etmiş olur. Burjuva işçiler olduğu için vardır; işçiler olmazsa o yaşayamaz. Ama işçiler varolduğu için de yaşayamayacaktır: Bu açmazdan çıkamaz." (W.Liebknecht. —Baba Liebknecht— 1871)

Mesele —ve Komün— bundan ibarettir!

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

İTİRAFLAR / CANER'İN ANLATIMIYLA YÖNTEMLER

(2 Şubat 1986) **nokta**

"Filistin askısında bayılır, cereyanı verince ayılır"

Filistin askısı

En ağır işkence hangisi mi?.. Filistin askısı. Çoğunlukla kullanılır. Buna kolay kolay dayanılamaz. En fazla dayanacağı 20 dakika. 20 dakikadan fazla dayanamaz buna şahıs. Anadan doğma olarak asılır askıya. Erkek olsun, kadın olsun aynı şekilde yapılır.

Filistin askısında eller arkadan bağlanır. Kemerle. Kemerin arasında özel bir delik vardır. Buradan da bir boru geçirilir. Şahıs bir taburenin üzerine çıkartılır. Tavanda askı kancaları vardır. Şahıs bu askı kancalarına takılır ve ayağının altındaki tabure çekilir. Şahıs havada kaldığında kürek kemikleri ve kaburgaları akciğer üstünde müthiş bir baskı yapar. Şahıs çok büyük bir acı duyar bu esnada. Fazla dayanamaz. Şahıs bu durumda bayılır zaten. Ama elektriği verdiğimiz sırada da ayılır.

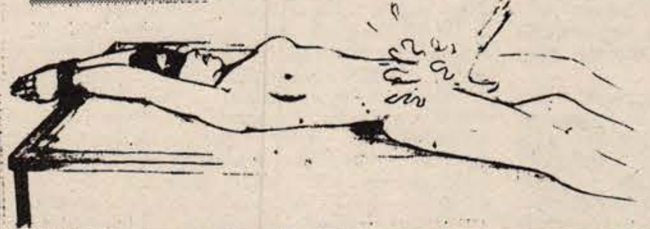
Şahsın ayak başparmaklarına bir kablo, cinsel organına bir kablo bağlanır. Bir kablo da boşta bırakılır. Bu boşta tutulan kablo bazen şahsın burnuna bazen kulak memesine, yani acı verecek yerlerine değdirilir. Şahıs sorulan sorulara doğru cevap verene kadar bu işlemlere devam edilir.

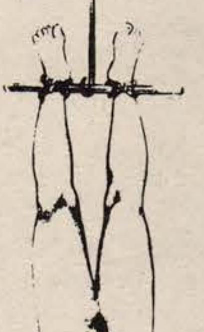
Filistin askısına alınan şahısta eklemlerde, kollarda çıkma görülür. Daha sonra da akciğer hastalıkları ortaya çıktığı söyleniyordu. Bu askıları kim mi imal ediyor? Valla bunu bilemeyeceğim.

İşte böyle eller arkadan kavuşturulur.

Tazyikli su

Bildiğiniz yangın muslukları. Bununla özellikle kadınların edep yerlerine tazyikli su sıkılır. Psikolojik olarak gözü bağlı bir kadına bu suyun sıkılması büyük etki yapar. Şoke olur suyu yiyince...

Kasap askısı

Bir sorgulama yerinde kaç askı mı vardır?.. Valla kasap askısı, Filistin askısı, bunların hepsi tavan askıları olduğu için aynı yerde bulunurlar. Yani birinden netice alamazsan diğerine geçiyorsun. Bunlar sorgulama odasında vardır. Aletler hepsinde vardır da, kullanış şekilleri değişiktir. Yine bir boru, iki tane kanca bir de kemer var. Bunun ötekinden farkı mı?.. Bunda şahıs ayaklarından başaşağı asılır. Yine anadan doğma olarak asılır.

Kaplumbağa hücresi

Çömelerek sokulur suçlu içersine. Kendisinin tuvalet ihtiyacını talan gideremez yani. Ancak altına yapacak. Kıpırdama imkânı da yok. Tüm eklemlerinde kireçlenme olur. Çıktığında kamburumsu yürür. Onurunu kırıyor yani acı da veriyor.

Tuzlu peynir

Bir odanın etrafına yağmur olukları geçirilir ve bu oluklara çeşme bağlanır. Bu odanın etrafı çepeçevre musluklarla sarılıdır. Şahıs odanın ortasında bir yere oturtulur. Elleri, ayakları bağlanır ve içersine özel olarak tuz ya da şap katılmış peynir yedirilir. Bu musluklardan da devamlı su akıtılır.

Cop-şişe sokma

Kadına da erkeğe de uygulanır. Kokakola şişesinin üstüne oturtulursa şişe bütün kan dolar.

Fosseptik çukuru

Bu, genelde üst düzeydeki örgüt sorumlularına uygulanıyordu. Onların kendilerine olan güvenini kırabilmek amacıyla, bütün sorgulama bittikten sonra hiçbir şey elde edilemezse bu uygulama başlıyordu. Şahıs fosseptik çukurunda boynuna kadar devamlı şeyin içinde tutulur. Artık şey yapıncaya kadar buradan çıkartılmaz. Çıktığında vücudunda yumruk iriliğinde yaralar açılmış olur.

Toplu işkence

Eğer sanık konuşmadığı takdirde veya konuşmaya başlayıp bazı olayları sakladığı takdirde uygulanır. Şahıslar prangalarla tek ellerinden duvardaki demir borulara kelepçelenir. Gözleri bağlıdır. Evet, yafta sırtına asılır. Görevli kişiler bu yaftalara göre hareket eder. Şahsa yemek verilmeyeceği, su verilmeyeceği yazılır, tuvalete gidebilir denir. Yahut da, yemek su tuvalet yok diye yazılır. Sabit olmuş bazı olaylar vardır. Fakat elimizde delil yoktur. Sanık, olayları ve cürüm ortaklarını saklamaktadır. Bu takdirde yemek, içmek, tuvalete gitmek yasaktır. Ceza almamışsa, çeyrek tayın bir de su verilir. Bunun haricinde birşey verilmez.

Çarmıh

El bileklerinden tam dirsek hizasından asılır. Bileklerden ve eklem yerlerinden, dirsekten bağlanır. Bu şekilde duvara asılır. Vücudun bütün yükü kollara biner. Bu işlemde de yine anadan doğmadır. Dirseklerden bağlı olduğu için çökme yapamaz. Bu şekilde kalır. Kol, kalça kemiği çok kırılır. Düzgün falaka vurmazlar. Bam güm o şekilde vurulur.

Desenler: Emre ULAŞ

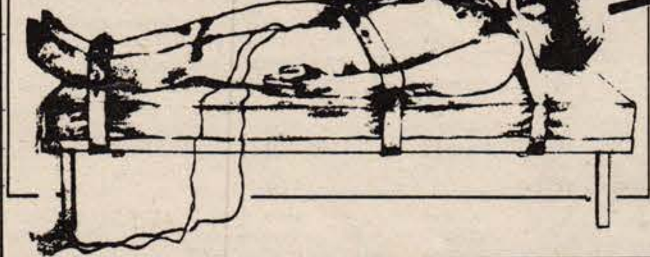
Falaka

Normal falakanın modası geçti artık. Artık adi suçlular bile falakaya yatmıyor. Onlar da elektrikten geçiyorlar. Falaka iz bıraktığı için pek kullanılmıyor yani. Ayağa falaka uygulandıysa, idrarını kan olaraktan yapar. Falaka bulamadığımız yerde, mesela orada her evde bir sandalye vardır. Sandalye ayaklara geçirilir. Bir memur da gelip üstüne oturur. Ayaklarını kıpırdatamaz. Adam sırtüstü yatıyor. Polis de ayakları kıstıracak şekilde oturuyor. Çıplak tabanlara copla ve sopayla vurulur.

Ameliyat masası

Ameliyat masası olaraktan geçer de aslında masa değildir. Bu bir somyadır. Somyanın kenarlarına montelenmiş sabit kemerler vardır. Şahıs ellerinden ayaklarından buraya bağlanır. Gözleri bağlı olaraktan ve anadan doğma tabii. Sonra üzerine tuzlu su sürülür. Bunun nedeni elektriğin bütün vücuda etki yapması için. Şahsın üzerine, somyanın üzerindeki sünger yatak üzerine tuzlu su dökülür. Bu şekilde elektrik verilince bütün vücut eşit olarak elektriklenir.

İddia ve iddia

On binlerce kişi karakolda, kışlada, cezaevinde her medeni insanın işkence *diyeceği muamelelere uğramış. Binlercesi Türkiye'de dahi işkence denilen uygulamalardan geçmiş, sağlığını yitirmiş, sakat kalmış. Yüzlercesi işkence altında can vermiş — kimine kendini pencereden attı, kimine ayağı eşiğe takıldı düştü, kimine eceliyle öldü diyorlar. Birçoğunun işkenceden öldüğünü kendileri de kabul ediyor; emir kulu üç beş polisi sözümona yargılıyorlar. Ama yine de Türkiye'de işkence yok!*

Adam çıkıyor nasıl uzman işkence ekibi olarak Doğu'da dağ bayır dolaşa dolaşa iki yüzden fazla insana işkence ettiklerini anlatıyor, işkence yöntemlerini ayrıntılarıyla açıklıyor. İşkence altında biri ölmedikçe ne hunharlık işlenirse işlensin ilgili adli ve tıbbi mercilerce işkence sayılmıyor ve işkenceciler "kazara" birini işkence altında öldürdükleri için yasak savma kabilinden iki üç yıl sözde ceza yiyince kendileri de ençok buna şaşıyorlar... Ama yine de Türkiye'de işkence yok!

Karakollarda, cezaevlerinde, özel sorgulama mahallerinde işkencenin besbelli resmen sağlanmış, yerleştirilmiş aletleri var, ama kendisi yok!

İşkence yok, işkencenin olgusu var!
İşkence iddiaları polisin ve güvenlik kuvvetlerinin "moralini bozmak" için kasıtla ortaya atılıyor!

Nasıl da kendilerini ele veriyorlar... K.Evren kendini tutamayıp doğrudan işe karışıyor; SHP genel başkanına bu işi karıştırmayın, ardında "dış çevreler" var diyor.

Suçluların telaşı suçlarını ele veriyor:
Polisin ve güvenlik kuvvetlerinin gönül rahatlığıyla, moralleri bozulmadan, güvendikleri dağlara hiç kar yağmayacağından emin olarak işkenceye devam edebilmesi için, yani işkencenin olabilmesi *için, işkencenin* olmaması *gerekiyor.*

Bu da gösteriyor ki Türkiye'de işkencenin olduğu gerçeğin *ta kendisi, olmadığı ise* iddiadır. *Bu iddianın da muhatabı ne Türkiye ne de dünya kamuoyudur, sadece ve sadece "polis ve güvenlik kuvvetleri"dir. Türkiye'de işkence olmadığı iddiasına Türkiye kamuoyu da, dünya kamuoyu da kıçıyla gülüyor. Buna rağmen, "Türkiye'de işkence yok" iddiası, polisin ve güvenlik kuvvetlerinin, rejimin allahsız maşalarının moralini takviye için* kasıtla *ortaya atılıyor.*

Bu bakımdan esas sorun Türkiye'de işkencenin varlığını ispat değildir; işkencenin Türkiye'nin dış itibarını zedelediğinden, içerde devletin itibarına gölge düşürdüğünden şikayet hiç değildir. Esas sorun, Türkiye'de işkence olmadığı iddiasını ortaya atanların bunu hangi kasıtla yaptıklarını teşhir *etmektir. Akbulutlar, Özallar, Evrenler, tümü, Türkiye'nin kendi dünya görüşleri ve savundukları çıkarlar doğrultusunda* işkencesiz yönetilemeyeceği *görüşünde oldukları için bu iddiaya dört elle sarılmışlardır. İşkenceyi normal ve olağan —hatta zorunlu— saydıkları için; işkenceyle tek tek kişilere ve bütün topluma saldıkları teröre bel bağladıkları için; işkencesiz, işkence teröründe arınmış bir ortamın kendileri ve iktidarları için ne demek olduğunu pekâlâ bildikleri için işkence yok diye tutturuyorlar.*

Çünkü işkencecilerin şahı kendileridir. *Türkiye'de işkence olgusunun sorumlusu, bu suçun esas faili, rejimin o üç beş allahsız maşası değil, doğrudan doğruya rejimin bekçileri Evrenler, Özallar, Akbulutlardır. Şimdi üç beş polisi sözümona yargılayarak kendi suçlarını onların üzerine atmaya, giderek Türkiye'de işkence olmadığını iddiaya kalkışıyorlar. Bu iddianın gerçekliğe dönüşebilmesi için asıl* onların *gerçek yargı önüne çıkarılıp bunca insana çektirdiklerinin hesabını tüm sonuçlarıyla ödemeleri gerekiyor.*

Bu bakımdan da, yine, gündemde olan bir başka sorun var: İşkencenin varlığını kabule karşılık, işlenen suçların ve en üst kattan başlayan sorumlulukların üzerinden bir kere daha sünger çekilmesine kesinlikle ve kararlılıkla karşı çıkılması. Yunanistan'da işkenceci albaylar on beş yıla yakındır hâlâ hapis yatıyorlar. Bizdekilerse aradan üç beş yıl geçtikten sonra Cumhurbaşkanı adayı oluyor! Rezilliğin böylesine katlanılan bir ülkede işkence belasından kurtulmak mümkün değildir. İşkencenin esas failleri günün birinde farzı muhal tövbekâr da olsalar bunun onları cehennemden kurtaramayacağı koşulların gelişini hızlandırmak, insanca yaşamaya lâyık gelecek koşullar uğruna ve işkencede can verenlerin anısına ödenecek borçların en âcilidir.

Dayanışma

İşkence çeşitlemesi

● "Polisin yaptığı iddia edilenler düzenli bir şey değildir, bunlar şahıslarla ilgilidir. Asabı bozulmuştur, sinirlerine hakim olamamıştır, hafif muamele ederken gayet ağır muamele etmiştir, cezasını çekmiştir." ÖZAL

● "Yani hem bu işkenceleri falan yaptırıyorlar, hem de karşılığında alıp yargılıyorlar. Benim en acayibime giden durum bu yani." İşkenceci-İtirafçı polis S.CANER

● "İşkence yok, kötü muamele var." İçişleri Bakanı Y.AKBULUT

● "Kanunlarımızda işkence tabiri yok. Suimuamele yani kötü muamele deniyor." ÖZAL

● "Cezaevlerinde hiç işkence olmadığını söylemiyorum. Bu mümkün değil, çünkü güvenlik elemanları kendileri için yeni bir tutuklu olan ideolojik terörist tutukluya nasıl davranılması gerektiğini bilecek şekilde eğitilmemişlerdir." ÖZAL

● "İşkence sistemli yapılır. İşkenceyi herkes yapamaz. Bunun bir eğitimi olur. Biz de öyle bir kadro yok, onun için işkence de yok. Kadrodaki gardiyanlar cahil. Vur dersin, öldürürler." Sinop Cezaevi Müdürü H.KAYA

● "İşkence kanunlarımıza göre de yasaktır. Fakat, onlar hapishanelerde yapılan sorgulamaları ve hapishanelerde hapishane kurallarına uymayan suçlulara yine kanunların kendilerine verdiği yetkiler çerçevesinde yapılan bazı disiplin cezalarını işkence olarak kabul ediyorlar." K.EVREN

● "Herif vatan haini, niye işkence yapılmasın? Niye arka çıkıyorsunuz onlara." Anap Milletvekili M.BUDAK

● "Adam döven polisi bana bildirin." Y.AKBULUT

● "Sorgulama bilmeyen, biraz da asabı bozuksa istemeden birtakım hadiseler yapabilir, biraz da bunları tabii görmek lazım." ÖZAL

● "İşkence umumun arasında yapılan bir olay değildir. Bireyle bireyin karşı karşıya geldiği zaman kızgınlık sonucu meydana gelen olaylardır." T.SUNALP

● "Yok efendim, yöntem yok, araç yok, işkence araç kullanılarak yapılır. Araç yok efendim." Y.AKBULUT

● "Filistin askısına alıp cereyan veriyorduk. 'Bir mumdur, iki mumdur' diye türküye başlıyordu." S.CANER

● "Polis uzun bir süredir insani sorgulama yapıyor." Em.Gen.Müd. S.A.BEDÜK

● "Polis yapsa yapsa, iki tokat atar, bir kaç cop patlatır, ya da falakaya yatırır." Eski İst.Em.Müd. N.KANER

● "İşkence oldu mu olmadı mı bilmiyorum. Bizim kulağımıza bazı dedikodular gelmektedir." Anap Milletvekili H.ÖZALP

● "Avrupa'da, Amerika'da, Demir Perde ülkelerinde işkence görenlerde yara bere olmuyor. Bizde oluyor. Çünkü, bizim zavallılar henüz eski yöntemleri kullanıyorlar." Anap Milletvekili REZZAN ŞAHİNKAYA

● "Bugün Türkiye'de son beş yıl içinde 800'ü aşkın insan kayıptır. Yani karakoldan,hapishaneden içeri girmiş bir daha çıkmamıştır. Ya işkenceden öldürüldüğünde olay saklanamamış, ortaya çıkmış dava açılmıştır. Ya intihar etti, ya kazayla öldü denilmiştir. Ya kaçarken vurulmuştur denilmiştir. Ya da kaçtı denilmiştir. Eğer ailesi bilmiyorsa gözaltına alındığını, aranıyor denilmiştir. Böylece 800' ü aşkın insan var. Korkunç bir sayı bu. Güney Amerika ülkelerindeki gibi. Bakın bir çok insan öldürüldüğünde aranıyor diye bu insanların resimleri basılmıştır. Hatta anlaşılmasın diye öldürdükleri insanın evine baskın yapıp arama yapmışlardır. Onu arıyoruz diye." SHP Milletvekili F.SAĞLAR

T.Tabipler Birliği işkenceye doğrudan ya da dolaylı olarak katılan hekimlere mesleği yasaklama kararı aldı.

Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi adına Genel Başkan Prof.Dr. Nusret Fişek'in imzasını taşıyan ve Adalet Bakanlığı'na yapılan yazılı başvuruda, ... şu görüşlere yer verildi:

"Bu nedenle Türk hekimlerinin aklanabilmesi için öncelikle hâlen cezaevinde bulunan Sedat Caner'den suça katıldığını iddia ettiği hekimin adının sorulmasını ve şu sorularımızın Bakanlığınızca yanıtlanmasını rica ediyoruz:

- Hekimlerin işkence uygulamalarında yer almaya zorlandıkları savı doğru mudur?

- Şimdiye dek haklarında, işkenceye katıldıkları savıyla suç duyurusunda bulunulan ve işkencelere katıldığı savıyla yargılanan hekim var mıdır?"

Türk Tabipler Birliği Merkez Konseyi, bir insanlık suçu olduğundan kuşku duymadığı işkence olaylarına, dolaylı ya da dolaysız olarak katılmış hekimlerin tümünün kutsal hekimlik mesleğinden yasaklanmaları için her türlü yasal işlemi yapmakla yükümlüdür." (Cumhuriyet, 7 Şubat 1986)

Basından... Basından... Basından... Basından... Basından... Basından...

PENCERE

Sosyalist Partisi Kuralım...

(...)

— Haber sal! Ahmet, Mehmet, Hasan, Hüseyin, Ali, Veli, Mustafa, İbrahim, Cemal, Enver ve özellikle Niyazi gelsinler...

— Niçin özellikle Niyazi?

— Niyazi'lere gereksinmemiz var; Cemal kesinlikle bu girişimin başını çekmeli...

— Ama Cemal dışarda...

— Neden dışarda?

— Kaçtı. Kaçmasındı da ömür boyu haksız yere dört duvar arasında mı yaşasındı?

— Peki, Veli'ye haber sal!..

— Veli içerde...

— İyi ya çağır!..

— Gelemez; içerde diyorum.

— Anlamadım?

— Sosyalistler önce ikiye ayrılıyorlar; Yurt içindekiler, yurt dışındakiler. Yani kısaca dışardakiler, içerdekiler. Sonra yurt içindekiler yine ikiye ayrılıyorlar: Dışardakiler ve içerdekiler...

— Veli hangilerinden?

— Yurt içindeki içerdekilerden...

— Körolası!.. Bu sosyalistler de fraksiyon meraklısıdırlar, hep bölünürler.

— Ne yaparsın, toplumculuk bölünür, sosyalizmde ölünür.

— Mustafa'yı çağıralım öyleyse...

— O öldü.

— Nasıl?

— Kim vurduya gitti; bir tutanak düzenlendi, bir ölüm raporu; sizlere ömür...

— Hay Allah! Mustafa'dan beklemezdim; demek o da ölüler fraksiyonuna katıldı.

— Ne yazık ki öyle...

— Peki, biz sosyalist partisini kuramayacak mıyız? Tarihsel görevimiz ne olacak?

★

Yetmiş yıllık tarihçesinde Türkiye sosyalizmi nice değerli insan yetiştirdi.

Sınavlardan geçti; deneyimler kazandı; iyiyi ve kötüyü gördü; fraksiyonizmin bedelini ödedi; düşlemle gerçek arasındaki köprülerin nasıl atıldıklarını yaşayarak anladı; komprador kapitalizminin hangi güçlere sırtını dayadığını öğrendi; belki beş, belki on üniversitelik bilgi birikimine sahip oldu; halkın bir kesimine sosyalizmi tanıttı, sevdirdi.

Geldik 1980'lere...

Sosyalist, bunca deneyimden sonra bu kez yanlışlardan arınmanın yolunu yordamını bulmak zorundadır.

(Cumhuriyet, 17 Ocak 1986) İlhan Selçuk

Ecevit: Afta cömert olunmalı

Cumhuriyet (10.2.1986)

Eski Başbakanlardan Bülent Ecevit, af konusunda gerek iktidar gerekse SHP'nin getirdiği önerileri, Cumhuriyet'te değerlendirdi. (...) Bülent Ecevit, af konusundaki sorulara şu yanıtları verdi:

(...)

ECEVİT— Sosyaldemokrat Halkçı Parti'nin af yasası önerisi, izleyebildiğim kadar, hiçbir çevreyi tatmin etmedi. Ben de bu öneriyi çok yetersiz ve dengesiz buldum.

(...)

TBMM'nin af yetkisine 1982 Anayasası'nın koyduğu sınırlar yetmezmiş gibi, SHP, "sosyal demokrat" olduğunu öne süren bir partiden beklenmeyecek yeni sınırlamalar da getirmiş.

—Ne gibi sınırlamalar?

ECEVİT— Hukukçu değilim; onun için gözlemlerimi ayrıntılara girmeden belirtmeye çalışayım.

Düşünce suçlarını veya siyasal suçları da kapsayacak bir affın, ideolojik ayrım gözetmemesi, yansız olması gerekir. Oysa SHP önerisi, ideolojik açıdan ayrım gözetmektedir, yan tutmaktadır.

O arada, *"Atatürk aleyhine işlenen suç"*ların af kapsamı dışında tutulmasını da doğru bulmuyorum. Hangi davranışlar veya düşünceler *"Atatürk aleyhine"*dir. Hangileri *"Atatürkçü"*dür. Son yılların değer, kavram ve yorum kargaşasında, bunları ayırt etmek çok zorlaşmıştır.

(...)

Ceza yasasının cumhurbaşkanına hakaret veya sövmeyi suç sayan 158. maddesini af kapsamı dışında bırakmak da bazı çevreleri kollama güdüsünün tipik bir örneği... Cumhurbaşkanına hakaret veya sövme elbette onaylanamaz, ama her onaylanmayacak davranış af dışı tutulursa, ortada *"af"* diye bir şey kalmaz. Sayın cumhurbaşkanı da, herhalde, bir af yasası çıkarılırken, kendisine karşı işlenmiş suçların af kapsamı dışında tutulmasını istemezdi. Kaldı ki 12 Eylül döneminin ilk iki yılında Türkiye'de *"cumhurbaşkanı"* yoktu; onun yerini, yasada sözü geçmeyen ve *"cumhurbaşkanı"*ndan değişik bir anlam taşıyan *"devlet başkanlığı"* kurumu almıştı. Eğer af bekleyenler arasında, o yıllardaki sözleri nedeniyle 158. maddeden yargılananlar varsa, mahkumiyetlerinin hukukiliği bile tartışma konusu olabilir.

Türk Ceza Yasası, hükümet, iktidar ve rejim kavramlarının devlet kavramıyla kaynaşıp karıştığı bir dönemden, tek partili dönemden kalmadır. Demokrasi kesintiye uğradıkça bu kavramlar yine birbirine karıştığı için, ceza yasasının bazı çağdışı hükümleri yeniden işlerlik kazanır. Ve olanca katılığıyla uygulanmaya başlar. O nedenle, bu tür hükümleri af kapsamı dışında tutmak, demokrasiye geçiş sürecine gereksiz yere gölge düşürür.

Örneğin, SHP önerisinin yine af kapsamı dışında bıraktığı 140'ıncı maddeye göre, 'devletin hariçteki itibar veya nüfuzunu kıracak şekilde devletin dahili vaziyeti hakkında yabancı bir memlekette asılsız, mübalağalı veya maksadı mahsusa müstenit havadis veya haberler neşredenler', beş yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapse mahkum edilebilir.

Bu her tarafa çekilebilecek madde, demokrasi işlerken uygulanamaz. Ama demokrasi kesintiye uğradı mı canlanıverir.

Dışarda, demokratik Batı ülkelerinin özgürlük ortamında yaşarken, Türkiye'deki askeri yönetimi ve bu yönetimin getirdiği hak ve özgürlük kısıntılarını içine sindiremeyen bir yurttaşımız, işçilerimiz arasındaki bir sohbette, uygulamaları eleştirmişse, kolaylıkla bu maddeden yargılanıp, en az beş yıla hüküm giyebilir. (...)

Türk dostu pekçok saygın yabancı gazeteci, Türkiye'deki askeri yönetimin bazı uygulamalarını eleştirdiler. Çok Partili demokrasi ölçütlerine uymayan bir yorumlamayla bu madde istenirse, o yabancı gazetecilere de uygulanabilir ve Türkiye'ye gelmeleri durumunda kendilerini en az beş yıllık ceza tehdidiyle, mahkeme önünde bulabilir.

Demokrasinin kesintiye uğradığı bir dönemde böyle bir maddeden hüküm giyenleri af kapsamı dışında tutmak, bırakınız *'sosyal demokrat'*lığı, salt *'demokrat'*lıkla bile bağdaşmaz.

(...)

Daha sonra hükümetin af tasarısını değerlendiren Ecevit, bu çözümü yeterli görmediğini belirterek şunları söyledi:

Örneğin ölüm cezalarının hapse çevrilmesini parlamentonun takdirine bırakmak bence doğru değildir. Parlamentonun takdir yetkisi zaten vardır. Bu, uygulamada bir takım haksızlıklara yolaçabilir ve milletvekillerini de zor seçimlerle karşı karşıya bırakabilir. Onun için, bence ayrımsız tüm ölüm cezaları hapse çevrilmeli ve hapse çevrilirken de infaz sistemindeki değişiklikle sağlanacak indirimlerden yararlandırılmalıdır.

Türkiye'deki tutukluluk uygulaması çok insafsızcadır. Suçsuz insanların, uzun yıllarını boşu boşuna hapiste tutuklu olarak geçirmelerine çok rastlanır. O nedenle, hiç değilse belli bir süreyi aşmış tutukluluklar sona erdirilmelidir.

Öte yandan, Sıkıyönetim Yasası'na göre verilmiş işten çıkarma veya sürgün kararları, tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmalıdır.

Disiplin cezaları da koşulsuz olarak kaldırılmalıdır. Ve, 'güvenlik soruşturması'nda ölçünün kaçırılması yüzünden kabaran 'sakıncalılar' listesi uygulamasına son verilmelidir. Gençlik çağındaki ufak tefek suçlar yüzünden, hatta coğu kez bilinmeyen nedenlerle, insanların geçim kapılarını kapatmak ve geleceklerini karartmak büyük haksızlıktır. Toplumsal barış ve huzur, ancak olağanüstü yönetim döneminin bu gibi bütün izleri, uzantıları silinmekle sağlanabilir. Yoksa, birçok kimse, caresizlikten yine suça itilmiş olur.

O arada, infaz sistemindeki değişiklikle hapisten erken çıkacak olanların, kamu haklarından mutlaka yararlandırılmaları gerekir.

Ayrıca, yurtdışındaki bazı kimselerin de sorunlarına çözüm getirilmelidir.

—"Yurtdışındakilerin sorunları" derken, neleri ve nasıl çözümleri düşünüyorsunuz?

ECEVİT—Askeri yönetim sırasında, bazı kimseler, olağan demokratik dönemlerde suç sayılmayacak davranışlarından veya düşüncelerinden ötürü tutuklanma, mahkum olma, hatta işkence görme korkusuyla yurt dışına kaçtılar. Bazıları da yurtdışında iken, bulundukları ülkenin demokratik ortamı içinde açıkladıkları düşünceler dolayısıyla haklarında soruşturma başlatılınca, Türkiye'de karşılaşabilecekleri ağır uygulamaları veya işlerinden olmayı göze alamadıkları için, yurda dönemediler. Herhangi bir siyasi eylemi olmadığı halde, sırf yurt dışında iş bulabilmek ve geçimlerini sağlayabilmek için *'sığınma hakkı'* isteyip elde edenler de yurttaşlıktan oldular.

Birçoğu yurt özlemi içinde bulunan bu durumlardaki kimseleri düşünmek, onlara da, tutuklanma veya kovuşturma tehlikesiyle karşılaşmaksızın yurda ve yurttaşlığa dönebilme olanağını sağlamak gerekir."

Türkiye'nin özgürlüğe ihtiyacı var

THE GUARDIAN WEEKLY

Rejimin demokrasi suçları, Özal'ın ilk resmi yurtdışı gezisi olan Londra ziyaretinde, yalnızca ilerici kamuoyu tarafından değil, destek beklediği çevrelerce de protesto edilmesine yolaçtı. Aşağıdaki yorum muhafazakarlığıyla tanınan Guardian gazetesinin 2 Mart 1986 tarihli haftalık ekinde yayınlandı.

Turgut Özal askerlerin kışlalarına doğru ağır yürüyüşleri başlayalı Türkiye'nin ilk sivil başbakanı. Aynı zamanda, Reaganomi ve Thatcherizm'in çifte mihrabında ibadet etmeyi sürdüren son kişi. Özal sürekli olarak Ortak Pazar'la daha yakın ilişkiler kurulması ve Türkiye'nin geleneksel olarak korunmacı ekonomisinin Batı'nın güçlü özel yatırım rüzgarlarına açılması bastırıyor...

Özal'a Londra'da geçirdiği üç gün boyunca —altın kaplama topuzların ortaya çıktığı, birinci sınıf— resmi ziyaret protokolu uygulanmasına şaşmamalı. Downing Street'teki yemek masasında biraraya gelen meslektaşların, sanayiin özellikle de savunma sanayiinin kaptanları ile liberalce sarmaşdolaş olmalarında da şaşılacak bir şey yok. Britanya, Türk pastasındaki payını kapmaya kararlıdır. Geçen yıl yaşanan, ikinci Boğaz Köprüsü'nün ağız sulandırıcı sözleşmesini, ticaret politikalarında daha cömert, daha çekici ve daha güven verici gözüken Japon'lara kaptırma türünden saçmalıkların artık lüzumu yok.

Bu, işin görünen yanı. Görünmeyen yanda ise, işçi partili yetkililerden, Uluslararası Af Örgütü'nden, insan hakları savunucusu ılımlı kitlelerden yükselen protestoların sonucunda ziyareti kuşatan görülmemiş gizlilik ve güvenlik var. Thatcher ve Sir Geoffrey Howe bile, Türkiye'nin dehşet verici işkence bilançosuna, kitlesel politik tutuklamalara (bazı hesaplara göre 20.000'dir) ve DİSK ve Türkiye Barış Hareketi önderlerine karşı hâlâ sürdürülen fevkalade suçlamalara değinmeden geçemediler.

Bu şikayetler karşısında Özal'a eşlik edenlerin verdiği standart cevaplar boş laftan öte bir şey değil. Türkiye'de politik olsun olmasın tutuklulara karşı baskı ve kaba kuvvet uygulamaları hep olmuştur. Bu yüzden generalleri suçlamayın, hele Özal'ı hiç. Bu, doğru olabilir. Ama durum hiç de iç açıcı değil. İkinci olarak, diyorlar ki, Özal'ı iktidara getiren 1983 seçimlerinden bu yana işler daha düzeldi. Eh, çok az. Ama işkence hâlâ yaygın ve sistematiktir. Avrupa Parlamentosu siyasi işler komitesine sorun. Avrupa Mahkemesi'ne götürülen başvurunun başını çeken Danimarka hükümetine sorun. Uluslararası Af Örgütü'ne sorun.

Nihayet, Türkler, Batılı demokratik ölçülerin kendi geri kalmış, istikrarlı bir demokratik geçmişten yoksun ve milliyetçi, dinci, Marksist baskılar arasında bölünmüş uluslarına otomatikman uygulanamayacağını savunuyorlar. Bu, gelişmiş ülkeler tarafından açıkça söylendiğinde büyük ölçüde himayeci görünmekle birlikte, güçlü bir argüman. Ama Atatürk sonrası özde Avrupalı olduğunu ve Batılı değerlere bağlılığını göstermeye girişmiş bir ülkeden duyulduğunda kulağa yalnızca paradoks ve oportünistçe geliyor. Franco İspanyası, Salazar Portekizi ve Cunta Yunanistan'ı, hepsi, Avrupa Kulübü'ne üyeliğin otomatikman gerçekleşmediğini keşfettiler. Tüm yetersizliklerine rağmen, Batılı demokratik değerler ekstradan keyfi fanteziler değildir. Bu kulübün varoluş nedenidirler. Özal, hareketlenen bir Türkiye görüyor. Bu hareketin temel bir bölümü olarak insan hakları yeni Türkiye'nin merkezine konulmalı, öyle köşebucak bir yerlerine tıkıştırılmamalıdır.

DSP Genel Başkanı Rahşan Ecevit, bir yandan kendi dışındaki sola anti-komünist suçlamalar yaparken, Türkeşçi MÇP ile el sıkışmaktan da geri kalmıyor.

(Milliyet, 23 Şubat 1986)

DSP-MÇP diyaloğu

*MİLLİYETÇİ Çalışma Partisi (MÇP) Genel Başkanı **Ali Koç,** dün Demokratik Sol Partisi (DSP) Genel Başkanı **Rahşan Ecevit'**i DSP Genel Merkezi'nde ziyaret ederek 50 dakika süren bir görüşme yaptı. Görüşmeden sonra basına bilgi veren DSP Genel Başkanı **Rahşan Ecevit,** ziyaretten memnunluk duyduğunu, kendisinin de **"en kısa zamanda"** MÇP'yi ziyaret edeceğini bildirdi. MÇP Genel Başkanı **Koç'**un, DSP Genel Başkanı **Ecevit** ile görüşmesi sürerken, görüşmeyle ilgili olarak dağıtılan basın bildirisinde ise, **"Komünist faaliyetlerin Türk milleti için hâlâ tehlike olduğu konusunda fikir alışverişinde bulundukları"** ifade edildi. Buna karşın DSP MKYK üyesi **Mengi** böyle bir konunun ele alınmadığını bildirdi.*

ASKERİ VE TİCARİ ÇIKARLAR İNSAN HAKLARINDAN ÖNCE GELİYOR

"... Siyasi faaliyette Kasım 1983 sonrası bir miktar serbesti görüldüyse de, bu, çok sıkı denetim sınırları içinde gerçekleşmiştir. Cunta'nın 1982'de dayattığı anayasa, tepedeki komuta kademesine ülkenin siyaset ve kültür hayatında çok geniş yetkiler tanıdı ve onun bu durumda feragat edeceğine dair hiçbir belirti yok.

Özal'ın kamuoyu ilişkilerinde ikinci öğe, bir kefeye sürmekte olan insan hakları ihlalinin, diğer kefeye önde gelen Reagancılardan birinin deyişiyle "NATO'nun yara alması mümkün Güneydoğu kanadının çaresi" olarak tanımlanan istikrarın konulması gerektiğini vurgulamaktadır. Jim Spicer ve Anglo-Türk Parlamenter Grubu'na, Türkiye gibi insan hakları bakımından lanetlenecek bir kayda sahip ülkenin bir NATO üyesi olarak nasıl desteklenebildiğini sorduğumuzda, Britanya kamuoyuna 'NATO ittifakı için hayati bir bölgede politik istikrarın, birkaç Türkün hapiste bulunmasından önemli olduğunun' kavratılması gerektiği gibi pervasız bir cevap alıyoruz." New Statesman (14.2.86)

"İnci Baba"dan inciler «En büyük 'baba' Reagan»

(Cumhuriyet Dergi, 23 Şubat 1986)

—Melih Aşık üstadımız, beni Dışişleri Bakanı gösterse idi, kabul etmezdim. Edemezdim. Çünkü anlamam. Ama asayiş, inzibatiye hak hukuk deyince, iş değişir. Haddimiz olmayarak bu alanda eski avukat Yıldırım Bey kadar tecrübemiz, fikrimiz vardır.

—Nasıl anlatır mısınız?

—Önce yaşımız, tahsilimiz, terbiyemiz ve devlet ile bugüne kadar çeşitli işler yapmamız müsait. Bir de işkence iddiaları, poliste dayak konuları, cezaevlerinin durumu. Sanıklar, suçlular gibi konular. Tarafımızdan malumdur. On yıldan fazla hapis yattık. İtiraflara uğradık. Poliste işkencenin allahını gördük. Tırnaklarım şahittir. Ama işkence haklı mı haksız mı o başka dava...

—İşkence gördü iseniz, şimdi zamanıdır, açıklayın, basında Meclis'te dile getirilsin. Suçlular cezalandırılsın...

—Hayır ben şikâyetimi Türkiye'de yapmayacağım. Dilekçem, dava istidalarım falan hepsi hazır. Avrupa'da bir yüksek adalet divanı varmış. İnsan Hakları davasına bakıyormuş. Oraya göndereceğim. Bakın bunu Türkiye'de ilk defa size açıklıyorum. Bunu böylece yazın...

(.....)

—Peki önceden bildiğiniz başka şeyler var mı?

—Olmaz olur mu? Milliyet'ten Hayri ile (Birler) iki sene önce konuştum. O zaman İsrail'e dünyanın en tehlikeli toplumudur dedim. İşte çıkıyor. Herifler havada yol kesiyorlar. Eşkiyalık yapıyorlar. Eşkiya devlet... Ağasını da dinlemiyor.

—Ağası kim? Amerika mı?

—Tabii ya, kim olacak. Ağa değil aslında "Baba". En büyük baba dünyada Reagan. Bizim babalığımız filan hava gazı. İsrail de Baba'nın fedaisi. Ortadoğu'daki fedaisi. Gelene gidene posta koyuyor.

(.....)

—Halen yürümekte olan Türk ABD Savunma İşbirliği Anlaşması ve genel olarak iki ülke arasındaki ilişkileri nasıl değerlendiriyorsunuz?

—Adamın birinin çok yiğit bir eşeği varmış. Kelle kulak yerinde, yiğit mi yiğit bir eşek. Ama bir gözü kör olmuş. Adam eşeği elinden çıkarmak istiyor. Çünkü çok yem yiyor. Ama kıyamıyor da. Bunun üzerine sahibi bir yol keşfediyor. Eşeğin yemini, gören gözün tarafından önüne koyuyor. Arkasını dönüyor. Kör göz tarafından usulca geri alıyor. Eşek sağ taraftan ne olup bittiğini bilmediği için yalnızca önüne konulduğunu görüyor. Yemin nasıl yok olduğunu fark etmiyor. Ne zaman ki açlık canına tak edip nalları dikecek o zaman durumu fark edecek. Bu Amerika Türkiye'ye bir gözü kör eşek muamelesi ediyor. Dünkü gazetelere bakın. Amerikan yardımı 400 küsur milyon faiz ödemesi 400 bilmem kaç milyon. Ne oldu. Bir taraftan veriyor. Dönüyor, öteki taraftan alıyor. Bunu en gaddar babalar bile yapmaz. Babalar adamlarını doyurur. Doyurur ki icap ettiğinde kendisi için çarpışsın. Amerika bunu bile hesaplamıyor. NATO, CENTO, Sento, Kanto, Kore Harbi.. Hop yemler toz.. Tam eşek muamelesi yani..

—Ama..

—Aması maması yok. Bu eşek muamelesini anlamamak da eşekliktir, o da ayrı..

«La Pasionaria» 90 yaşında / İspanya iç savaşının 50. yılı -3-

Boyun eğmeyen İspanya

OCAK 1937'de Cumhuriyetçiler açısından büyük bir kayıp yaşandı: Malaga Frankocuların eline geçti. Burada komünistlerin tüm ısrarına rağmen Malaga cephesini silah ve cephaneyle takviye etmeyen sosyalist başbakan Largo Caballero'nun ve Halk Ordusuna katılmayı reddederek kendi bağımsız güçlerini muhafaza etmekte ısrar eden anarşistlerin olumsuzlukları önemli rol oynadı. Malaga'nın düşmesinden sonra Madrit, bir kez daha tehdit altındaydı. Malaga yenilgisi birkaç noktayı açıkça vurgulamıştı:

● Cumhuriyetçiler açısından düzenli bir ordudan yoksun olmanın doğurduğu zarar tüm vahameti ile ortaya çıkmıştı.

● Gerek cephelerde gerekse cephe gerisinde politik durum iyice gerginleşmişti, halk hükümetin politikasında değişiklik istiyordu. Buna karşılık Caballero, komünistleri ve cumhuriyetçileri tasfiye ederek anarşistlerle işbirliği yapmayı düşünüyordu.

● Anarşistlerin cephede iç savaşa katkısı asgari derecedeydi. Öyle ki, Anarşist-Troçkist cephede hiçbir hareket olmayacağından emin olan falanjistler kuvvetlerini buralardan başka tarafa kaydırıyorlar ve Cumhuriyetçilere ağır kayıp verdiriyorlardı.

İç savaşın iyice kızıştığı bir sırada Katalonya'da bir de karşı-devrim yaşandı. La Pasionaria şöyle anlatıyor:

"Malaga, Cumhuriyetçi Direniş Hareketinin bağrında büyük bir yara açmıştı. Tam bu sırada, FAI (Anarşist Gizli Örgütü) ile POUM (Troçkist Partisi) Barselona'daki hükümet yetkililerine karşı ayaklandılar ve Katalonya hükümet başkanına bir ültimatom verdiler.

Ültimatomda, Troçkistler ve anarşistlerin, Savaş, Ulaştırma, Endüstri, Ticaret, Maliye ve Tarım Bakanlığı'nı, ayrıca Emniyet Müdürlüğünü istedikleri bildiriliyordu. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, diğer partilere kalan bakanlıklarda da, yardımcılık görevlerinin kendilerine verilmesini istiyorlardı.

Anarşistler ve Troçkistler, Katalonya'daki isteklerine kavuştukları takdirde, yeni bir iç savaş başlatma tehdidi altında, Cumhuriyet Hükümetinden de aynı isteklerde bulunabileceklerdi...

Ancak, Barselona'daki karşı-devrimi kışkırtanlar kendi güçlerine haddinden fazla güveniyor, Halk Cephesini oluşturan parti ve örgütleri ise, haddinden fazla küçümsüyorlardı. Faşist ayaklanmanın ilk haftalarında, anarşistler Katalonya'da duruma hakim olmuşlarsa da, bu fazla uzun sürmedi. Katalonya Komünist Partisi ile o sıralarda yeni kurulan Birleşik Sosyalist Parti ve Genel İş Sendikasının, isyancıları bastırmak için yapılan müdahalede büyük rol oynadıkları, herkesçe bilinen bir gerçektir.

Anarşistler ve Troçkistler, faşist radyo tarafından teşvik edilen karşı-devrimci darbeleri yenilgiyle sonuçlandığı zaman, bu örgütlerin ne denli güçlü olduğunu anladılar. Karşı-devrimci hareket liderleri, birden bire yapayalnız kaldıklarını gördüler....

29 Nisan 1937'de, Malaga yenilgisinden sonra, İspanya'nın bütün kuzey kesimlerinde durumun son derece ciddi olduğu bir dönemde, anarşist ve Troçkistlerin emriyle, asker ve cephane Aragon'dan alınarak Barselona'ya nakledildi.

Mayısın ilk günlerinde, anarşistler ve Troçkistler, Barselona'daki demiryolu, telefon, telgraf şebekelerine el koymaya kalkıştılar. Bunun üzerine, Katalan Hükümeti, birliklerini harekete geçirerek anarşistlere karşı cephe aldı ve sokakta izinsiz silah taşıyan herkesi silahsızlandırdı.

İsyancılar bu tedbirlere karşı şiddetle tepki gösterdiler. Barselona sokaklarında çarpışmalar sürüp giderken, Anarşist isyancılar, Katalan Hükümetinin iktidardan çekilmesini ve bütün silahlı kuvvetlerini dağıtmasını istediler.

3 Mayıs'da Anarşistler, Alpine Taburunun bulunduğu kışlayı işgal ederek askerleri silahsızlandırdılar. Troçkistler, kent içerisindeki ve kent dolaylarındaki bütün ulaşım araçlarını denetim altına aldılar. Hükümet bu duruma son vermek için herhangi bir tedbir almadı. Anarşistler Katalonya Birleşik Sosyalist Partisi merkezine saldırıya geçtiler, ama şiddetli bir yaylım ateşiyle püskürtüldüler.

Cumhuriyet hükümetinin, ayaklanmayı bastırmak üzere uçak ve tank gönderdiği haberi, isyancıları hizaya getirmekte gecikmedi. Oysa bunlar cumhurbaşkanlığı sarayına yerleşmeyi, Madrit hükümetine emirler yağdırmayı ve Franco ile anlaşma yapma hayalleri kuruyorlardı.

Bütün ayaklanma süresince, Frankocular, radyo aracılığıyla isyancıları kışkırtmış ve faaliyetlerine yön vermeye çalışmıştı. Gerçi planları altüst olmuştu ama, Cumhuriyet Hükümeti de bu yüzden önemli kayıplar vermişti. Darbe sırasında, Birleşik Sosyalist Partisi'ne mensup birçok yoldaşımız öldürüldü..."

Largo Caballero'nun düşmanla işbirliği yapanları cezalandırmaktan kaçınması üzerine Komünist Partisi Genel Sekreteri Jose Diaz'ın 9 Mayıs 1937'de Valencia'da düzenlenen bir mitingte ülkede yaşanan politik sorunları son derece ihtiyatlı dile getirdiği konuşması bile halkın sorunları kavramasına yetmişti. Diaz'ın konuşmasının ardından Caballero hükümeti istifa etmeye zorlandı; ve yerine Dr.Juan Negrin, üç sosyalist, iki komünist, iki sol kanat Cumhuriyetçi, bir Katalan, bir Bask'lı temsilciden oluşan yeni hükümet kuruldu. Bu sırada falanjistler durumlarını hayli güçlendirmişlerdi.

KUZEYİN DÜŞMESİ

KUZEYDE Bask bölgesinin muazzam sanayi potansiyeli gözönünde tutulduğunda bu potansiyelin Cumhuriyetçi İspanya'yı savunmak üzere gereğince seferber edilmemesi sonucu isyancıların işinin çok kolaylaştığı söylenebilir. Nitekim Kuzey demir, çelik, kömür vb., ağır sanayi, elektrik santralleri, besin kaynakları ile Franco yanlılarının eline geçtiğinde derhal onların emrinde Cumhuriyete karşı üretime geçirildiler.

Kuzeyin düşmesinde kuşkusuz Cumhuriyetçi İspanya'ya gönderilen yardımı engelleyen Fransa'nın da katkısı oldu. 26 Nisan 1937'de Guernica, Alman ve İtalyanların desteğinde vahşice haritadan silindi. Bu tarihten Eylül 1938'e kadar geçen süre, Beşinci Alay ve Uluslararası Tugayların efsanevi çarpışmalarına, sosyalist ve cumhuriyetçilerin kararsız ve tutarsız davranışlarına, anarşistlerin karşı-devrimci girişimlerine tanık oldu.

İspanya'da iç savaş sürerken, İngiliz ve Fransız hükümetlerinin, teslimiyet içerisinde boyun eğen Çekoslovak hükümetinin de onayıyla Hitler'le imzaladıkları Münih anlaşması, İspanya'daki direniş üzerinde son derece olumsuz etki yarattı. Komünistlerin tüm çabalarına karşılık, halkın savaş karşısında duymaya başladığı bezginlikten ve Negrin hükümetinin zaaflarından yararlananlar şu veya bu gerekçeyle aynı şeyi öneriyordu: Teslim olmak! Bu gelişmeler sırasında "Müdahale Etmeme" koşullarına boyun eğmeye zorlanan hükümet, Uluslararası Tugayların desteğinden vazgeçmek zorunda kaldı. *La Pasionaria* şöyle anlatıyor:

"İspanya'nın bu Uluslararası Tugaylara mensup kahramanlara veda etmesi çok acıklı oldu. İspanyol halkı, acı acı kendi kaderini düşünüyordu ve ülkeleri faşist diktatörlerin yönetimi altında bulunduğu için, oraya dönemeyecek olan bu insanların birçoğu da, bizimle aynı kaderi paylaşıyordu.

İspanya savaşına katkılarından ötürü, 'müdahale etmeme politikası' izleyen diplomatik çevreler, bu adamlara toplum dışı yaratıklar gözüyle bakıyor, vebalılardan kaçar gibi kaçıyordu onlardan. Gittikleri yerlerde caniler gibi izleniyorlar, özel kamplarda tutsak ediliyorlar ve Hitler ile Mussolini'nin ellerine teslim ediliyorlardı.

Uluslararası Tugaylara mensup askerleri toplama kamplarında tutsak edenler, bu adamlardan çoğunun, yakında kendi ülkelerinde faşizme karşı çıkan direniş liderlerini olacaklarını bilemezlerdi tabii."

Münih anlaşmasından sonra diplomatik alanda tüm umutları kaybolan Cumhuriyetçi İspanya'ya öldürücü darbe Franco'nun 23 Aralık 1938 günü başlayan Katalonya saldırısı ile inecekti. Fransa ve İngiltere hükümetleri 27 Şubat 1939'da Franco hükümetini tanıyarak İspanya Cumhuriyeti ile ilişkiyi kestiler. Franco hiç vakit geçirmeden 27 Mart 1939'da Hitler Almanyası ve Mussolini İtalyası ile pakt oluşturdu. İspanya iç savaşı 1 Nisan 1939'da Cumhuriyetçi İspanya'nın yenilgisi ile sonuçlandığında, *La Pasionaria*'nın yaptığı "İspanya'ya yardım, faşizme karşı, barış için mücadeleye yardımdır" çağrısının haklılığı, çok geçmeden 2. Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle görülecekti. Cumhuriyetçi İspanya yenilmişti ama İspanya halkının faşizme karşı, özgürlük için sergilediği bu yiğit direniş, tarihin tozlu sayfalarında kalmayacak, 2. Dünya Savaşı'nın antifaşist mücadelesinde yankılanacaktı.

SAVAŞ SONRASI

TARAFLARI ve politik durum gözönünde tutulduğunda iç savaş boyutlarının ötesine taşan, uluslararası nitelik taşıyan İspanya iç savaşında, Cumhuriyetçi İspanya'yı korumak için en ön safta savaşan komünistler çok ağır kayıplara uğradılar. Ama bu yiğitlik onları aynı zamanda güçlendirdi. Komünist Partisi'nin 1936 Şubat'ında 35.000 olan üye sayısı, Mayıs'ta 102 bine, Mart 1937'de 249 bine ve aynı yılın Haziran'ında 301 bine ulaşmıştı. 1937 Mart'ında Parti üyelerinin sosyal köken itibarıyla dağılımı şöyleydi: Sanayi işçileri % 35, köylüler % 30, tarım işçileri % 25, orta sınıflardan % 7, serbest meslek ve aydınlar % 3. Toplam üye sayısının % 8'i kadındı, % 53'ü doğrudan silah altındaydı.

Mart 1939'a gelindiğinde İspanya Komünist Partisi artık legal çalışma olanaklarından yoksundu. Kuruluşundan sonraki birkaç ay dışında yalnızca 1931-1939 yılları arasında legal çalışma olanaklarına sahip olan ve Halk Cephesi'nin kurulmasına öncülük eden komünistler için artık ağır baskı koşulları altında uzun zaman sürecek illegal çalışma sözkonusuydu.

1939-1944 yılları arasında yaşanan kanlı baskı döneminde resmi kayıtlara göre 200 bin Cumhuriyetçi katledildi, kayıtlara geçmeyenlerin ise sayısı bilinmiyor. Ama Franco'nun iktidara gelmesi İspanya halkının direnişini kıramadı. Bu direnişin en gözüpek örneklerini yine komünistler verdiler. Daha Nisan 1939'da Madrit'de Komünist ve Sosyalist gençlerin oluşturduğu JSU'nun 35 üyesi illegaliteye geçildikten sonraki ilk eylemleri sergiliyorlardı. Bu genç insanların hepsi Ağustos 1939'da yakalanıp kurşuna dizildiler. Bu durum 1939-1943 arası defalarca tekrarlanacaktı. Franco'nun başlattığı insan avı sırasında yalnızca Asturias'taki gerilla birlikleri gerçek anlamda karşı koyabildiler. Bu karşı koyuş 1941'e dek sürecekti.

Bu yıllarda komünist önder kadroların pekçoğu önce Fransa'ya oradan Sovyetler Birliği, Latin Amerika (Meksika, Küba, Dominik Cumhuriyeti) ülkelerine geçmek zorunda kaldılar. Bu arada, 1942'de ölen Jose Diaz'ın yerine *La Pasionaria* Komünist Partisi Genel Sekreterliği'ne getirildi. Bu görevi 1956 yılına dek sürdürdü, 1960'ta ise Parti'nin onur başkanlığına getirildi.

1945'te Fransa'da Rezistans hareketiyle kazanılan özgürlük, İspanya'daki mücadeleyi de etkiledi. Komünist kadroların Fransa'ya dönebilmesi ile 1945'te illegal örgütlenme yeniden düzenlendi. Ancak Fransa'da zaten komünistlerin etkinliğinde gelişen Rezistansı kontrol altına almakta hayli zorlanan egemen çevreler, İspanya komünistlerinin hareketinden iyice rahatsız oldular. "Yabancı komünist partilere hizmet etmek üzere 5. Alay kurduğu" gerekçesiyle İspanya Komünist Partisi yöneticileri Eylül 1950'de Fransa'dan çıkarıldı. 1946-1950 yılları arasında Paris'te yayımlanan *Mundo Obrero* Prag'a taşındı. Diğer parti yayınları da Fransa dışında basılmak zorunda kaldı.

Ama komünistler İspanya'da kitleler arasında çalışmayı tüm zorluklara rağmen sürdürmeyi başardılar. Özellikle 1953 sonrası tekrarlanan grevlerde etkinliklerini duyurdular. Örneğin 1953'te Barcelona ve Bilbao'da, 1955'te Barcelona'da ve 1956'da Pamplona'da başlayıp, Bilbao, Guipuzcoa ve Barcelona'da yayılan büyük grevler sayılabilir. Genel olarak 1947-1956 arası seyrek görülen grevler 1958'den sonra iki katına ulaştı ve 1962 sonrasında ise fabrikadan fabrikaya yayıldı. Örneğin Mart 1958'de Asturias maden işçilerinin grevine katılanların sayısı 25 bindi, 1962 Nisan-Mayıs grevlerine katılanların sayısı ise 300 bine ulaşıyordu. Yalnızca Asturias, Bask, Leon ve Katalonya'da kalmayıp Cadiz ve Badajoz'daki tarım işçileri arasında yayılmıştı.

İşçilerin dışında, tümüyle kıyım ve tasfiyeye uğramış üniversitelerde 15 yıl kadar süren bir sessizlikten sonra 1956'da öğrenciler siyasi örgütlenmeye başladılar. 1956'dan başlayarak hızla gelişen öğrenci hareketi, 1965'e gelindiğinde kurduğu örgütlenmeyi kabul ettirmişti. Yine 1939-1956 arasında yalnızca akademik çalışmalarda, o da çok sınırlı biçimde yer alan Marksist düşünce ve felsefe, komünistlerin yoğun çabalarıyla yeniden yayılmaya başladı.

Bu arada 1950'lerin ortalarında komünistlerle ilgili iki olgu gözlendi: Birincisi uzun yıllar hapiste yatmış kadroların bir kısmının serbest kalışıydı ki, bunlar hapishaneyi kendileri için okula çevirmişlerdi. İkincisi ise, iç savaş sonunda hava köprüsü ile kurtarılıp Sovyetler Birliği'ne giden çocuklar artık büyümüş ve meslek sahibi genç insanlar olarak yurtlarına dönmüşlerdi. Bunlar arasında bir kısmı aktif olarak mücadeleye katılacaktı.

Direnişin kazanımları ağır bedeller pahasına gerçekleşiyordu. Ve en ağır bedeli, yine en ön saftaki komünistler ödüyorlardı. Örneğin 1959-1960 duruşmaları sonucu Franco muhalifi sosyalistler ve katolikler 8 yılı geçmeyen cezalara çarptırılırken, komünistler 20 yıla mahkum ediliyorlardı.

İŞÇİ KOMİSYONLARI

FRANCO diktatörlüğü altında tüm demokratik örgütler gibi Genel İşçi Sendikası ve Ulusal İşçi Konfederasyonu da yasaklandı. Grevler, ayaklanmayla bir tutularak bastırıldı. Yasaklanan işçi sendikaları yerine Ulusal Sendikalar Konfederasyonu kuruldu ve her işçiye bu Konfederasyona bağlı olarak kurulan sendikalara girme mecburiyeti getirildi. Ama işçi sınıfının mücadelesi engellenemedi.

Uzun ve sabırla yürütülen çalışmalar, grevlerden sonra 1950'lerin sonunda İşçi Komisyonları *(Comisiones Obreras)* çalışmaya başladı. Komisyonlar toplanıp talepleri ve bu talepleri işletme yönetimine sunacak temsilcileri belirliyorlardı. Başlangıçta komisyonlar her toplantıdan sonra dağılıyordu, sonraları kalıcılaşmaya başladılar. 1962'de Asturias, Madrit, Katalonya, Bask ve Andalusia'dan işçi temsilcileri ilk kez biraraya gelip tecrübelerini aktardılar ve ortak değerlendirme yaptılar. 1964'te Madrit'te bir Ulusal Koordinasyon Komitesi kuruldu ve metal işkolunda çalışan Marcelino Camacho başkanlığa getirildi. Komisyonlar artık fiilen kendisini kabul ettirmiş ve kalıcılaşmıştı. Franco'nun komisyonları bastırma önlemleri ve liderleri tutuklaması faaliyetlerini engelleyemedi. 1970'ten 1975'e diktatörlüğün yıkılışına kadar grevler, genel grevler, dayanışma grevleri ülkenin her yanında birbirini izledi.

İspanya iç savaşının 50. yıldönümünde, faşizme karşı bu ilk topyekün halk savaşı, bugün faşizme karşı mücadele eden halklara yalnızca esin kaynağı olmakla kalmıyor, onların mücadelesine ışık tutuyor.

La Pasionaria, 1975'te 80 yaşına ulaştı. Bu doğum yıldönümü Roma ve Moskova'da törenlerle kutlandı. Bu sırada Franco ölmüştü ve yıllardır direnen İspanya ayaktaydı. Dolores İbaruri konuşmasını şöyle tamamladı: "Yoldaşlar, dostlar! Size veda etmiyorum. Yakında Madrit'te görüşene dek, hoşçakalın". İbaruri Nisan 1977'de ülkesine döndü ve aynı yılın Haziran ayında Asturias işçileri onu, 40 yıllık bir aradan sonra yine İspanya meclisi *Cortes* üyeliğine seçtiler.

Aralık 1985'te tüm dünya haklarının sevgi gösterileri ile 90 yaşını kutlarken *La Pasionaria* tüm ömrünü adadığı en büyük dileğini bir kez daha tekrarladı: *Barış.*

Uluslararası Tugaylar'ın İspanya'dan ayrılışı

Enternasyonal kahramanlara veda

".... Buraya İspanya'nın özgürlüğünü ve bağımsızlığını savunmaya geldiniz. Bizim dilimiz zengin bir dildir. Ama kelimeler, ne minnettarlığımızı, ne de artık hiçbir zaman dönmeyecek olanları bekleyen uzaklardaki anaların, nişanlıların, çocukların acısını anlatmaya yetiyor. Biz, İspanya ve Katalonya'nın kadınları, size söz veriyoruz: Burada kalanların mezarlarını korumayı bileceğiz.

Denir ki, insan, yaşadığı, savaştığı ve kendisinden, bizim olan birşeyleri bıraktığı yeri unutamaz. Siz, İspanya'da, ölen yoldaşlarınızı ve sevmesini bilen bir halkı, size dilini ve özgürlüğü korumak için izlenmesi gereken yolu göstermiş bir halkı bırakıyorsunuz. Yüreklerinizde, tıpkı kendi yurdunuz gibi, İspanya'nın da adını sürekli taşıyacağınızdan kuşkumuz yok. Çocuklarınıza ondan gözleriniz yaşla, yüreğiniz gururla dolu olarak sözedeceksiniz. Sözünü ettiğiniz, turistlerin zilli-tefli İspanyası değil, Yiğitliğin İspanyası olacak. Biz de sizin anınızı diri tutmayı bileceğiz ve çocuklarımıza sizin yiğitliğinizden sözedeceğiz. Bu, kuşaktan kuşağa aktarılacak bir gelenek olacak. İspanya yaşadıkça, Enternasyonal Tugayların anısı aramızda yaşayacak..."

Dolores İbaruri, 1 Aralık 1938